

Wiadomości *Uniwersyteckie*

4 | *Udało nam się naprawdę wiele osiągnąć. Rozmowa z rektorem prof. Radosławem Dobrowolskim*

8 | *Cykl artykułów o Rektorach UMCS*

24 | *80 lat UMCS – podróż ku nauce i nowym horyzontom*

Wydarzenia zorganizowane z okazji 80-lecia UMCS

Spis treści

- 4** | Udało nam się naprawdę wiele osiągnąć.
Rozmowa z prof. dr. hab. Radosławem Dobrowolskim – rektorem UMCS
- 8** | Rektorzy UMCS: trudne lata 1944–1959
- 12** | Rektorzy UMCS w okresie stabilizacji i rozwoju (1959–1980) oraz w czasach przełomowych zmian w Polsce (1981–1987)
- 17** | Ludzie i sprawy UMCS we wspomnieniach Rektorów
- 24** | 80 lat UMCS – podróż ku nauce i nowym horyzontom
- 32** | Doktorzy *honoris causa* UMCS
- 36** | Jak kształtowało się Wydawnictwo UMCS
- 39** | „Kultura” paryska w UMCS
- 43** | Stacja Naukowa UMCS w Równi
- 46** | Dzieje Biblioteki Głównej UMCS w zarysie
- 50** | Muzeum Zoologiczne – historia i teraźniejszość
- 52** | Wydziały UMCS we wspomnieniach pracowników
- 56** | UMCS na gospodarczej mapie regionu
- 59** | Badania naukowe na UMCS
- 62** | Rozwój współpracy międzynarodowej na UMCS
- 64** | Innowacje na UMCS – osiągnięcia i patenty
- 67** | Strajki środowiska akademickiego UMCS w 1981 r.
- 70** | Jak studenci wyobrażają sobie UMCS w przyszłości?
- 72** | Pomagamy spełniać marzenia
- 74** | Chatka Żaka – kiedyś i dziś
- 77** | Jak studenci przed laty stworzyli sobie radio...
- 80** | W zdrowym ciele zdrowy (mądry!) duch
- 84** | Kalendarium obchodów jubileuszu 80-lecia UMCS

Szanowni Państwo,

społeczność akademicka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie obchodzi w tym roku 80. rocznicę powstania Uczelni. W ramach jubileuszu przygotowano wiele wydarzeń i inicjatyw, które mają na celu zarówno wspólne świętowanie, jak i przypomnienie historii UMCS.

W obchody jubileuszu włączyła się również redakcja „Wiadomości Uniwersyteckich”. Od początku 2024 r. w każdym numerze czasopisma w ramach działu „Z kart historii UMCS” publikujemy teksty dotyczące kształtowania się Uniwersytetu. Dodatkowo zamieszczamy transkrypcje cyklu podcastów pt. „Słuchając historii – 80 lat UMCS”, realizowanych przez Centrum Prasowe, w których głos zabierają osoby od lat związane z naszą Alma Mater. Dziś natomiast oddajemy do Państwa rąk specjalne wydanie „Wiadomości Uniwersyteckich”. Zapraszamy do wspólnej podróży przez dzieje Uczelni ukazane zarówno przez pryzmat historii poszczególnych jednostek, rozwoju różnych obszarów jej działalności, jak i przez pryzmat ludzi – pracowników, studentów i absolwentów.

Dziękujemy wszystkim osobom zaangażowanym w przygotowanie tego numeru. Szczególne podziękowania kierujemy do prof. Jana Pomorskiego, przewodniczącego Komitetu ds. Obchodów 80-lecia UMCS, za konsultacje dotyczące kształtu wydania oraz do pracowników Archiwum i Muzeum UMCS za nieocenione wsparcie merytoryczne i pomoc w doborze materiału ilustracyjnego.

Redakcja

Wydawca: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

PL ISSN 1233-216X

Adres redakcji: pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5, p. 1606, 20-031 Lublin,
tel. 81 537 54 19

e-mail: wiadomosci@mail.umcs.pl
www.wiadomosci.umcs.pl

Redakcja: Aneta Adamska, Magdalena Cichocka (p.o. redaktor naczelny), Ewa Kawalko-Marczuk, Magdalena Wołoszyn-Mróz, Katarzyna Skaficka, Bartosz Proll (fotograf), Michał Piłat (fotograf)

Projekt graficzny i skład: Studio DTP Academicon, dtp@academicon.pl,

<http://dtp.academicon.pl/>

Druk: Standruk

Nakład: 1000 egzemplarzy

Okładka: Projekt – Szymon Strużyński

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i korekty nadesłanych tekstów. Ma również prawo do wyboru tekstów do publikacji.

Udało nam się naprawdę wiele osiągnąć

Rozmowa z prof. dr. hab. Radosławem Dobrowolskim – rektorem UMCS

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej obchodzi w tym roku jubileusz 80-lecia istnienia. To doskonała okazja do bilansów i wspomnień. Podsumujmy zatem w kilku zdaniach, Panie Rektorze, minione lata. Jakie one były dla naszej Uczelni?

Studia na UMCS rozpocząłem w 1983 r., co oznacza, że całe moje życie zawodowe, które spędziłem tu najpierw jako student, potem jako pracownik, pokrywa się z połową historii Uniwersytetu. Dlatego też najwięcej mogę powiedzieć właśnie o tym czasie, kiedy byłem naocznym świadkiem różnych istotnych wydarzeń, które wpłynęły na kształtowanie się Uczelni.

Myślę, że minione dekady to były dobre lata. Uniwersytet cały czas utrzymuje wysoki poziom kształcenia i badań naukowych. Zachowane zostały wysokie standardy akademickie, będące fundamentem funkcjonowania UMCS, za co należą się słowa podziękowania moim poprzednikom. Dzięki zaangażowaniu ogromnej rzeszy ludzi udało nam się naprawdę wiele osiągnąć. To dążenie do nieustannego rozwoju Uczelni było i nadal jest priorytetem rektorów wszystkich dotychczasowych kadencji.

Zna Pan UMCS „od podszewki”. Jak w związku z tym, z Pana perspektywy, Uniwersytet zmienił się na przestrzeni lat? Co udało się osiągnąć, które sfery życia akademickiego rozwinąć?

Przez ostatnie 40 lat dużo się zmieniło na Uniwersytecie, zarówno w sferze instytucjonalnej, jak i mentalnej. Zmiany instytucjonalne to w głównej mierze efekt przekształceń ustrojowych, społecznych i gospodarczych z lat 90. ubiegłego wieku, transformacji strukturalnej systemu kształcenia w szkołach wyższych oraz podejścia młodych ludzi do studiowania. Z kolei zmiany w sferze mentalnej, głównie w relacjach np. studentów z wykładowcami, obligują nas do tego, aby prowadzić rekrutację na studia w nowy sposób, z uwzględnieniem zmieniającego się nastawienia młodych ludzi do kształcenia, jak i zapotrzebowania otoczenia Uniwersytetu na absolwentów i ich kompetencje.

W tym kontekście niezwykle cieszę mnie to, że UMCS ma stabilną sytuację, jeśli chodzi o rekrutację kandydatów. Pomimo pogłębiającego się niżu demograficznego, trudnej sytuacji postpandemicznej, wojny w Ukrainie, zwiększenia intensywności ruchów migracyjnych młodzieży oraz widocznego spadku zainteresowania kształceniem na studiach II stopnia, satysfakcjonuje nas fakt, że w ostatnich latach utrzymujemy wyniki rekrutacji na względnie stałym poziomie.

Nie można również pominąć przeobrażeń w sferze infrastrukturalnej. Inwestycje są istotnym elementem realizacji wizji rozwoju UMCS, bo to dzięki nowoczesnej infrastrukturze nasza Uczelnia jest w stanie zapewniać

Fot. Bartosz Pol

odpowiednie warunki w zakresie prowadzonych badań naukowych, dydaktyki czy działalności kulturalnej i sportowej. Jedną z takich flagowych inwestycji jest rozbudowa Kampusu Zachodniego, będącego obecnie siedzibą czterech Wydziałów: Artystycznego, Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Politologii i Dziennikarstwa oraz Pedagogiki i Psychologii. To właśnie tam ulokowane są nasze najnowocześniejsze obiekty należące do dwóch ostatnich wymienionych wydziałów. W mojej ocenie w kategorii sukcesu można śmiało postrzegać również powstanie i ożywienie działalności Centrum ECOTECH-COMPLEX, skupiającego niezwykle zaawansowaną infrastrukturę analityczno-pomiarową. Ponadto w miarę możliwości finansowych modernizowaliśmy także istniejące już budynki, m.in. Wydział Prawa i Administracji czy Dom Studenta „Zana”. Zakończyliśmy przebudowę

Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego w Kazimierzu Dolnym oraz otworzyliśmy nową pracownię radiowo-telewizyjną i nowoczesną strzelnicę na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa. Dobiegła także końca modernizacja pływalni wraz z zapleczem i pomieszczeniami technicznymi w Centrum Kultury Fizycznej. Aktualnie trwa kompleksowa przebudowa wnętrza Biblioteki Głównej. A w zamierzeniach najbliższej kadencji mamy m.in. opracowanie i przyjęcie długoterminowego planu inwestycyjnego Uniwersytetu, realizującego oczekiwania i potrzeby większości jednostek organizacyjnych.

Kolejnym sukcesem jest stworzenie Uniwersytetu kompletnego, co promował mój poprzednik, rektor prof. Stanisław Michałowski. Staram się realizować tę wizję, przy czym duży nacisk kładę na relacyjność oraz budowanie dobrej atmosfery w pracy i podczas studiowania, co jest rzeczą dość trudną przy niemal

3 tys. pracowników i ponad 17 tys. studentów. Niezwykle ważne jest też postrzeganie Uniwersytetu jako całości, a nie jako pewnego instrumentu nadzorczego, który nie pozwala rozwijać się poszczególnym wydziałom, instytutom czy katedrom. Wszyscy musimy mieć świadomość, że wspólnie dbamy o dobro Uczelni, nie powinniśmy więc rywalizować ze sobą, tylko współpracować. Jestem głęboko przekonany, że z każdym rokiem coraz lepiej nam to wychodzi.

W tym kontekście warto wspomnieć o dołączeniu naszej Uczelni do prestiżowego konsorcjum uniwersytetów europejskich ATHENA, co daje nam ogromne możliwości jeszcze pełniejszego umiędzynarodowienia kształcenia i badań oraz wymiany akademickiej.

Pozostając w temacie tworzenia dobrych relacji, trzeba przywołać także Związek Uczelni Lubelskich, który powstał z inicjatywy UMCS, Uniwersytetu Przyrodniczego i Politechniki Lubelskiej, a obecnie skupia wszystkie lubelskie uczelnie publiczne (w ostatnich latach do Związku dołączyły Uniwersytet Medyczny i ostatnio – Katolicki Uniwersytet Lubelski). Bliska, wzorowa współpraca szkół wyższych, przy jednoczesnym zachowaniu ich pełnej autonomii, jest czymś, co jeszcze kilka lat temu było rzeczą niewyobrażalną. Od lat działamy pod hasłem „Akademicki Lublin – gramy razem”. Ta kooperacja obejmuje różne sfery życia akademickiego, np. wspólnie prowadzimy kilka kierunków studiów, realizujemy projekty badawcze i komercjalizacyjne, wymianę stażową, organizujemy pikniki integracyjne dla pracowników – udało nam się to już dwukrotnie, z czego jesteśmy bardzo zadowoleni. Zawsze powtarzam, że w jedności siła.

Jednak oprócz sukcesów pojawiają się też różnego rodzaju wyzwania. Takim chyba największym, z którym muszę się mierzyć jako rektor i z którym mierzyli się moi poprzednicy, jest kwestia dotycząca finansowania szkolnictwa wyższego. Wciąż brakuje uregulowań prawnych, które poprawiałyby kondycję finansową Uczelni. Mimo to, biorąc pod uwagę ostatnią ewaluację, UMCS osiąga bardzo dobre wyniki w zdecydowanej większości ocenianych dyscyplin. Świadczą one o dużej efektywności naszej wspólnej pracy.

Dużo mówi Pan o konieczności tworzenia dobrych relacji i otwarciu się Uniwersytetu na świat. Te elementy znalazły się też w hasle przewodnim Pana dru-

giej kadencji rektorskiej, która rozpoczęła się kilka miesięcy temu. Dlaczego są one tak ważne?

Zacznę od tego, że gdy startowałem w wyborach na rektora w 2020 r., moje hasło przewodnie brzmiało: „UMCS – siła regionu, otwartość na świat”. Ono jest nadal aktualne. Wtedy zależało mi na tym, aby Uniwersytet wyraźnie zaznaczył swoją obecność w regionie i utrzymywał dobre kontakty z lubelskim biznesem oraz z jednostkami administracji rządowej i samorządami. Ale jednocześnie, żeby nie był postrzegany jako niczym niewyróżniająca się uczelnia położona na peryferiach Polski, tylko aspirująca do rangi uniwersytetu międzynarodowego, otwartego dla studentów oraz naukowców z zagranicy. Odsetek studentów cudzoziemców na UMCS przekracza dziś 10% i mam nadzieję, że będzie stale wzrastał. Uruchamiamy nowe kierunki anglojęzyczne oraz kształcimy młodych ludzi pochodzących z 46 krajów świata, co jest dobrym prognostykiem na przyszłość. Umiędzynarodowienie uczelni to w dzisiejszych czasach niezwykle istotna kwestia, także w sferze naukowo-badawczej.

I tutaj wróćmy do hasła drugiej kadencji „Uniwersytet przyszłości. Relacyjny – otwarty – zielony – kompletny”. Rozszyfrujmy zatem jego poszczególne elementy.

Jak już wspominałem podczas tej rozmowy, relacje międzyludzkie są dla mnie kwestią kluczową. Chciałbym, żeby pracownicy dobrze czuli się w miejscu swojej pracy, żeby mieli odpowiednie warunki do realizacji wszystkich ambitnych celów, które przed sobą stawiają. Niby prosta rzecz, a w praktyce niezwykle trudna do zrealizowania, ponieważ funkcjonujemy w bardzo trudnych czasach. Za nami pandemia koronawirusa, a u naszych sąsiadów za wschodnią granicą wciąż toczy się wojna. Musimy mierzyć się z wyzwaniami, o których jeszcze 5 lat temu nawet nie słyszeliśmy i nie byliśmy na nie przygotowani. One nas dotyczą bezpośrednio, nie da się przed nimi uciec, dlatego powinniśmy wzajemnie się wspierać. Tak rozumiem Uniwersytet relacyjny.

Uniwersytet otwarty oznacza, że nie jesteśmy izolowani od świata, mimo naszego położenia geopolitycznego na obrzeżach Unii Europejskiej, co ma oczywiście swoje dobre i złe strony. Rolą naszej Uczelni w pewnym sensie jest budowanie dialogu między demokratycznym Zachodem a krajami ze Wschodu, które aspirują do bycia członkami UE. Ale otwartość to także zrozumienie dla innych. Każdy wydział, każ-

da dyscyplina naukowa ma swoją specyfikę, indywidualne cechy i uwarunkowania. Dopiero z perspektywy rektora widać, jak bardzo się różnią, ale w pozytywnym tego słowa znaczeniu. Ta różnorodność stanowi istotę funkcjonowania Uniwersytetu. W UMCS nikt nie wykluczamy, podkreślamy postawy tolerancji, dialogu i współpracy.

Uniwersytet zielony. Dla mnie ten element jest podwójnie ważny. Od początku swojej pracy na Uczelni angażuję się w zadania związane z ochroną przyrody i środowiska. Od wielu lat aktywnie działam w Radach Naukowych Poleskiego i Roztoczańskiego Parku Narodowego. Jestem również członkiem różnych gremiów, które pracują na rzecz zrównoważonego funkcjonowania człowieka w środowisku przyrodniczym. Uważam, że cała wspólnota uniwersytecka powinna troszczyć się o środowisko. Oczywiście jako Uczelnia nie jesteśmy w tym osamotnieni. Wystarczy nadmienić, że wspólnie z Uniwersytetem Gdańskim i Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie stworzyliśmy Forum Zielonych Uniwersytetów. Głównym zadaniem tego projektu jest właśnie dbałość o to, aby wszelkie nasze przedsięwzięcia były realizowane z minimalnym negatywnym wpływem na przyrodę.

W tym kontekście niezwykle ważne jest też stawianie na nowoczesne zarządzanie Uczelnią, które przejawia się w postępującej informatyzacji różnych procesów ułatwiających nasze codzienne funkcjonowanie. Staramy się je wprowadzać etapami, tak aby było to jak najmniej uciążliwe dla pracowników, choć nie zawsze procesy te przebiegają tak sprawnie, jak byśmy chcieli i tak szybko, jak oczekiwaliby tego nasi studenci i pracownicy. Wdrażamy kolejne moduły systemu SAP, rozpoczęliśmy wdrożenie systemu elektronicznego obiegu dokumentów, informatyzujemy sferę relacji wewnętrznych i zewnętrznych.

I ostatni, ale równie ważny element, czyli Uniwersytet kompletny. O randze każdego uniwersytetu, oprócz samych badań naukowych i dydaktyki, decydują też inne elementy. A są nimi przede wszystkim sport akademicki i kultura studencka. Tutaj możemy pochwalić się licznymi spektakularnymi sukcesami, nie sposób ich nawet wszystkich wymienić. Wspieramy najlepiej, jak potrafimy naszych młodych sportowców i artystów, umożliwiając im rozwój pasji i zainteresowań. Jesteśmy także dumni z faktu, że nasz Uniwersytet nie tyl-

ko odgrywał ważną rolę w realizacji projektów związanych z Europejską Stolicą Młodzieży, ale także planuje szeroką aktywność kulturalną w ramach uzyskanego przez Lublin tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2029.

Naszą rozmowę rozpoczęliśmy od nawiązania do jubileuszu Uniwersytetu. Wróćmy teraz do tego tematu. Za nami wiele pięknych lat, a przed nami, miejmy nadzieję, że jeszcze więcej. Za dwie dekady będziemy świętować okrągły jubileusz – stulecie UMCS. Jak, według Pana, będzie wówczas wyglądała Uczelnia?

Po pierwsze mam nadzieję, że doczekam tego czasu. Po drugie chciałbym, żeby do tej pory wszystkie cele strategiczne, które sobie założyłem jako rektor, nawiązujące do czterech podstawowych ról Uniwersytetu związanych z badaniami naukowymi, dydaktyką, współpracą z otoczeniem społeczno-gospodarczym i zarządzaniem Uczelnią, zostały zrealizowane. Mam nadzieję, że w ciągu kolejnych 20 lat będziemy mogli pochwalić się stałym wzrostem jakości i dynamiki badań naukowych oraz dalszym wzrostem jakości procesów dydaktycznych pomimo niekorzystnych zmian demograficznych. Chciałbym, aby była rozwijana współpraca nie tylko z innymi europejskimi uniwersytetami, ale także na szczeblu regionalnym – z władzami miasta i województwa. Sytuacja finansowa UMCS jest obecnie stabilna, co sprawia, że jesteśmy postrzegani jako atrakcyjny pracodawca i wierzę, że tak samo będzie podczas setnych urodzin Uczelni.

Jubilatowi zawsze składamy serdeczne życzenia. Czego więc chciałby Pan życzyć swojej Alma Mater?

Przede wszystkim stabilności, bezpieczeństwa oraz wszechstronnego, zrównoważonego rozwoju przy jednoczesnym zachowaniu komfortu finansowego. Rozbudowy infrastruktury, ale i modernizacji istniejących obiektów akademickich. Życzę też stworzenia idealnego kampusu uniwersyteckiego, który będzie jednocześnie zielony, kompletny, z najnowocześniejszą infrastrukturą badawczą i pracownikami o dużych ambicjach. I co bardzo ważne – żeby UMCS nadal był komfortowym miejscem do pracy i studiowania, gdzie chętnie będą się rozwijać osoby zamierzające inwestować w swoją przyszłość, a nasi pracownicy, studenci i partnerzy będą pochodzić nie tylko z różnych części Polski, ale także z całego świata.

Rozmawiała Magdalena Cichocka

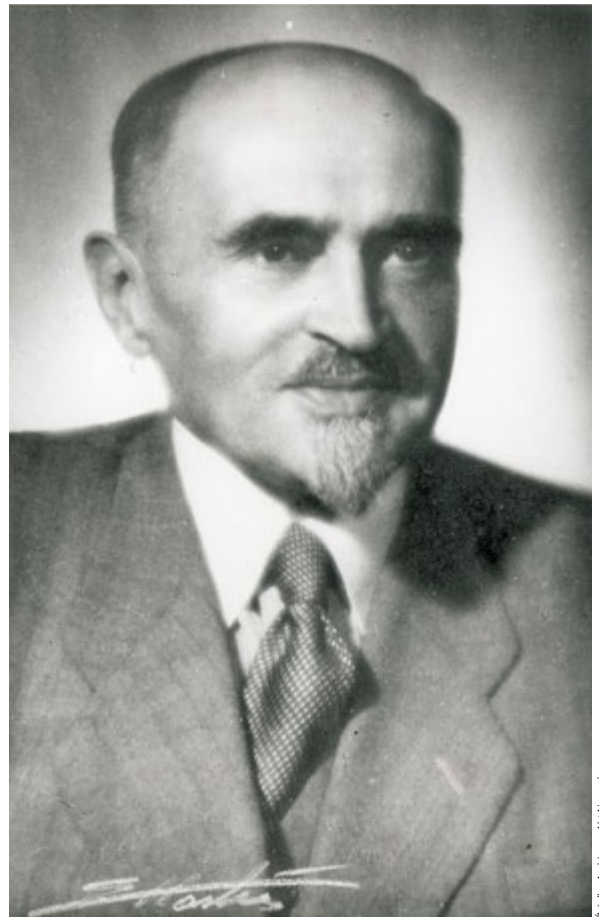
Rektorzy UMCS: trudne lata 1944–1959

Początki działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej przypadły na schyłek II wojny światowej i trudne czasy powojenne. Jego twórcy nie szczędzili wysiłku, aby Uczelnia okrzepła i prowadziła kształcenie na możliwie wysokim poziomie. Wyłączenie z UMCS w 1950 r. wydziałów medycznych, a w 1955 r. rolniczych nie sprzyjało stabilizacji i rozwojowi. Poczucie stabilności zakłócały zwłaszcza pogłoski o zamiarach władz dotyczących przeniesienia Uniwersytetu do Rzeszowa, a następnie do Katowic. W tym okresie Uczelnią kierowało pięciu rektorów, którzy włożyli wiele wysiłku w przezwyciężanie codziennych trudności, omijając często totalitarne zakazy ówczesnych władz.

Henryk Raabe (24.10.1944 – 31.08.1948)

24 października 1944 r., w dzień po powołaniu do życia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (z czterema Wydziałami: Lekarskim, Przyrodniczym, Rolnym i Weterynaryjnym), jego pierwszym rektorem został mianowany prof. Henryk Raabe, zoolog z wykształcenia, jednocześnie naczelnik Wydziału Szkół Wyższych Resortu Oświaty PKWN.

Praca organizatora pochłonęła całkowicie tego idealistę w sferze społecznej i jednocześnie realistę w sferze wykonawczej. W warunkach katastrofalnych braków, trudności i powojennego zamętu Rektor tworzył od podstaw Uczelnię z entuzjazmem i poświęceniem. Zdobywał od władz lokale na działalność, mieszkania dla kadry, tereny pod zabudowę. Gromadził urządzenia i sprzęt. Z uwagi na brak komunikacji miejskiej w Lublinie rektor Raabe wystąpił do władz o przydział 30 rowerów dla pracowników, żeby mogli szybciej przemieszczać się między oddalonymi od siebie budynkami, w których odbywały się zajęcia. Troszczył się o sprawy socjalno-bytowe pracowników i studentów, pozyskiwał dla nich np. buty i odzież lub materiały na nie.

Źródło: Archiwum Akt Nowych

↑ Rektor Henryk Raabe

Jednak przede wszystkim kompletował doskonałą kadrę, w gronie której znaleźli się m.in. międzynarodowej sławy immunolog Ludwik Hirszfeld, matematyk Mieczysław Biernacki, filozof Narcyz Łubnicki. Starał się zapobiegać odpływowi kadry do innych ośrodków

naukowych i zabiegał o niepowoływanie do wojska pracowników i studentów.

[...] 9 stycznia 1945 r. powołano jako piąty – Wydział Farmaceutyczny. Starania o jego utworzenie, poza władzami UMCS, prowadziła Lubelska Izba Aptekarska. 14 stycznia 1945 r. rektor Raabe przewodniczył uroczystej inauguracji pierwszego roku akademickiego 1944/1945, która odbyła się w budynku Państwowego Gimnazjum im. Stanisława Staszica przy Al. Racławickich. To tam ulokowano pierwszy rektorat, dziekanaty i tam odbywały się pierwsze zajęcia dydaktyczne. Rektor Raabe pozyskiwał na działalność Uczelni kolejne obiekty, m.in. przy ul. Radziwiłłowskiej czy ul. Głowańskiego. Jesienią 1945 r. rektorat został przeniesiony do zabytkowego pałacu przy pl. Litewskim 5. W 1946 r., przy poparciu Rektora, Senat UMCS powołał do życia czasopismo „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Wydział Lekarski UMCS wydał wtedy pierwsze dyplomy. W tym czasie miał miejsce duży ruch kadrowy. Jedni pracownicy odchodzili do innych ośrodków, przybywali zaś nowi. Uniwersytet pozyskiwał kolejne budynki, a 8 lipca 1946 r. otrzymał od Miejskiej Rady Narodowej 17 ha terenów pod zabudowę.

Wielką odwagą cywilną i mocnym charakterem prof. Raabe wykazał się, gdy został obarczony funkcją ambasadora w ZSRR (1.08.1945 – 19.09.1946). Wówczas m.in. interweniował w sprawach zwolnień z obozów i repatriacji Polaków. W kierowaniu Uczelnią zastępował go w tym czasie prof. Konstanty Strawiński. Po powrocie do Lublina rektor Henryk Raabe walczył o demokratyczny ustrój Uczelni i zachowanie jej autonomii (m.in. o utrzymanie kompetencji rektora i Senatu, prawo nadawania stopni akademickich jedynie przez Uczelnię, zaś tytułów naukowych tylko na wniosek rad wydziałów i Senatu, a także o rangę nauki i prawo głoszenia własnych przekonań naukowych czy o wprowadzenie wykładów z wychowania demokratycznego). Stawał w obronie studentów prześladowanych z powodów politycznych. Zapłacił za to utratą stanowiska i przeniesieniem na emeryturę.

Rektor Henryk Raabe zmarł 28 stycznia 1951 r. w Lublinie. W pogrzebie, który odbył się 31 stycznia 1951 r., nie wzięli udziału przedstawiciele UMCS oraz władz miasta. Dopiero po latach przypomniano o jego zasługach dla Uczelni. W 1966 r. z inicjatywy Senatu UMCS na skwerze przy zbiegu ulic Raabego i Akademickiej od-

ślono pomnik poświęcony jego osobie, a w 2012 r. na placu przed Rektoratem stanął jego pomnik-ławeczka.

Tadeusz Kielanowski (1.09.1948 – 31.12.1949)

Następcą rektora Raabego został mianowany prof. Tadeusz Kielanowski, absolwent paryskich uczelni w zakresie prawa oraz medycyny na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. [...] W styczniu 1945 r. habilitował się jako jeden z pierwszych u prof. Ludwika Hirszfelda, a 1 lipca został profesorem nadzwyczajnym patologii ogólnej i doświadczalnej. Pełnił funkcję prodziekana (rok akademicki 1945/1946) i dziekana (1946–1947) Wydziału Lekarskiego, który odczuwał wówczas coraz bardziej dokuczliwe trudności kadrowe, lokalowe oraz finansowe.

Jego powołanie na stanowisko rektora, wobec powszechnej sympatii dla prof. Raabego, było wielkim zaskoczeniem. Prof. Kielanowski pełnił tę funkcję w najtrudniejszych, stalinowskich czasach, kiedy Lublin był sceną zaognionej walki politycznej [...]. Wskutek fałszywych oskarżeń skazano wówczas wiele osób, w tym studentów UMCS. Zwolnionych z aresztu studentów rektor Kielanowski przywracał na studia. Nie mógł jednak w pełni samodzielnie kierować Uczelnią, gdyż narzucono mu prorektora Józefa Parnasa – stalinistę, sprawującego nadzór partyjny i milicyjny nad jej funkcjonowaniem.

Ważnym wydarzeniem dla UMCS było utworzenie w 1949 r. Wydziału Prawa, który ulokowano w pozyska-

Archiwum Prywatne Jana Petruskiego

← Rektor Tadeusz Kielanowski

Źródło: Muzeum UMCS

← Promocja doktorska w sali im. J. Marchlewskiego przy pl. Litewskim 3 (1952 r.). Za stołem, pośrodku rektor Bohdan Dobrzański

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Pierwsi doktorzy Wydziału Przyrodniczego (1952 r.). Trzeci od lewej rektor Bohdan Dobrzański

nym przy dużym udziale rektora Kielanowskiego zabytkowym pałacu przy pl. Litewskim 3. To wtedy jednak, decyzją władz państwowych, z Uniwersytetu (od 1 stycznia 1950 r.) wyodrębniono wydziały medyczne, które miały utworzyć Akademię Lekarską (przemianowaną 3 marca 1950 r. na Akademię Medyczną). Prof. Kielanowski był niechętny tym zmianom. Nie został zaangażowany w nowo powstałej szkole medycznej. Opuścił Lublin i podjął wyzwanie związane z organizacją uczelni medycznej w Białymstoku. Po jego wyjeździe do początku 1952 r. Uniwersytetem kierował prorektor Józef Parnas.

Bohdan Dobrzański (1.01.1952 – 31.08.1955)

W styczniu 1952 r. na rektora UMCS powołano wybitnego głęboznawcę prof. Bohdana Dobrzańskiego. Decyzja ta była sporym zaskoczeniem, ponieważ młody profesor nie był znany w Lublinie [...]. Szybko jednak udowodnił, że był to trafny wybór. Prof. Dobrzański miał bowiem talent do doboru współpracowników i pogodę ducha. Był dobrym organizatorem – wymagają-

cym, sprawiedliwym i niezwykle pracowitym. Uporządkował pracę administracji uczelnianej, udrożnił obieg informacji, wznowił realizację niemal zahamowanych inwestycji na miasteczku akademickim. W 1952 r. powołano do życia Wydział Humanistyczny, a Wydział Matematyczno-Przyrodniczy UMCS podzielono na dwa: Matematyki, Fizyki i Chemii oraz Biologii i Nauk o Ziemi. Do użytku oddano pierwsze Domy Studenckie „A” i „B” oraz dwa pierwsze budynki dla Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii. W 1953 r. powstał Wydział Zootechniczny. Zaczęło działać Studium Języków Obcych, a także [...] Zespół Tańca Ludowego.

Warto wspomnieć, że w tym czasie władze Rzeszowa kusily rektora Bohdana Dobrzańskiego projektem przeniesienia UMCS do tego miasta. Uczelnia pozostała jednak w Lublinie. 1 września 1955 r. nastąpiło, wskutek realizacji planów ministerialnych, przeniesienie z UMCS wydziałów rolniczych, tj. Rolnego, Weterynaryjnego i Zootechnicznego. Prof. Dobrzański [...] objął funkcję rektora-organizatora Wyższej Szkoły Rolniczej (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy). Zaangażował się też w działalność na rzecz Polskiej Akademii Nauk oraz Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. [...]

Andrzej Burda (1.09.1955 – 7.05.1957)

Na miejsce [...] rektora B. Dobrzańskiego powołano prawnika Andrzeja Burdę, który przyjechał do Lublina w 1950 r., by organizować Katedrę Prawa Państwowego na Wydziale Prawa. Należał on do grona najwybitniejszych wykładowców [...]. W 1954 r. prof. Andrzej Burda został prorektorem oraz członkiem partyjnych władz państwowych. Przyjmując godność rektora UMCS w 1955 r., prof. Burda stanął przed trudnym wyzwaniem ustabilizowania sytuacji Uczelni. Poświęcił mnóstwo czasu kwestiom inwestycyjnym i administracyjnym. Był krytykiem wypaczeń okresu stalinowskiego, naruszeń praworządności i zasad demokracji. Cenną inicjatywą rektora Burdy było zwołanie wiosną 1956 r. w Lublinie ogólnopolskiej sesji naukowej młodej kadry akademickiej. [...]

Warto wspomnieć, że rektor Andrzej Burda był inicjatorem pierwszej znaczącej współpracy międzynarodowej UMCS – z Uniwersytetem im. Iwana Franki we Lwowie. Skutecznie przeciwstawił się pomysłowi przeniesienia UMCS do Katowic, co proponowali prominentni działacze partyjni z Górnego Śląska. W 1957 r. musiał zrezygnować z pełnienia funkcji rektora, ponie-

↑ Rektor Andrzej Burda w towarzystwie prof. Grzegorza L. Seidlera (Kazimierz Dolny, 1958 r.)

waż został posłem na sejm i prokuratorem generalnym (zasłynął wówczas brakiem pokory wobec niegodziwej polityki ówczesnych władz, co spowodowało, że musiał odejść z zajmowanego stanowiska).

Adam Paszewski (8.05.1957 – 31.08.1959)

Społeczność akademicka UMCS broniła się przed komunistyczną indoktrynacją młodego pokolenia Polaków, wybierając dwukrotnie na rektorów wybitnych i bezpartyjnych uczonych. Jednym z nich był botanik prof. Adam Paszewski, związany z UMCS od kwietnia 1945 r.

Prof. Paszewski został rektorem [...] w maju 1957 r. Podczas jego kadencji doszło do pogorszenia stosunków między władzami Uczelni i władzami Lublina. Uniwersytet cierpiał niedostatek pomieszczeń dydaktycznych oraz mieszkań dla pracowników. Tymczasem władze miasta wskazywały trudności, twierdząc, iż nie są przygotowane do zaspokajania potrzeb lokalowych Uczelni.

Pięknym gestem rektora Paszewskiego było upamiętnienie zasług rektora Henryka Raabego przez odsłonięcie 23 października 1958 r. tablicy pamiątkowej wmurowanej w ścianę ówczesnego rektoratu UMCS na pl. Litewskim 5. Za kadencji rektora Paszewskiego zaczął ukazywać się w „Kurierze Lubelskim” akademicki dodatek „Konfrontacje”.

Widząc swoją bezsilność w sprawach inwestycyjnych i w kontaktach z władzami, rektor Paszewski rozważał złożenie godności rektorskiej. Męczyły go – jak się wydaje – polityczne i ekonomiczne uwarunkowania pełnienia funkcji. Ten naukowiec o licznych zainteresowaniach, obdarzony niebanalnym poczuciem humoru, nie miał możliwości, by wymusić na władzy świadczenia na rzecz Uczelni.

↑ Rektor UMCS prof. dr Andrzej Burda wraz z prorektorami i dziekanami. Od lewej: dziekan Wydziału Humanistycznego doc. dr Leon Kaczmarek, dziekan Wydziału Prawa doc. dr Tadeusz Taras, prorektor prof. dr Adam Bielecki, rektor prof. Andrzej Burda, prorektor doc. dr Kazimierz Myśliński, dziekan Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii doc. dr Armin Teske, dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi doc. dr Włodzimierz Zinkiewicz

↑ Inauguracja roku akademickiego (1958 r.). Przemawia rektor Adam Paszewski

* * *

Pierwsi rektorzy UMCS to wybitni naukowcy, dobrzy gospodarze, mocno zaangażowani w organizację i rozwój Uczelni. W trudnych czasach ci zaci ludzie, bardzo pracowici, pełni zapału, kierowali się przede wszystkim dobrem publicznym, walczyli z ograniczaniem autonomii szkół wyższych, opierali serwilizmowi, wykazując się nierzadko ogromną odwagą cywilną i obywatelską.

Lech Maliszewski

Tekst został przygotowany i pierwotnie opublikowany w numerze 7/207 (2014) „Wiadomości Uniwersyteckich” z okazji jubileuszu 70-lecia UMCS.

Rektorzy UMCS w okresie stabilizacji i rozwoju (1959–1980) oraz w czasach przełomowych zmian w Polsce (1981–1987)

Kolejny ważny okres w życiu Uczelni rozpoczął się w 1959 r. wraz z początkiem nowej kadencji rektorskiej. Od 1 września tego roku urządowanie rozpoczął prawnik prof. Grzegorz Leopold Seidler.

Grzegorz Leopold Seidler (1.09.1959 – 11.04.1969)

Prof. G.L. Seidler był to najbardziej charyzmatyczny i najdłużej urzędujący rektor UMCS (sprawował władzę przez trzy pełne kadencje oraz czwartą niepełną [...]), historyk doktryn polityczno-prawnych, związany z obozem ówczesnej władzy. Swoją koncepcję kierowania Uczelnią wyraził następująco: „Uniwersytet to ludzie i mury i dwa te elementy muszą równo-

cznie wzrastać, aby uczelnia mogła się prawidłowo rozwijać”. Konsekwentnie i skutecznie realizował swoje wielkie plany unowocześniania nauki i dydaktyki, otwarcia na świat, rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej, zwłaszcza młodych pracowników [...], a także rozbudowy na wzór anglosaski miasteczka akademickiego.

Imponująca była Seidlerowska wizja tego miasteczka, urzeczywistniająca plany pierwszych rektorów. Rektor Seidler marzył o budowie „lubelskiego Oksfordu” – Dzielnicy Uniwersyteckiej, która stałaby się zieloną, ukwieconą krzewami różanymi, tętniącą życiem częścią Lublina, gdzie powstawały gmachy dydaktyczne (budynki: Kolegium Humanistycznego, Wydziału Biologii i Nauk

Inauguracja roku akademickiego 1962/1963. Przemawia rektor Grzegorz L. Seidler ↓

Zdjęcie: Muzeum UMCS

Zdjęcie: Muzeum UMCS

↑ Zjazd Rektorów Uniwersytetów Polskich w UMCS. Na zdjęciu widoczni od lewej: rektor Grzegorz L. Seidler i minister Henryk Jabłoński (29 maja 1966 r.)

o Ziemi, Dużej Chemii), nowoczesna Biblioteka Międzyuczelniana, Domy Studenckie „F” i „G”, domy dla pracowników oraz Dom Społeczno-Usługowy, który nazywano Chatką Żaka, gdzie poza stołówką i salą widowiskową znalazły pomieszczenia organizacje społeczne i kulturalne studentów, a następnie także druga Stołówka nr 3. Powstał Ogród Botaniczny na Sławinku, gdzie odrestaurowano zrujnowany Dworek Kościuszków [...]. W roku 1964 r., z okazji 20-lecia UMCS, wzniesiono pomnik Patronki Uczelni dłuta Mariana Koniecznego.

Od początku sprawowania urzędu rektor Seidler działania koncentrował na dwóch sferach życia Uczelni: wspomnianej budowie miasteczka akademickiego, a także na wzmożeniu wysiłków mających na celu awanse pracowników naukowo-dydaktycznych UMCS. [...] Zbiegło się to w czasie z uzyskaniem przez wszystkie wydziały Uniwersytetu uprawnień do doktoryzowania i habilitowania, co było następstwem nowej ustawy o szkolnictwie wyższym z 1958 r. Jednocześnie Uczelnia, głównie Wydział Prawa, rozbudowała system studiów zaocznych. Nastąpiło także zwiększenie liczby kierunków, w ramach których możliwe było prowadzenie kształcenia eksternistycznego. W tym zakresie UMCS związał się nie tylko z regionem lubelskim, ale także z sąsiednim województwem rzeszowskim. Powstały punkty konsultacyjne UMCS w Zamościu, Tarnobrzegu, Puławach, Białej Podlaskiej, Rzeszowie i Jarosławiu. Przyrodnicy otworzyli Stacje Naukowo-Badawcze w Ustrzykach Dolnych i Ustianowej. Uczelnia współpracowała z zakładami przemysłowymi (m.in. WSK Świdnik, FSC Lublin, „Azoty” Puławy, Siarkopol). Systematycznie rosła liczba studentów.

Istotne znaczenie miało otwarcie się Uczelni na świat. Do nawiązanej w okresie poprzednim współpracy z Uniwersytetem Lwowskim doszły kontakty ze szkołami wyższymi w Debreczynie, Erewaniu, Jassach, Ann Arbor, Bukareszcie, Lock Haven, Modenie, Nancy, Tybindze [...]. Powiązań z nauką światową dowodził też udział kadry UMCS w sympozjach międzynarodowych, a nawet w rejsach oceanicznych (do Ameryki Południowej na jachcie „Śmiały”). Duże znaczenie miało przyspieszenie publikacji wielosekcyjnego czasopisma „Annales UMCS”, którego redaktorem naczelnym przez kilkadziesiąt lat był właśnie prof. G.L. Seidler. Dzięki wymianie za tomy „Annales” Uczelnia pozyskiwała bezgotówkowo periodyki naukowe z kraju i wielu zagranicznych ośrodków naukowych.

Rozszerzono ofertę dydaktyczną. Od 1965 r. Uczelnia miała pięć Wydziałów: Biologii i Nauk o Ziemi, Matematyki, Fizyki i Chemii, Prawa, Humanistyczny oraz [...] Ekonomiczny. Kształcenie odbywało się na 16 kierunkach studiów i kilkudziesięciu specjalnościach.

1 września 1968 r. rektor G.L. Seidler rozpoczął czwartą kadencję, jednak na posiedzeniu Senatu w kwietniu 1969 r. złożył rezygnację z zajmowanego stanowiska. W marcu bowiem został dyrektorem Instytutu Kultury Polskiej w Londynie.

Po kilku latach powrócił na UMCS, żywo interesując się dalszym rozwojem Uczelni. Rektor G.L. Seidler przyczynił się do szybkiej rozbudowy Dzielnicy Uniwersyteckiej, znacznego zwiększenia potencjału naukowego i dydaktycznego Uniwersytetu, szerszego otwarcia UMCS na Lublin i region lubelski. Za swoje osiągnięcia otrzymał doktoraty honorowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Lock Haven State College i UMCS. Jeden z domów studenckich UMCS nazwano na jego cześć „Grzesiem”. [...]

Zbigniew Lorkiewicz (12.04.1969/1.07.1969 – 30.09.1972)

Zbigniew Lorkiewicz, absolwent UMCS, wybitny mikrobiolog i genetyk, pełnił funkcję prorektora ds. nauki w czasie kadencji rektorskiej G.L. Seidlera, pod koniec której (od 12 kwietnia do 30 czerwca 1969 r.) pełnił obowiązki rektora. Przejął kierownictwo UMCS

Inauguracja roku akademickiego 1969/1970. Obchody 25-lecia UMCS. Od lewej profesorowie: Ewald Sasimowski (Akademia Rolnicza), Zbigniew Lorkiewicz, Jarosław Billewicz-Stankiewicz (Akademia Medyczna), Stanisław Podkowa (Wyższa Szkoła Inżynierska) ↓

Źródło: Muzeum UMCS

Inauguracja roku akademickiego 1980/1981. Przemawia rektor
Wiesław Skrzydło →

Spotkanie grupy studentów z Lock Haven State College (USA)
z rektorem UMCS prof. Wiesławem Skrzydłą (7 lutego 1980 r.) ↘

w pomarcowym okresie zmian w organizacji nauki polskiej (w miejsce katedr powstały wówczas instytuty i zakłady). Prof. Z. Lorkiewicz nie czuł się dobrze jako rektor. Wypełnianie obowiązków związanych z zarządzaniem było czasochłonne, odciągało go od ukochanej pracy naukowej.

Rozwój Uczelni nie został jednak zahamowany. Na początku jego kadencji powstały Filie UMCS w Białej Podlaskiej i Rzeszowie. Zwiększała się liczba studentów. Nadal kwitła współpraca z ośrodkami naukowymi za granicą, przemysłem krajowym, sąsiednimi regionami. Zaczęła działać drukarnia UMCS (grudzień 1969 r.) usprawniająca proces druku „Annales UMCS”, wydawnictw zbiorowych i rozpraw habilitacyjnych. Reaktywowano działalność Chóru UMCS. Infrastruktura Uczelni powiększyła się wówczas o Centralne Laboratorium Aparatury Unikalnej, Hotel Asystenta (obecnie DS „J”), dom profesorski przy ul. Raabego. Oddany został do użytku gmach Fizyki Doświadczalnej. Prof. Lorkiewicz był inicjatorem kształcenia studentów na kierunku biotechnologia, a także autorem pierwszego programu dydaktycznego mikrobiologii i biotechnologii. W 1995 r. został wyróżniony tytułem doktora *honoris causa* UMCS.

Wiesław Skrzydło (1.10.1972 – 31.08.1981)

Wielkim kontynuatorem działalności rektora G.L. Seidlera przez trzy kolejne kadencje był rektor Wiesław Skrzydło, prawnik, związany z ówczesną partią rządzącą, przy tym koncyliacyjny, uczynny i bardzo lubiany. Poprowadził UMCS w kierunku wydatnego zwiększenia liczby studentów i pracowników naukowych oraz umocnienia materialnych podstaw Uczelni.

Działając głównie na rzecz całego regionu lubelskiego, UMCS kształcił kadry również dla województw sąsiednich oraz prowadził szeroko zakrojone badania naukowe. Współpracował z przemysłem, realizował zamówienia rządowe. Kwitła współpraca zagraniczna z placówkami już wspomnianymi oraz nowymi, m.in. w Innsbrucku, Kijowie, Lipsku, Moskwie. [...] Wśród uczelni krajowych UMCS zajmował wówczas pierwsze miejsce w zakresie zgłaszanych patentów, z których część zastosowano w przemyśle (w latach 1973–1978 zgłoszono 140 wynalazków, uzyskując 80 patentów). Na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi powstał projekt budowy Zalewu Zemborzycznego. Uczelnia posiadała unikalną aparaturę naukowo-badawczą.

Fot. Piotr Maciuk, źródło: Muzeum UMCS

Źródło: Muzeum UMCS

Nastąpiły wówczas zmiany w strukturze organizacyjnej Uniwersytetu. Utworzono Wydział Pedagogiki i Psychologii (1973), powstały Międzyuczelniany Instytut Nauk Politycznych (1975) oraz Międzyuczelniany Instytut Filozofii i Socjologii (1973). Rozrastała się baza materialna Uczelni – oddano do użytku gmach Akademickiego Ośrodka Sportowego, kolejny DS „H”, gmach Chemii Organicznej przy ul. Glinianej, Hotel Studenta Zaocznego, kompleks budynków Rektoratu oraz Wydziału Ekonomicznego, a następnie gmach Wydziału Prawa i Administracji. Powstało też Polonijne Centrum

Przemawia nowo wybrany rektor UMCS prof. Tadeusz Baszyński (15 maja 1981 r.) →

Kulturalno-Oświatowe (1974), które objęło obiekty przy ul. Zana i przy ul. Weteranów. Integralną częścią Uczelni była Filia w Rzeszowie oraz siedem punktów konsultacyjnych (Jarosław, Mielec, Międzyrzec Podlaski, Radom, Rzeszów, Stalowa Wola, Zamość).

W burzliwym 1980 r., jesienią, powstała Komisja Zakładowa NSZZ „Solidarność”, co zapowiadało nowy etap życia UMCS, przy czym współpraca rektora Skrzydły z tą organizacją uznawana jest za wzorową. Za jego kadencji Uniwersytet osiągnął pełniejszą sprawność we wszystkich swych dziedzinach, zapewniając lepsze warunki realizacji zadań dydaktycznych, naukowych i kulturotwórczych.

Na fali przemian solidarnościowych w 1981 r. doszło do pierwszych po drugiej wojnie światowej w pełni demokratycznych wyborów rektora. Został nim fizjolog i biochemik prof. Tadeusz Baszyński.

Tadeusz Baszyński (1.09.1981 – 21.05.1982)

Prof. Tadeusz Baszyński, który przyjechał do Lublina z Poznania, został wybrany [...] w demokratycznych wyborach przez uniwersyteckie Kolegium Elektorów i pełnił swą funkcję przez dziewięć miesięcy [...], w najbardziej niesprzyjającym czasie strajków i początków stanu wojennego. [...] wypełniał swoje obowiązki w sposób budzący zaufanie i szacunek, a jego postawa wpłynęła na zachowanie spokoju na Uczelni.

Samo funkcjonowanie Uniwersytetu stało się wówczas wielkim wyzwaniem dla Rektora. W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. wprowadzono w Polsce stan wojenny. 13 grudnia był dniem organizowania akcji protestacyjnej, której ośrodkiem na UMCS stała się Chatka Żaka. Z inicjatywy Rektora 14 grudnia na nadzwyczajnym posiedzeniu Senatu podjęto uchwałę potępiającą wprowadzenie stanu wojennego.

Dużym jego osiągnięciem było doprowadzenie 8 lutego 1982 r. do wznowienia zawieszonych zajęć oraz ratowanie i wspieranie osób zagrożonych (pracowników i studentów). Rektor codziennie omawiał ze współpracownikami bieżącą sytuację, jeździł do sądu w sprawie oskarżonych studentów, przyjeżdżał pod akademiki, gdy był zawiadamiany o niepokojach, odwiedzał internowanych pracowników. 21 maja 1982 r. został odwołany z funkcji rektora UMCS za niesubordynację polityczną, polegającą na odmowie usunięcia z funkcji dziekanów Wydziałów Pedagogiki i Psychologii oraz

Źródło: Muzeum UMCS

Prawa i Administracji. Członkowie i sympatycy Niezależnego Zrzeszenia Studentów podjęli protest wobec decyzji ministerialnych, ale nie przyniósł on rezultatów. Prof. Tadeusz Baszyński do końca życia cieszył się dużym zaufaniem społecznym i był wielkim autorytetem naukowym w środowisku akademickim.

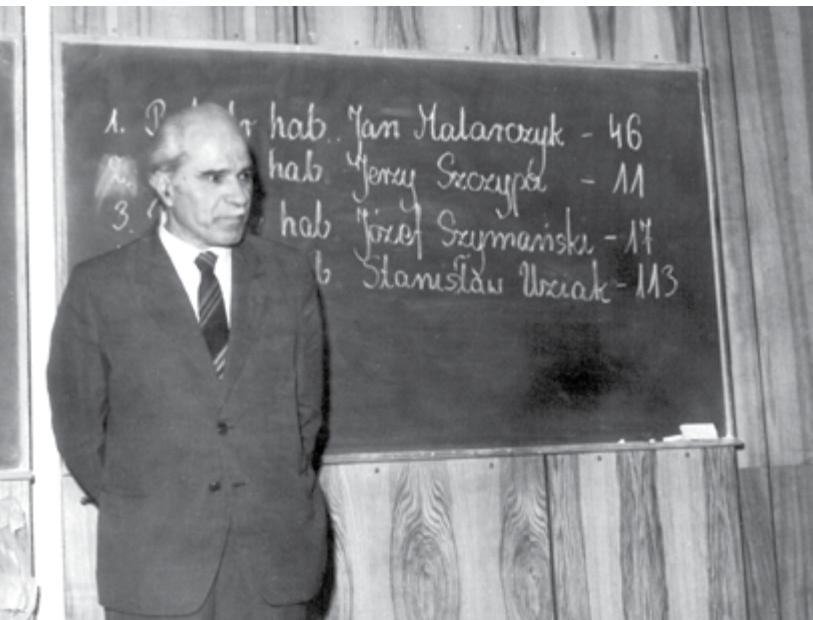
Józef Szymański (24.05.1982 – 31.08.1984)

Prof. Józef Szymański, specjalista w zakresie nauk pomocniczych historii oraz dziejów kancelarii został

Posiedzenie Senatu UMCS (18 stycznia 1984 r.). Przemawia rektor Józef Szymański ↓

Źródło: Muzeum UMCS

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Prof. Stanisław Uziak podczas wyborów rektorskich w 1984 r.

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Rektor Stanisław Uziak przemawia podczas uroczystości nadania tytułu doktora *honoris causa* Rudolfowi Kirchschrägerowi (1986 r.)

powołany na stanowisko rektora przez ministra po odwołaniu rektora T. Baszyńskiego. Zasłużył się społeczności akademickiej walką o utrzymanie autonomicznych uprawnień Uczelni oraz obroną pracowników zaangażowanych w działalność solidarnościową. Zastąpił z dość drobiazgowego nadzoru nad działaniem administracji uniwersyteckiej. Ważnym wydarzeniem w trakcie jego kadencji było przyjęcie w 1983 r. Statutu UMCS oraz regulaminu ceremoniału akademickiego i instrukcji kancelaryjnej. Warto wspomnieć,

że otwarto wówczas księgarnię ORWN PAN, oddano do użytku kolejny DS „I”, zakończono prace przy gmachu Przychodni Akademickiej (II etap), a swoją działalność w UMCS zapoczątkowało stowarzyszenie Alliance Française.

Stanisław Uziak (1.09.1984 – 31.08.1987)

W 1984 r. rektorem wybrany został, popierany przez zdelegalizowaną „Solidarność” i wspierany przez prof. T. Baszyńskiego, prof. Stanisław Uziak, absolwent Wydziału Rolnego UMCS, gleboznawca. Kadencja ta przypadła na trudny okres zastoju gospodarczego. W całej Polsce wstrzymano inwestycje w szkolnictwie wyższym. Zadaniem Rektora stało się więc zapewnienie spokoju i poczucia bezpieczeństwa na Uczelni, normalnego procesu dydaktycznego oraz przywrócenie dobrej atmosfery pracy i troska o prestiż pracownika nauki.

Pomimo niełatwej sytuacji Uniwersytetu, nastąpił wówczas dynamiczny rozwój kadry samodzielnych pracowników naukowych [...]. Z trudnościami prowadzona była współpraca naukowa z ośrodkami zagranicznymi, głównie zachodnimi. [...] Skromne były osiągnięcia infrastrukturalne tej kadencji: księgarnia ORWN PAN otrzymała nową siedzibę, kontynuowano rozbudowę ośrodka sportowego, oddano do użytku aulę przy Wydziale Prawa i Administracji, która zyskała miano auli uniwersyteckiej. W 1986 r. Uczelnia uzyskała 22 patenty wynalazcze i zgłosiła kolejnych 14. Pozyskano nową aparaturę naukową, np. dla Centralnego Laboratorium Aparatury Unikalnej. Zaczął działać Uniwersytet Trzeciego Wieku. Prawdziwą plagą dla funkcjonowania Uczelni były ciągłe wielokrotne kontrole [...], które w czasie kadencji rektora Uziaka pochłonęły 375 dni.

Długie kadencje oraz umiejętności kierownicze rektorów G.L. Seidlera i W. Skrzydły przesądziły o dynamicznym rozwoju UMCS we wszystkich sferach życia akademickiego. Zaś rektorzy z lat 1981–1987 potrafili zminimalizować wpływ wydarzeń politycznych na życie Uczelni. [...]

Lech Maliszewski

Tekst został przygotowany i pierwotnie opublikowany w numerze 7/207 (2014) „Wiadomości Uniwersyteckich” z okazji jubileuszu 70-lecia UMCS.

Ludzie i sprawy UMCS we wspomnieniach Rektorów

Kontynuując cykl artykułów prezentujących sylwetki Rektorów UMCS, oddajemy głos Profesorom, którzy zarządzili naszą Uczelnią w latach 1987–2020. Informacje o rektorze Eugeniuszu Gąsiorze, który zmarł w 1993 r., zostały opracowane na podstawie publikacji L. Maliszewskiego, *Rectoribus*, Lublin 2011.

Czas zmian ustrojowych w Polsce to bardzo ważny etap w funkcjonowaniu Uczelni. Rektorem okresu przełomowych zmian był profesor filozofii Zdzisław Cackowski, który w swoich wspomnieniach wyeksponował ideę otwarcia UMCS i innych polskich uniwersytetów na współpracę z uczelniami europejskimi.

Zdzisław Cackowski (1.09.1987 – 30.11.1990)

Moje wspomnienia z czasu, kiedy pełniłem funkcję rektora UMCS, są wciąż żywe. Lata 1987–1990 to był okres, kiedy zmiany polityczne, ekonomiczne i prawne były tak bardzo głębokie, że nie mogły nie pozostawić śladu w naszym życiu akademickim. Analizując wydarzenia z tamtych lat, sądzę, że uczestniczyliśmy w zmianach, które dopełniają się dopiero dzisiaj. Mam w szczególności na myśli inicjatywę powołania w Polsce międzynarodowej instytucji, która pod nazwą Uniwersytetu Narodów Europy miała nawiązywać do wielonarodowego charakteru pierwszych uniwersytetów i zajmować się integracją Europy. W tamtym okresie dla nas, Polaków, w tym dla naszej akademickiej wspólnoty w Lublinie, były to idee nowe i atrakcyjne. Inspiracje do realizacji takiej idei czerpałem z udziału w obchodach 900-lecia Uniwersytetu Bolońskiego odbywających się we wrześniu 1988 r. Wytyczną była dla mnie również decyzja

Zdjęcie: Muzeum UMCS

Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich obradującej w UMCS w październiku 1988 r., która upoważniła mnie oraz rektora KUL do rozwinięcia tej idei i opracowania jej instytucjonalnej formy. Sądziliśmy, że Lublin jest właściwym miejscem w obszarze, jak się wtedy mówiło, „od Atlantyku po Ural”. Mieliśmy poparcie najwyższych władz polskich, a także przychylną ocenę ze strony ówczesnego sekretarza ONZ. Miałem też okazję przedyskutować ten pomysł w trakcie posiedzenia UNESCO w Paryżu w lutym 1990 r. I chociaż idea Uniwersytetu Narodów Europy nie przybrała zamierzonej postaci, to jednak jestem przekonany, że wiele z jej elementów żyje dzisiaj w naszych uniwersytetach.

↑ Promocja doktorów habilitowanych i doktorów UMCS (1990 r.). Przemawia rektor Zdzisław Cackowski

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Uroczystość nadania tytułu doktora *honoris causa* UMCS prof. Anieli Chałubińskiej (październik 1992 r.)

Rozpoznają je w programach Socrates czy Erasmus, a także w programach badawczych Unii Europejskiej, w ożywionej wymianie między studentami i naukowcami z UMCS a licznymi europejskimi uniwersytetami. Także wciąż otwarta i szukająca właściwego rozwinięcia idea polsko-ukraińskiej wymiany naukowej, skoncentrowanej w Lublinie, w naszym Uniwersytecie, ma, jak sądzę, swoje początki w tamtych planach.

Pierwszym rektorem UMCS, który pełnił swoją funkcję w nowym okresie politycznym, był biochemik prof. Eugeniusz Gąsior.

Eugeniusz Gąsior (1.12.1990 – 14.07.1993)

Profesor Eugeniusz Gąsior – absolwent studiów chemicznych na UMCS, biochemik skoncentrowany na nowoczesnych badaniach biosyntezy białek, kierował Uczelnią w okresie trudnych przemian społeczno-ekonomicznych, rodzącej się demokracji, gdy UMCS stanął przed wyzwaniami nowoczesności, w tym musiał odnaleźć się w warunkach gospodarki rynkowej.

Talent organizatorski oraz praca na rzecz macierzystego Wydziału i Uczelni sprawiły, że prof. E. Gąsior miał na UMCS wielu zwolenników. Wyrazem uznania i poparcia społeczności akademickiej było powierzenie mu obowiązków rektora na lata 1990–1993.

W tym czasie Senat Uczelni uchwalił Statut UMCS (1991), do użytku została oddana nowa siedziba Alliance Française w zabytkowym Pałacu Lubomirskich przy pl. Litewskim 5. Rektor E. Gąsior przeprowadził refor-

mę administracji uniwersyteckiej, kierował pracami nad unowocześnieniem systemu dydaktycznego, rozszerzał współpracę UMCS z uczelniami zagranicznymi. Nadzorował prace nad adaptacją budynków na terenach wojskowych, budowę gmachu Biotechnologii oraz rozbudowę Biblioteki Głównej (1992). Jego dużym osiągnięciem było utworzenie w 1993 r. Wydziału Politologii. W 1993 r. społeczność akademicka wybrała go ponownie rektorem.

Jeszcze przed wyborem na drugą kadencję prof. E. Gąsior wskazywał: „Filarem, na którym oparta winna być reforma Uniwersytetu, jest polityka otwarcia na świat, pozwalająca na zbliżenie się do europejskiego modelu funkcjonowania wyższej uczelni. Otwarcie to pociąga za sobą konieczność reform dostosowujących system kształcenia do wzorców obowiązujących w Europie. [...] Zaadaptowanie Uniwersytetu do nowych wzorców to także intensyfikacja naszych kontaktów z zagranicą oraz zmiana form prowadzenia współpracy z zagranicą”. Jego plany przerwała nagła śmierć w lipcu 1993 r.

W okresie od 1 do 24 września 1993 r. obowiązki rektora UMCS pełnił politolog i prawnik prof. Ziemowit Jacek Pietraś. Następnie społeczność akademicka na rektora UMCS wybrała profesora matematyki Kazimierza Goebela, który kierował Uczelnią przez dwie kadencje.

Prof. Kazimierz Goebel (24.09.1993 – 31.08.1999)

Gdy w lipcu 1993 r. zmarł nagle rektor Eugeniusz Gąsior, byłem jego zastępcą. Odchodziłem ze stanowiska prorektora. Na moje miejsce wybrany został prof. Ziemowit Jacek Pietraś. Namówiony przez przyjaciół stanąłem z nim w szranki wyborcze i we wrześniu po ciekawej walce wygrałem z niewielką przewagą głosów. Pozostaliśmy dalej zgodnymi kolegami.

Dwie kadencje rektorskie pomiędzy rokiem 1993 a 1999 były dla mnie wielką, emocjonującą, ciekawą i bardzo pracowitą przygodą. Ktoś przyjazny powiedział mi na początku: „Nie jesteś złotą dwudziestodolarówką, która się każdemu podoba”. To prawda. W czasie rządzenia paru kolegów trzeba stracić, ale można wielu zyskać. Mam wrażenie, że mój bilans jest dodatni.

Początki wypadły w czasie przygotowań do obchodów 50-lecia UMCS. Na uroczystej inauguracji miałem kilkudziesięciu gości, rektorów wielu krajowych uczelni. Razem ze mną na scenie siedzieli też rektorzy uczelni

Uroczystość nadania doktoratu *honoris causa* UMCS
prof. Normanowi Daviesowi. Przemawia rektor Kazimierz
Goebel (10 listopada 1993 r.) →

córek UMCS – Akademii Medycznej i Akademii Rolniczej – dziś podniesionych do rangi uniwersytetów.

Wydaje się, że coś mi się udało. Po pierwsze inwestycje. Dokończyliśmy budowę gmachu Biotechnologii i drugiego etapu Biblioteki Głównej. Od początku zbudowaliśmy Centrum Języka i Kultury Polskiej. Przeprowadziliśmy kapitalny remont zabytkowej siedziby Wydziału Politologii. Rozpoczęliśmy trwający do dziś proces podwyższania standardów i remontów domów akademickich. [...] Zostawiłem po sobie dwie inwestycje „w powijakach”, prowadzony przez prof. Uziaka projekt przebudowy magazynów wojskowych na użytek Instytutu Nauk o Ziemi i budowę hali sportowej. Ta pierwsza inwestycja zakończyła się pomyślnie jakiś czas temu, a druga gdzieś się rozmyła. Zaraz na początku udało się uzyskać bardzo duży [...] grant amerykańskiej Fundacji Mellona na skomputeryzowanie bibliotek uczelni lubelskich. [...]

A teraz ludzie. Ktoś powiedział, że stanowisko rektora ma tylko dwa pozytywy. Spotyka się bardzo wielu ciekawych i wspaniałych ludzi i ma się do dyspozycji samochód z kierowcą. Cała reszta to ciężka intensywna praca. Mam zwyczaj mówić, że pracowałem przez sześć lat na 24-godzinnym dyżurze. [...]

Miałem szczęście. Udało mi się skompletować ekipę rektorską i kadrę kierowniczą administracji z ludzi wzajemnie się lubiących i rozumiejących. [...]

Przez mój gabinet przewinęło się mnóstwo ludzi. I takich, z którymi rozmowy nie należały do przyjemności, i tych, których szanuję i często podziwiam. Wymienię tylko trzech z 12 doktorów honorowych, którzy zostali wypromowani za mojej kadencji: Jan Karski, Gustaw Herling Grudziński i Norman Davies.

Dziś sporo mówi się o umiędzynarodowieniu uniwersytetu. [...] Moim zdaniem ten rozwój nie będzie możliwy, jeśli sami nie będziemy znani i aktywni. [...] Dlatego starałem się mocno popierać wszelkie inicjatywy współpracy. Jako przykład mogę podać szwedzki uniwersytet w Umea, z którym aktywnie współpracowali angielscy, biologowie i matematycy.

Codziennosc rektora nie jest taka wesoła. To wielość spotkań z dziekanami, administracją i różnymi interesantami, załatwianie ich spraw, podejmowanie decyzji, czasem spory, a czasem nowe ciekawe inicjatywy. [...]

W sprawach kadrowych byłem czasem ostry i „zarobiłem” na nieprzychylnie epitety. Uniwersytet musi dbać

Zdjęcie: Muzeum UMCS

Fot. Maciej Pręjszcza, źródło: Muzeum UMCS

o rozwój i promocję najlepszych pracowników, ale też musi żegnać się z tymi, którzy nie wykorzystują swojej szansy. Myślę, że w wyniku takiej polityki rozpoczął się powolny, ale systematyczny wzrost liczby habilitacji i tytułów profesorskich. [...]

Udało mi się chwilowe odejście i powrót na stałe do matematyki. Moim następcą został prof. Harasimiuk, z którym razem pracowaliśmy. Miałem kilka propozycji pracy w prywatnych uczelniach, a nawet w dyplomacji. Zostałem tym, kim jestem – matematykiem. Wróciłem do światowej „kasty”.

↑ Wizyta Ryszarda Kaczorowskiego, prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie (16 października 1997 r.)

Mój pierwszy wywiad dla „Kuriera Lubelskiego” nosił tytuł: *Stawiam wysokie wymagania*. Staralem się. Czy się udało, nie mnie oceniać. [...]

Kolejnym rektorem UMCS został geograf, profesor nauk o Ziemi – Marian Harasimiuk, który stał na czele Uniwersytetu przez dwie kadencje, w czasie ważnych dla Polski zmian i wydarzeń, w tym w momencie wejścia do Unii Europejskiej, co zostało wyeksponowane w jego wspomnieniach.

Prof. Marian Harasimiuk (1.09.1999 – 31.08.2005)

Minęło kilka lat od zakończenia sześcioletniego okresu, kiedy to społeczność akademicka UMCS powierzyła mi dwukrotnie zaszczytną funkcję rektora. Minął więc już wystarczająco długi okres czasu, by na wydarzenia tamtych lat spojrzeć z pewnym dystansem [...].

Bez wątpienia kadencji rektorskiej 1999–2005 nie można rozpatrywać, ale także i wspominać w oderwaniu od dwóch poprzednich kadencji, kiedy to Uczelnią kierował rektor prof. Kazimierz Goebel, a ja, pełniąc funkcję prorektora, miałem okazję „uczyć się Uczelni”. Wtedy też przekonaliśmy się, jak ważna jest praca zespołowa i jak niezbędne jest wzajemne zaufanie w gronie zespołu kierującego tak skomplikowaną instytucją, jaką jest współczesny uniwersytet. To sześćoiletnie „praktykowanie” i zebrane w tym czasie doświadczenia dały

Rektor Marian Harasimiuk wita historyka, doktora *honoris causa* UMCS prof. Normana Daviesa podczas posiedzenia Senatu UMCS (24 maja 2000 r.) ↓

Fot. Masej Prysucha, źródło: Muzeum UMCS

Uczelni, ale i mnie osobiście możliwość płynnej kontynuacji wielu działań [...]. A były to czasy [...] trudne, czasy, gdy Uniwersytet stawał przed niezwykle trudnymi wyzwaniami, w dużej mierze związanymi z dynamiką transformacji ustrojowej w naszym państwie, procesami akcesyjnymi do Unii Europejskiej, ale także z wydarzeniami, jakie zachodziły na wschód od naszych granic.

Kiedy wracam myślami do wydarzeń „lat rektorowania”, na plan pierwszy wysuwa się kilka z nich. [...] Na pierwsze miejsce wspomnień wysuwają się: pięcioletnie (1999–2004) działania związane z akcesją do Unii Europejskiej, daleko idące zmiany w zarządzaniu Uczelnią, przebudowa systemu edukacji połączona z niezwykle „eksplozją” aspiracji społeczeństwa przejawiającą się gwałtownym wzrostem liczby kandydatów na studia, aktywne włączenie się do przygotowań do wygranego referendum akcesyjnego i wreszcie członkostwo w Unii, które na naszym Uniwersytecie zostało podkreślone [...] poprzez organizację Kongresu Rektorów Uniwersytetów Europejskich (którego trud organizacyjny wzięli na siebie prorektor prof. Jan Pomorski i Fundacja UMCS). 300 rektorów z całej Europy w pamiętną noc z 30 kwietnia na 1 maja 2004 r. na Zamku Lubelskim podpisywało [...] „Deklarację Lubelską” i świętowało początek nowego rozdziału w historii naszego kraju. [...]

Ścisłe z tymi procesami przemian w naszej części Europy związane były działania całej społeczności akademickiej Lublina (we współpracy z władzami miasta) na rzecz utworzenia w Lublinie uczelni polsko-ukraińskiej. [...] Rozmowy z redaktorem „Kultury” J. Giedroyciem, prezydentem A. Kwaśniewskim i prezydentem L. Kuczma, rektorami naszych ukraińskich kooperantów i Ministerstwem Edukacji Narodowej doprowadziły do uruchomienia Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów, na którym rozpoczęto kształcenie na poziomie studiów doktoranckich młodzieży z Polski, Ukrainy i innych krajów Europy Wschodniej. Potem [...] narastały trudności prawne, organizacyjne, finansowe. [...] Kolegium niestety po kilku latach zakończyło działalność (doktoraty poprzez naukę w ramach Kolegium uzyskało na lubelskich uczelniach kilkudziesięciu młodych naukowców głównie z Ukrainy). Różne próby reanimacji tej idei zakończyły się fiaskiem. To była niestety nasza porażka. Ale obecnie młodzież ukraińską kształcimy na wszystkich lubelskich uczelniach, tylko że w zupełnie innej formule.

Archiwum prywatne Jana Pomorskiego

Archiwum prywatne Wiesława A. Kamińskiego

↑ Wiecej poparcia dla Pomarańczowej Rewolucji na Ukrainie (listopad 2004 r.). Do studentów i doktorantów wyszli rektor Marian Harasimiuk i prorektor Jan Pomorski

I jeszcze jedno wspomnienie. To nasz Uniwersytet był inicjatorem Lubelskiego Festiwalu Nauki. Trud organizacji tego przedsięwzięcia wziął na siebie ówczesny prorektor prof. Karol Wysokiński. Festiwal z powodzeniem trwał, budził wielkie zainteresowanie społeczeństwa. [...] Inicjując jego działalność, zakładaliśmy utworzenie odrębnej instytucji wspomaganej przez wszystkie lubelskie uczelnie oraz władze samorządowe miasta i województwa [...]. To był i jest nadal także nasz sukces.

We wrześniu 2005 r. rektor Marian Harasimiuk przekazał insygnia władzy rektorskiej nowo wybranemu rektorowi, fizykowi prof. Wiesławowi A. Kamińskiemu.

Prof. Wiesław Andrzej Kamiński (1.09.2005 – 31.08.2008)

*Kiedy patrzę hen za siebie,
W tamte lata, co minęły,
Kiedy myślę, co przegrałam,
A co diabli wzięli,
Co straciłam z własnej woli,
A co przeciw sobie...*

Piosenka Maryli Rodowicz płacze mi się w głowie, gdy spoglądam na moją trzyletnią kadencję. I mimo jej krótkiego i burzliwego przebiegu, nie wstydę się i tego, co się nie udało, i tego, co się zmaterializowało. Do tych pierwszych należy zainicjowane jeszcze przez mojego poprzednika, rektora Mariana Harasimiuka, powołanie Uniwersytetu Polsko-Ukraińskiego. W ciągu dwóch lat doprowadziłem

do przygotowania projektu ustawy powołującej ten uniwersytet, przesłanego do Sejmu RP jesienią 2007 r. przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego. Niestety, gry polityczne zablokowały go w sejmowej „zamrażarce”. Rektorzy kadencji 2005–2008 podjęli również fundamentalny dla przyszłości ośrodka projekt utworzenia lubelskiego związku szkół wyższych. Nadzwyczajna komisja Kolegium Rektorskiego, pracująca pod moim przewodnictwem, przygotowała przyjętą przez senaty w czerwcu 2008 r. dokument, określający założenia funkcjonowania związku jako pierwszego kroku ku konsolidacji w największy uniwersytet polski. [...]

Sukcesem natomiast zakończyły się inwestycje. Dzięki szczodremu wsparciu ministrów Tadeusza Szulca i Stefana Jurgi otrzymałem środki na realizację II etapu Humanistyki (aule wykładowe) oraz ratowanie Ogrodu Botanicznego [...]. Dzięki otrzymanym funduszom wykupiliśmy fragmenty Ogrodu z rąk właścicieli, którzy sądowo odzyskali swoją własność. Kolejne projekty (II etap budynku Geografii na terenach powojkowych, budowa Informatyki, sala koncertowa Instytutu Muzyki, termoizolacja budynku Dużej Chemii, I etap modernizacji basenu pływakiego w Akademickim Ośrodku Sportowym) uzyskały gwarancje finansowania. Po powołaniu międzyrodowiskowego Konsorcjum ECOTECH-COMPLEX z UMCS jako koordynatorem uzyskaliśmy również wpisanie na listę indykacyjną tego nowoczesnego centrum badawczego, wartego 40 mln euro.

Rok 2008 przyniósł kolejną zmianę władz rektorskich UMCS. Rektorem Uczelni wybrany został chemik prof. Andrzej Dąbrowski.

↑ Rektor Wiesław A. Kamiński w gronie rektorów na Wawelu z doktorem *honoris causa* UMCS Franciszkiem Ziejką

Fot. Maciej Przystała, źródło: Muzeum UMCS

Fot. Anna Guzowska

↑ Uroczystość wręczenia doktoratu *honoris causa* UMCS Xavierowi Coqueretowi (20 czerwca 2012 r.)

↑ Otwarcie auli w Nowej Humanistyce (27 września 2006 r.). Przemawia rektor Wiesław A. Kamiński

Prof. Andrzej Dąbrowski (1.09.2008 – 31.08.2012)

Moja kadencja rektorska rozpoczęła się od dużych trudności w 2008 r., obfitowała w wiele wydarzeń i zakończyła się sukcesem w roku 2012.

Najpilniejszym zadaniem ekipy tuż po objęciu władzy stało się wyprowadzenie Uczelni z zapaści finansowej. W 2008 r. deficyt wyniósł 77 mln zł. Tę podstawową i największą trudność należało szybko pokonać. Na grudniowym posiedzeniu Senatu zaproponowałem zmiany w gospodarce finansowej, przedstawiając budżet na 2009 r., który pierwszy raz od 16 lat nie zakładał deficytu. Reformę przeprowadzano w trudnych warunkach zewnętrznych i wewnętrznych [...].

W latach 2008–2011 spadek liczby studentów nie-stacjonarnych o blisko 5 tys. spowodował zmniejszenie przychodów o około 15 mln zł, ale jednocześnie z 40 do 24 mln zł zmniejszono koszty funkcjonowania administracji centralnej i jednostek ogólnouczelnianych [...]. Efektem tych trudnych działań była stopniowa poprawa sytuacji finansowej [...]. To pozwoliło na polepszenie wizerunku Uczelni: renowację i uporządkowanie placu przed Rektoratem, ocieplenie Dużej Chemii, remont auli Wydziału Prawa i Administracji, Wydziału Artystycznego, „Feminy”, kilku pięter w Rektoracie, Hotelu Studenta Zaocznego, Starej Humanistyki, utworzenie nowych parkingów itd. Oddano do użytku budynki Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej oraz Informatyki, rozpoczęto budowę ECOTECH-COMPLEX [...]. Nakłady na inwestycje i remonty z 6,2 mln zł w 2008 r. wzrosły do 90 mln zł w 2011 r. Projekty europejskie realizowane w 2012 r. szacowano na około 600 mln zł.

Trudno w tak skrótowej formie omówić działalność Uczelni, mozolne poprawianie jej sytuacji w różnych aspektach czy sukcesy [...]. Oprócz codziennej wyjątkowej pracy, życia studenckiego i naukowego miało miejsce wiele wydarzeń mniejszej rangi, które jednak pozostawiły trwałe ślady. Do takich zaliczam np. uhonorowanie ławeczką pierwszego rektora UMCS prof. Henryka Rabego czy powołanie pierwszego w Polsce Uniwersytetu Trzeciego Wieku na wsi – w Siennicy Różanej [...].

Myślę także, że w latach, kiedy miałem zaszczyt być rektorem UMCS, o wiele więcej udało się osiągnąć, gdyby większe zrozumienie wykazali moi współpracownicy [...], gdyż prowadzone działania wielokrotnie były stawiane przez Ministerstwo za wzór.

W 2012 r. nowym rektorem wybrany został dotychczasowy prorektor ds. studenckich, politolog prof. Stanisław Michałowski, który pełnił swoją funkcję przez dwie kadencje.

Prof. Stanisław Michałowski (1.09.2012 – 31.08.2020)

Rozpoczynając pierwszą kadencję, dążyłem do uspokojenia napiętej atmosfery wśród pracowników i przywrócenia poczucia wspólnoty akademickiej. Realizowałem zasadę współzrządzenia, przy zachowaniu odpowiedniej kontroli i decyzyjności ze strony rektora, w oparciu o przywrócenie ważkiej roli Senatu jako forum debaty o Uczelni, współpracę w ramach kolegium rektorsko-dziekańskiego oraz uznanie znaczenia związków zawodowych jako reprezentantów pracowników. Realna stawała się wizja Uniwersytetu życzliwego ludziom, szanującego tradycję, otwartego na nowoczesność i bli-

Wizyta wnuków Patronki Uczelni (listopad 2017 r.) →

ską współpracę z władzami miasta i województwa oraz uczelniami Lublina. Dzięki temu udało się utworzyć Związek Uczelni Lubelskich, który rozwija swoją działalność w kadencji prof. Radosława Dobrowolskiego.

Wielokrotnie akcentowałem, że UMCS powinien być uczelnią kompletną – taką, która ma wysoką pozycję naukową i zapewnia bardzo dobry poziom nauczania, ale też posiada osiągnięcia na polach akademickiej kultury i sportu.

Realizacja tej wizji nie byłaby możliwa bez niesamowitego wysiłku w zakresie remontów i modernizacji, na które przeznaczaliśmy 500 mln zł. Poprawie pozycji naukowej miało służyć dokończenie trudnego w realizacji Centrum ECOTECH-COMPLEX, stworzenie dla pracowników systemu motywacyjnego (grantów i nagród) do zwiększania aktywności naukowej oraz poszerzenie współpracy z uczelniami zagranicznymi, w tym z Chin i Tajwanu.

Z kolei poprawie poziomu nauczania oraz polepszeniu warunków studiowania służyły inwestycje w bazę dydaktyczną – wybudowanie nowych siedzib dla Wydziałów Politologii i Dziennikarstwa oraz Pedagogiki i Psychologii w ramach Kampusu Zachodniego, modernizacja budynków wielu wydziałów, akademików oraz Centrum Kultury Fizycznej. Jednocześnie staraliśmy się przeciwdziałać zmniejszającej się liczbie studentów. Wspólnie z Samorządem Studentów wprowadziliśmy korzystne zmiany w regulaminie studiów. Rozwinęliśmy ofertę edukacyjną i stworzyliśmy kompleksowy i skuteczny system pozyskiwania studentów z zagranicy. Ich liczba systematycznie wzrastała, by w 2017 r. osiągnąć poziom 1700 osób z około 50 państw. UMCS stał się wówczas najbardziej umiędzynarodowionym uniwersytetem w tym obszarze.

Dzięki utworzeniu Inkubatora Medialno-Artystycznego oraz gruntownej modernizacji Chatki Żaka stworzyliśmy jeszcze lepsze warunki dla funkcjonowania naszych zespołów artystycznych oraz rozwoju różnych form aktywności kulturalnej studentów. Zaangażowanie władz rektorskich na rzecz aktywności fizycznej i sportowej młodzieży oraz pozyskanie licznych sponsorów zaowocowało m.in. zdobyciem mistrzostwa Polski i Pucharu Polski przez koszykarki, a także medalami mistrzostw Europy, świata i olimpijskimi w pływaniu i lekkiej atletyce.

Pełnienie funkcji rektora wiązało się z zainicjowaniem i przygotowaniem wielu ważnych wydarzeń. Były to m.in. jubileusze: 70-lecia i 75-lecia UMCS oraz 150. rocznica urodzin Patronki i wizyty jej wnuków – Hélène Langevin-Joliot i Pierre’a Joliot’a na naszej Uczelni, uroczyste po-

Fot. Bartosz Proń

Fot. Bartosz Proń

siedzenie Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich w Muzeum Lubelskim w 2014 r., pikniki pracownicze i zjazdy absolwentów oraz liczne doktoraty *honoris causa*.

Realizacja ambitnych planów nie byłaby możliwa bez odpowiedniego wsparcia. Dziękuję w tym miejscu prorektorom, dziekanom, dyrektorom instytutów, pani kanclerz oraz wszystkim pracownikom za wspólny wysiłek podejmowany na rzecz rozwoju naszej Uczelni.

W 2020 i 2024 r. społeczność akademicka wybrała na rektora geografa prof. Radosława Dobrowolskiego.

Opracowała Ewa Kawalko-Marczuk

Materiał został pierwotnie przygotowany i opublikowany w numerze 7/207 (2014) „Wiadomości Uniwersyteckich” z okazji jubileuszu 70-lecia UMCS, a na potrzeby tego wydania uzupełniony o wspomnienia rektora prof. Stanisława Michałowskiego.

↑ Wręczenie Medalu Amicis Universitatis Mariae Curie-Skłodowska dla Yeh Shin Chu, pierwszego sekretarza Biura Gospodarczego i Kulturalnego Tajpej w Polsce (11 lipca 2018 r.)

80 lat UMCS – podróż ku nauce i nowym horyzontom

J ubileusz 80-lecia naszej Alma Mater skłania do układania dalekosiężnych planów dotyczących przyszłych działań, ale przy tej, jakże zaszczytnej okazji warto podjąć próbę oceny dorobku UMCS i pochylić się nad zagadnieniem, co na przestrzeni ośmiu dekad było najważniejsze w dziejach Uczelni, jakie wydarzenia czy też inwestycje wywarły największy wpływ na jej rozwój.

Na początku należy podkreślić, że UMCS był pierwszym uniwersytetem utworzonym na terenach wyzwolonej Polski, w czasie gdy trwała jeszcze zawierucha wojenna, i – jak to obrazowo ujął kierownik Resortu Oświaty PKWN dr Stanisław Skrzyszewski 14 stycznia 1945 r. podczas pierwszej inauguracji roku akademickiego – powstawał w zasadzie z niczego. W 1944 r. w Lublinie brakowało odpowiedniej infrastruktury lokalowej, materiałów naukowych, mebli itd. Nie brakowało natomiast ludzi, którzy pod kierownictwem rektora prof. Henryka Raabego przystąpili do tworzenia Uczelni, nie bacząc na przeciwności. Stąd też w pierwszym 10-leciu jej istnienia każde zdobycie nowego budynku czy pokoju, a nawet mebli lub książek zyskiwało rangę przysłowiowego kamienia milowego.

W dziejach każdego uniwersytetu szczególnie ważne jest ustawiczne powiększanie bazy naukowo-dydaktycznej, z czym nierozdzielnie związane jest tworzenie nowych wydziałów i rozwój tych już istniejących. Oczywiście za tym idzie także rozbudowa infrastruktury lokalowej. UMCS, utworzony jako uczelnia typowo przyrodnicza, początkowo składał się z czterech Wydziałów: Przyrodniczego (później Matematyczno-Przyrodniczego), Rolnego, Weterynaryjnego i Lekarskiego, a w styczniu 1945 r. doszedł piąty – Farmaceu-

tyczny. Jednakże sytuacja lokalowa Uczelni była zła – w powojennym Lublinie brakowało po prostu miejsc, gdzie mogła kształcić się młodzież, zresztą problemy w tej sferze towarzyszyły Uniwersytetowi przez kolejnych kilkadziesiąt lat. Pierwszą siedzibą władz naszej Alma Mater było Państwowe Gimnazjum im. Stanisława Staszica przy Al. Raclawickich 30, gdzie zlokalizowano także część sal wykładowych. Pozostałe lokale, z których mógł korzystać UMCS, rozrzucone były po różnych częściach miasta.

Już w grudniu 1944 r. Uczelnia otrzymała na potrzeby kształcenia studentów dwie sale wykładowe – jedną w Zakładzie Ochrony Roślin przy ul. 3 Maja 4 i jedną w Zakładzie Medycyny Wojskowej zlokalizowanym przy Al. Raclawickich 15. Kilka pomieszczeń w swoim budynku przy ul. Radziwiłłowskiej 3 przeznaczonych na pracownie chemiczne udostępniła dawna Prywatna Szkoła Chemiczna. Dzięki uprzejmości władz Lubelskiej Izby Rolniczej Wydział Rolny UMCS mógł korzystać z dwóch pomieszczeń przy ul. 3 Maja 20. Państwowy Zakład Higieny, mieszczący się przy ul. Hipotecznej 4, udostępnił jedną salę na potrzeby Wydziału Weterynaryjnego. Pomocą służył nawet Katolicki Uniwersytet Lubelski, który pozwolił Katedrze Medycyny Wojskowej korzystać ze swojego gmachu przy Al. Raclawickich 14.

Jeśli chodzi o Wydział Lekarski, to Klinikę Chorób Wewnętrznych, Klinikę Chirurgiczną i Klinikę Ginekologiczno-Położniczą zorganizowano w Szpitalu św. Wincentego á Paulo przy ul. Staszica 16, natomiast Klinikę Chorób Wewnętrznych w Szpitalu Dzieciątka Jezus i w Żłobku Miejskim przy ul. Staszica 11. Wreszcie w Szpitalu Wojskowym przy Al. Raclawickich

zorganizowano Klinikę Neurologiczną i Klinikę Dermatologiczną. Na pozostałych po parcelacji terenach majątku rolnego w Abramowicach zlokalizowano Klinikę Psychiatryczną. Z pomocą Wydziałowi Farmaceutycznemu przyszła Okręgowa Izba Aptekarska przy Krakowskim Przedmieściu 3.

Sytuacja UMCS w sferze nieruchomości systematycznie się polepszała. W 1945 r. Uczelnia otrzymała budynek byłego Gimnazjum im. Stefana Batorego przy ul. 22 Lipca 1 (obecnie ul. Spokojna), gdzie zlokalizowano Zakład Anatomii Prawidłowej Człowieka, prosektorium Wydziału Lekarskiego oraz Zakład Anatomii Prawidłowej Zwierząt Wydziału Weterynaryjnego. Wydział Przyrodniczy wprowadził się częściowo do kilku pokoi przy ul. Narutowicza 8 oraz budynku przy ul. Głowackiego 2 (tzw. czerwonek), gdzie wcześniej mieściło się Ministerstwo Przemysłu i Handlu. Oprócz tego UMCS otrzymał trzy budynki: przy ul. Lubartowskiej 53 i 57 oraz Al. Raławickich 17 (wszystkie wymagały remontu).

Przełomowym wydarzeniem w dziejach naszej Alma Mater, szczególnie w obliczu wspomnianych trudności lokalowych, było podjęcie decyzji o budowie Dzielnicy Uniwersyteckiej, co miało miejsce w styczniu 1945 r. Uwieńczeniem starań władz UMCS było przekazanie na ten cel 3 kwietnia 1946 r. przez Miejską Radę Narodową w Lublinie 17 ha ziemi pomiędzy ul. Głęboką, cmentarzem na ul. Lipowej a ul. Marii Curie-Skłodowskiej, gdzie w przyszłości miało stanąć wiele nowoczesnych gmachów uczelnianych.

Równie istotne z perspektywy późniejszych dziejów Uczelni było pozyskanie w latach 1945–1949 dwóch obiektów zlokalizowanych przy pl. Litewskim. Władze wojskowe przekazały Uniwersytetowi budynek noszący numer 3, czyli tzw. Pałac Lubomirskich, zaś po wyprowadzce Urzędu Wojewódzkiego również obiekt przy pl. Litewskim 5. Do gmachów tych przeniesiono Rektorat, tam też różne wydziały UMCS prowadziły prace naukowo-dydaktyczne.

Dalszy rozwój Uczelni był możliwy dzięki polepszeniu jej bazy lokalowej za kadencji rektora prof. Tadeusza Kielanowskiego. W 1949 r. rozpoczęto prace nad budową nowych obiektów. Ponadto we wrześniu tegoż roku utworzono Wydział Prawa (od 1970 r. Prawa i Administracji), który przez wiele lat współdzielił budynek przy pl. Litewskim 3 z innymi jednostkami organizacyjnymi UMCS.

Źródło: Archiwum UMCS

↑ Gmach Gimnazjum Staszica, początkowo siedziba UMCS, Al. Raławickie 20

Źródło: Archiwum UMCS

↑ Bobolanum (Szpital Wojskowy), z którego pomieszczeń korzystali studenci i pracownicy Wydziału Lekarskiego

Źródło: Archiwum UMCS

↑ Wydział Lekarski, Collegium Maius, ul. Lubartowska 57 (23 października 1949 r.)

Źródło: Archiwum UMCS

↑ Budowa gmachu Fizyki i Chemii

Źródło: Archiwum UMCS

↑ Montaż pomnika Marii Curie-Skłodowskiej, w tle budowa gmachu Biblioteki Głównej (1964 r.)

Swój własny gmach połączony kładką z Rektoratem i obiektem Wydziału Ekonomicznego, który zresztą zajmuje również obecnie, „zasiedlił” wiosną 1981 r.

Już w styczniu 1950 r., w związku z decyzjami na szczelbu ministerialnym, miały miejsce zmiany organizacyjne na naszej Uczelni. Nastąpił pierwszy podział UMCS i z Wydziałów Lekarskiego i Farmaceutycznego utworzono Akademię Lekarską (w marcu tegoż roku przemianowano ją na Akademię Medyczną, obecnie jest to Uniwersytet Medyczny).

Wraz z wydziałami Uniwersytet stracił również część lokali, pracowników oraz studentów. Rozdział ten pociągnął jednak za sobą dalszą rozbudowę organizacyjną, ponieważ wymógł wzmocnienie pozostałych sfer działalności Uczelni. Na początku 1952 r., w miejsce dotychczasowego Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, utworzone zostały: Wydział Biologii i Nauk o Ziemi oraz Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii. Warto wspomnieć, że przy tym pierwszym w 1946 r. rozpoczęło funkcjonowanie Muzeum Zoologiczne, które działa do dziś jako komórka organizacyjna na Wydziale Biologii i Biotechnologii UMCS.

Zajęcia na obu wspomnianych wydziałach prowadzono m.in. w budynkach przy ul. Narutowicza 30 i Al. Racławickich 21, dopiero z czasem otrzymały one nowe

obiekty – Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii w 1954 (tzw. Mała Chemia i Mała Fizyka), 1972 i 1975 r., wszystkie zlokalizowane przy obecnym pl. Marii Curie-Skłodowskiej, zaś Wydział Biologii i Nauk o Ziemi w 1963 r. przy ul. Akademickiej 19. Gmach ten po 40 latach funkcjonowania okazał się zbyt mały i w 2003 r. część Wydziału przeprowadziła się do nowego budynku leżącego na zakupionym od wojska terenie przy al. Kraśnickiej 2d (obecnie współtworzy tzw. Kampus Zachodni UMCS).

Również za kadencji rektora prof. Bohdana Dobrzańskiego w sierpniu 1952 r. powołany został Wydział Humanistyczny. Podobnie jak w przypadku innych wydziałów także tutaj praca naukowo-dydaktyczna odbywała się w kilku lokalizacjach na terenie Lublina (m.in. przy ul. Królewskiej 6 i pl. Litewskim 3) i dopiero w połowie 1963 r. do jego użytku oddano nowy budynek. Przez wiele lat Wydział ten pozostawał największym z wydziałów UMCS, zaś w jego gmachu, który współdzielił z Wydziałem Prawa, funkcjonowały kierunki związane z pedagogiką, filozofią i socjologią. Rozbudowa organizacyjna Humanistyki, tworzenie nowych kierunków oraz wydzielenie z jego struktury Filozofii i Socjologii doprowadziły do wmurowania w 2002 r. kamienia węgielnego pod nowy obiekt Wydziału. Został on oddany do użytku w 2006 r.

Na przełomie 1953 i 1954 r. powstał kolejny Wydział – Zootechniczny, który najkrócej funkcjonował w strukturze naszej Uczelni. Miało to związek z faktem, że już rok później doszło do drugiego podziału UMCS. Z Wydziałów: Rolnego, Weterynaryjnego oraz właśnie Zootechnicznego utworzono Wyższą Szkołę Rolniczą (późniejszą Akademię Rolniczą, obecnie Uniwersytet Przyrodniczy). Podobnie jak wcześniej wraz z nimi utracono część nieruchomości, pracowników oraz rzecz jasna studentów.

Na powstanie nowych jednostek naukowo-dydaktycznych trzeba było czekać kolejną dekadę. Dopiero w lutym 1965 r. powstał Wydział Ekonomiczny. I ponownie, jak to w przypadku UMCS niejednokrotnie było, pojawiły się duże problemy z pozyskaniem dla niego pomieszczeń. W związku z tym pracownicy i studenci korzystali z lokali rozsianych w kilku punktach Lublina. Dopiero w 1979 r. Wydział przeniósł się do nowego gmachu, połączonego z nowym budynkiem Rektoratu i obiektem Wydziału Prawa.

Styczeń 1973 r. to miesiąc, w którym z Wydziału Humanistycznego wydzielił się Instytut Filozofii i Socjologii. Już w październiku został przekształcony w Międzyuczelniany Instytut Filozofii i Socjologii, a w sierpniu 1990 r. w Wydział Filozofii i Socjologii. Przez wiele lat personel i studenci ulokowani byli w budynku Wydziału Humanistycznego. Dopiero po otrzymaniu przez niego nowego gmachu w 2006 r. sytuacja Filozofii i Socjologii znacznie się poprawiła, gdyż pozostała w dotychczas zajmowanym Starym Humaniku.

W maju 1973 r. część funkcjonujących na Humanistyce kierunków studiów przejął nowo utworzony Wydział Pedagogiki i Psychologii. Dzielił się on na dwa instytuty, które z uwagi na trudności lokalowe musiały funkcjonować niezależnie od siebie – Instytut Pedagogiki korzystał z sal w gmachu przy pl. Litewskim 5, zaś Instytut Psychologii zajął budynek przy ul. Narutowicza 12, pozyskany po Gimnazjum Gubernialnym. Dopiero za kadencji obecnego rektora prof. Radosława Dobrowolskiego w 2022 r. zakończono budowę nowoczesnego budynku przeznaczonego dla Wydziału, położonego przy ul. Głębokiej 43, stanowiącego część Kampusu Zachodniego UMCS.

Również w latach 70. ubiegłego wieku należy doszukiwać się początków Wydziału Politologii. Utworzone w 1964 r. Studium Nauk Politycznych blisko 10 lat później, w 1975 r., zostało przekształcone w Międzyuczel-

Fot. Stanisław Butym, źródło: Archiwum UMCS

↑ Budynek Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi w budowie (1976 r.)

Fot. Stanisław Butym, źródło: Archiwum UMCS

↑ Kliniki Wydziału Weterynaryjnego przy ul. Głębokiej (1976 r.)

niany Instytut Nauk Politycznych, który został przemianowany następnie w Instytut Nauk Politycznych. Dopiero na początku 1993 r. powstał z niego Wydział Politologii (od 2019 r. Politologii i Dziennikarstwa). Jego siedziba mieszcząca się przy pl. Litewskim 3 po wielu

Fot.: Henryk Maruszak, źródło: Muzeum UMCS

↑ Stary Humanik, obecnie siedziba Wydziału Filozofii i Socjologii (1975 r.)

Fot.: Piotr Maciuk, źródło: Archiwum UMCS

↑ Budynek Wydziału Chemii

Fot.: Stanisław Buryń, źródło: Archiwum UMCS

↑ Budynek Wydziału Zootechnicznego przy ul. Akademickiej (1976 r.)

latach okazała się niewystarczająca, dlatego z inicjatywy rektora prof. Stanisława Michałowskiego rozpoczęto starania o rozbudowę Kampusu Zachodniego UMCS o nowy obiekt. Został on oddany do użytku w 2020 r.

W lutym 1989 r. miały miejsce dwa ważne wydarzenia w dziejach Uniwersytetu. Po pierwsze nastąpił podział Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii na Wydział Matematyki i Fizyki oraz Wydział Chemii. Oba pozostały w swoich dotychczasowych siedzibach, przy czym na początku XXI w. (2001 r.) ten pierwszy został przemianowany na Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki, a 11 lat później przy ul. Akademickiej 9 stanął nowy obiekt dydaktyczny dla Instytutu Informatyki. Według artykułów internetowych jest on uznawany za jeden z najładniejszych w Lublinie.

Po drugie po wydzieleniu z Wydziału Pedagogiki i Psychologii Instytutu Wychowania Artystycznego zaczął on działać na prawach samodzielnego wydziału, otrzymując dwa budynki przy al. Kraśnickiej 2a i 2b. Uchwałą Senatu UMCS z kwietnia 1997 r. Instytut został przekształcony w Wydział Artystyczny, pozostając do dzisiaj w tej samej lokalizacji.

Drugie 10-lecie XXI w. to kolejne przemiany organizacyjne w strukturze UMCS. Mianowicie w związku z pracami nad administracyjną reorganizacją nauki polskiej (i parametryzacją jednostek uczelnianych) władze Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi uznały, że należy rozdzielić kwestie nauk biologicznych od geograficznych. W efekcie tej decyzji w 2011 r. Wydział podzielono na dwa kolejne: Biologii i Biotechnologii ze „starą” siedzibą przy ul. Akademickiej 19 oraz Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, który pozostał przy al. Kraśnickiej 2d. Podobnie postąpiono z Wydziałem Humanistycznym, który 1 września 2021 r. dał początek Wydziałowi Historii i Archeologii oraz Wydziałowi Filologicznemu, przy czym obie te jednostki pozostały we wspólnie zajmowanym gmachu Nowego Humanika.

Na ten moment jest to ostatnia reorganizacja rdzenia naukowo-dydaktycznego naszej Uczelni. Obecnie tworzą ją 12 Wydziałów: Artystyczny, Biologii i Biotechnologii, Chemii, Ekonomiczny, Filologiczny, Filozofii i Socjologii, Historii i Archeologii, Matematyki, Fizyki i Informatyki, Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, Pedagogiki i Psychologii, Politologii i Dziennikarstwa oraz Prawa i Administracji. Praca dydaktyczna skupia

się na niemal 100 kierunkach, na których kształcą się obecnie ponad 17 tys. studentów.

Należy jednak pamiętać, że UMCS to nie tylko lubelski ośrodek. W ciągu 80 lat istnienia Uczelnia prowadziła również wiele punktów konsultacyjnych, filii i ośrodków zamiejscowych. W 1961 r. powstało Studium Zaoczne w Zamościu, a w latach 1965 i 1967 punkty konsultacyjne w Tarnobrzegu i Puławach. Dwa lata później kolejny punkt konsultacyjny utworzono w Chełmie, w tym samym roku UMCS zyskał również filie w Rzeszowie i w Białej Podlaskiej. W latach 70. utworzono punkty konsultacyjne w Radzynie Podlaskim, Dęblinie, Jarosławiu, Mielcu i Stalowej Woli. Z kolei w latach 90. nasza Alma Mater prowadziła kształcenie studentów w nauczycielskich kolegiach języków obcych, żeby wspomnieć kilka – w Zamościu, Rzeszowie, Sandomierzu i Kielcach. Oczywiście nie były to wszystkie oddziały naszej Uczelni. Wszystkie jednak z czasem zostały zlikwidowane, obecnie częścią UMCS jest Wydział Zamiejscowy w Puławach, utworzony w 2013 r. Zagadnienie tworzenia filii i kolegiów uniwersyteckich jest na tyle szerokie, że zasługuje na szczegółowe omówienie na łamach jednego z kolejnych numerów „Wiadomości Uniwersyteckich”.

Pozostając przy kwestii nieruchomości, należy podkreślić, że duże znaczenie dla rozwoju UMCS miała, oprócz pozyskiwania odpowiednich siedzib dla wydziałów, budowa innych obiektów. W pierwszych latach istnienia Uczelni studenci mieszkali w improvizowanych barakach mieszkalnych znajdujących się m.in. przy ul. Sowińskiego. Jednakże już w latach 1951–1952, w ramach rozbudowy Dzielnicy Uniwersyteckiej, oddano do użytku dwa pierwsze domy studenckie położone przy ul. Langiewicza: „A” i „B”, kolejne dwa („C” i „D”) w latach 1954–1955. Budowę „E” zakończono w 1956 r., „F” w 1965 r., natomiast „G” w 1968 r. Obecnie UMCS posiada dziewięć akademików: „Amor”, „Babilon”, „Femina”, „Grześ”, „Helios”, „Ikar”, „Jowisz”, „Kronos” i „Zana”, w których znajduje się około 2600 miejsc.

Przy okazji rozbudowy Dzielnicy Uniwersyteckiej przystąpiono do budowy przeznaczonego dla studentów obiektu społeczno-usługowego, w którym miała mieścić się stołówka, teatr z widownią oraz pomieszczenia dla samorządu studenckiego i organizacji młodzieżowych. 9 marca 1963 r. placówce nadano nazwę

Fot. Edward Bach, źródło: Archiwum UMCS

↑ Rektorat w budowie (1977 r.), z prawej strony budynek Wydziału Prawa (również w budowie)

Fot. Zbysław Szymański, źródło: Archiwum UMCS

↑ Domy Studenckie „A” i „B”

Fot. Jerzy Dzikowski, źródło: Muzeum UMCS

↑ Pałac Lubomirskich przy pl. Litewskim 3, w którym mieścił się Międzyuczelniany Instytut Nauk Politycznych (1984 r.)

Chatka Żaka. Obiekt istnieje do dziś i wspomaga rozwój szeroko rozumianej kultury studenckiej. Znalazło się w nim również miejsce na Telewizję Akademicką TV UMCS i Akademickie Radio Centrum. Natomiast w połowie 1963 r. wmurowano kamień węgielny pod budowę gmachu Biblioteki Międzyuczelnianej. Budynek przy ul. Radziszewskiego 11 (wówczas ul. Nowotki) został oddany do użytku w sierpniu 1968 r. W 1992 r. miała miejsce jego rozbudowa.

W 20-lecie powstania UMCS, czyli 23 października 1964 r. odbyło się uroczyste odsłonięcie wykonanego z brązu pomnika Marii Curie-Skłodowskiej, którego projekt opracował Marian Konieczny, autor m.in. monumentu warszawskiej Nike¹. Rzeźba Patronki stanęła w centralnym punkcie placu, na przecięciu dwóch osi, poprowadzonych od budynku Biblioteki Głównej UMCS do Dużej Chemii, oraz od Rektoratu do obiektu Fizyki. Zauważyć należy, że pomnik, jak również gmachy Biblioteki Międzyuczelnianej, Wydziału Humanistycznego, Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, obiekt Chatki Żaka oraz wiele domów mieszkalnych dla pracowników i studentów zostało zbudowanych w czasie sprawowania władzy rektorskiej przez prof. Grzegorza L. Seidlera, za co zyskał on miano „budowniczego miasteczka akademickiego”.

Jego dzieło kontynuował z powodzeniem rektor prof. Wiesław Skrzydło. To właśnie za jego kadencji, po latach spędzonych na pl. Litewskim, władze UMCS otrzymały wreszcie odpowiedni gmach – z końcem 1978 r. do użytku oddany został bowiem 17-kondygnacyjny obiekt Rektoratu, połączony, jak już wspomniano, z budynkami Wydziału Ekonomicznego i Wydziału Prawa. Warto dodać, że z uwagi na wysokość wynoszącą 62 m Rektorat jest drugim co do wysokości budynkiem w Lublinie. Ponadto w okresie sprawowania władzy rektorskiej przez prof. Skrzydłę powstały m.in. obiekty Akademickiego Centrum Sportowego czy też Hotel Studenta Zaocznego.

Najnowszą i najnowocześniejszą inwestycją UMCS jest Centrum Analityczno-Programowe dla Zaawansowanych Technologii Przyjaznych Środowisku ECOTECH-COMPLEX. Jego misją jest „stworzenie

unikalnych warunków do prowadzenia badań naukowych i świadczenia usług badawczych na rzecz przemysłu na światowym poziomie przez interdyscyplinarne, wysokokwalifikowane zespoły naukowe w następujących priorytetowych obszarach badawczych: zdrowie, ekologia, żywność i rolnictwo”².

Warto wspomnieć, że wraz z powstaniem UMCS wśród jego władz pojawiła się idea utworzenia ogrodu botanicznego, w którym skupiać się miały badania naukowe pracowników pierwszych wydziałów. Pierwotny taki ogrodu pojawił się w przestrzeni uniwersyteckiej na terenie dzisiejszego Parku Akademickiego, zwanego obecnie Starym Botanikiem. Ogród Botaniczny z „prawdziwego zdarzenia” powstał dopiero na terenach lubelskiej dzielnicy Sławinek, zaś za jego formalny początek uważa się luty 1965 r. Od końca 1980 r. na UMCS działa muzeum uczelniane, początkowo funkcjonujące jako Pracownia Muzeum UMCS, będąca częścią Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa Wydziału Humanistycznego, zaś od 1999 r. jako część Archiwum i Muzeum UMCS.

Pracę naukową na Uniwersytecie wspomaga również Wydawnictwo UMCS. Jego początki sięgają 1946 r. i powstałego wówczas Biura Annales, które wydawało kilka sekcji „Roczników Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej” („Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”). Wraz z przekształceniem jednostki w Dział Wydawnictw w 1983 r. rozpoczęło publikowanie własnych książek na podstawie planu wydawniczego uchwalonego przez Senat. Misję tę wykonuje do dzisiaj już jako Wydawnictwo UMCS (nazwę zmieniono w 1987 r.).

Wspólnocie akademickiej należy przypomnieć, że 23 października 1968 r., przy okazji jubileuszu 25-lecia UMCS, miało miejsce uroczyste wręczenie sztandaru ufundowanego przez społeczeństwo Lubelszczyzny i odznaczenie UMCS Orderem Sztandaru Pracy I klasy. W sferze wizerunkowej niewątpliwym zaszczytem było udekorowanie w październiku 1974 r. sztandaru Uczelni Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski. Odznaczenie to nasza Alma Mater otrzymała za wkład w rozwój nauki, regionu i kraju, zaś udekorował go przewodniczący Rady Państwa prof. Henryk Jabłoński.

¹ Więcej w: A. Dubis, *Fundacja pomnika Marii Curie-Skłodowskiej*, „Wiadomości Uniwersyteckie”, nr 8/237 (2017).

² www.umcs.pl/pl/misja,10095.htm [dostęp: 29.08.2024 r.].

↑ Widok na Dzielnicę Uniwersytecką

W dziejach UMCS równie istotny jest dorobek niematerialny. Za taki należy uznać pierwszą oficjalną kodyfikację ceremoniału akademickiego, która miała miejsce w 1983 r., zaś jej autorem był prof. Józef Szymański. Kolejny raz prace nad tym zagadnieniem przeprowadziła w 2021 r. komisja pod przewodnictwem prorektora ds. ogólnych dr. hab. Arkadiusza Berezy, prof. Uczelni, składająca się z prof. dr. hab. Krzysztofa Skupieńskiego i dr. hab. Tomisława Giergiela.

Innym przykładem dziedzictwa niematerialnego są pierwsze demokratyczne wybory na rektora UMCS w 1981 r., w wyniku których funkcję tę objął prof. Tadeusz Baszyński. Jego kadencja przypadła na okres stanu wojennego. Za odmowę wykonania rozkazów ministerialnych w maju 1982 r. został odwołany ze stanowiska (zastąpił go prof. Józef Szymański).

Istotnym faktem w historii naszej Alma Mater było nadanie Uczelni loga HR Excellence in Research, przyznanego przez Komisję Europejską instytucjom, które spełniają standardy dotyczące tworzenia sprzyjających warunków do pracy naukowej i prowadzą przejrzyste procesy rekrutacji. Niewątpliwym sukcesem UMCS jest to, że w ostatniej ewaluacji ocenie podlegały 23 dyscypliny. W jednej uzyskano kategorię A+, w przypadku 11 – kategorię A, w 10 kategorię – B+ i w 1 – B.

W swojej 80-letniej działalności UMCS nawiązał wiele kontaktów z innymi ośrodkami naukowymi, zarówno na

gruncie krajowym, jak i zagranicznym, stając się członkiem różnych organizacji zrzeszających uniwersytety polskie i światowe. W ten sposób uczestniczył w działaniach zmierzających do unowocześniania szkolnictwa wyższego i badań naukowych oraz wprowadzania istotnych innowacji. W 1989 r. wszedł w skład Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich, w następnym roku dołączył do Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów, zaś w 2002 r. do Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich³.

Dosyć niedawno, bo w 2022 r. UMCS stał się członkiem prestiżowego konsorcjum uniwersytetów europejskich ATHENA (Advanced Technology Higher Education Network Alliance), w ramach którego uczestniczy w działaniach z zakresu wdrażania zaawansowanych technologii w szkolnictwie wyższym.

Te i podobne inicjatywy akcesyjne każdorazowo otwierają przed naszą Alma Mater nowe perspektywy zarówno w sferze dydaktyczno-naukowej, jak i społecznej. W związku z tegorocznym jubileuszem pozostaje życzyć, żeby tego typu działań było coraz więcej i żeby przynosiły one jak najlepsze efekty, ponieważ będzie to umożliwiało dalszy rozwój Uniwersytetu.

Michał Kuchciak

³ Więcej w: A. Borkowski, *UMCS w strukturach ponaduniwersyteckich w latach 1990–2002*, „Wiadomości Uniwersyteckie”, nr 8/313 (2024).

Doktorzy *honoris causa* UMCS

» Na całym świecie godność doktora honorowego, nadawana przez uniwersytety, jest uważana i uznawana za jedno z najwyższych odznaczeń, jakie w ogóle istnieją (...). Wysokość tego odznaczenia ma po pierwsze swą podstawę w samej jego treści. Mogłoby się wprawdzie zdawać, że nie posiada ono żadnej określonej treści, skoro udziela się go zarówno uczonym, jak też artystom, mężom stanu i wodzom militarnym – a więc jednostkom, działającym w kierunkach jak najbardziej rozbieżnych (...). A jednak wszyscy ci najróżnorodniejszego typu doktorowie honorowi mają pewną cechę wspólną, która łączy się z dosłownym znaczeniem wyrazu „doktor”; wszak „doctor” to „is, qui docet”, a więc nauczyciel. Otóż kogo uniwersytet obdarza, a tym samym wyróżnia godnością doktora honorowego, o tym widocznie sądzi, że może innym służyć za wzór i danym [sic!] za przykład – zaszczyt to niezmiernie wielki¹.

Wygłoszone w 1932 r. przez prof. Kazimierza Twardowskiego, doktora *honoris causa* Uniwersytetu Poznańskiego, słowa w pełni oddają charakter tego wyjątkowego wyróżnienia. Pochodzące bowiem z łaciny *docere* oznacza ‘uczyć’, *doctor* zatem to mistrz i nauczyciel. Tytuł ten, otoczony najwyższą estymą jeszcze w antyku, od średniowiecza przysługiwał najbardziej biegłym w badaniu i nauczaniu religijnym uczonym nazywanym odtąd doktorami Kościoła².

Tradycyjnie uważa się, że pierwszy tytuł doktora *honoris causa* przyznano Lionelowi Woodville’owi w 1470 r. w Uniwersytecie w Oksfordzie, natomiast na terenach polskich zwyczaj ten zadomowił się w XIX w. Poczci ponad 380 doktorów *honoris causa* Uniwersytetu Jagiellońskiego otwierają Feliks Bentkowski i Paweł Czajkowski, uhonorowani tym tytułem w 1816 r.

1 K. Twardowski, *O dostojności Uniwersytetu, Poznań 1933*.

2 *Doktorzy honoris causa. In perpetuum rei memoriam*, red. Z. Paszek, Kraków 2004, s. 7.

W UMCS pierwszy raz nawiązano do tej zaszczytnej tradycji w pięciolecie istnienia Uczelni. Wówczas na posiedzeniu Senatu 22 grudnia 1949 r. pojawiła się sprawa nadania tytułów małżeństwu Irène i Jeanowi Frédéricowi Joliot-Curie. Po wysłuchaniu referatu wygłoszonego przez prof. Józefa Motykę Senat zatwierdził uchwałę Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego³. Co ciekawe, na tym samym posiedzeniu w podobnym kontekście pojawiły się jeszcze dwa nazwiska: Oldřicha Hykeša, prof. Wyższej Szkoły Weterynaryjnej w Brnie oraz prof. dr. Mieczysława Michałowicza z Uniwersytetu Warszawskiego, a wnioski również zostały zatwierdzone przez aklamację. Brak jest jednakże informacji o dalszym procedowaniu sprawy.

Uroczyste wręczenie dyplomów państwu Joliot-Curie miało miejsce 16 listopada 1950 r., a promotorem doktoratów został prof. dr hab. Stanisław Ziemecki. Wspaniale zapoczątkowana tradycja nie tak dawno miała swoją kontynuację, gdy nasz Uniwersytet ponownie gościł przedstawicieli rodziny Patronki. 24 października 2019 r. zaszczytny tytuł otrzymał prof. Pierre Joliot, syn Irène i Frédérica.

Powróćmy jednak do początków istnienia Uczelni. Na kolejną uroczystość tego rodzaju trzeba było czekać aż do 1962 r., kiedy to tytułem tym uhonorowany został prof. Eugeniusz K. Łazarenko – rektor Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie. UMCS wystąpił w tej sprawie o zgodę do Ministra Szkolnictwa Wyższego, podnosząc liczne osiągnięcia uczonego nie tylko na polu naukowym, ale również jego starania dla zacieśnienia współpracy pomiędzy uczelniami⁴. Wobec

3 AUMCS, Protokoły z posiedzeń Senatu UMCS, sygn. 2, Protokół nr 5 z III zyczajnego zebrania Senatu Akademickiego UMCS z 22 grudnia 1949 r.

4 AUMCS, Protokoły z posiedzeń Senatu UMCS, sygn. 5, Pismo S/S-30-216/61 rektora UMCS G.L. Seidlera do Obywatela Ministra Szkolnictwa Wyższego w sprawie nadania tytułu doktora *honoris causa* Eugeniuszowi K. Łazarenko z 27 września 1961 r.

Fot. Jacek Babicz, źródło: Muzeum UMCS

↑ Nadanie tytułu doktora *honoris causa* prof. Zbigniewowi Lorkiewiczowi (1995 r.)

takich zasług minister Henryk Golański nie pozostał obojętny i zaakceptował propozycję, dlatego 6 kwietnia następnego roku w murach UMCS odbyła się podniosła uroczystość. Od tego czasu organizowano je już znacznie częściej i obecnie nasz Uniwersytet może poszczycić się 87 doktorami honorowymi.

Uroczystość nadania tytułu doktora *honoris causa*, zawsze utrzymana w pełnej podniosłości i elegancji uczelnianego ceremoniału⁵, przypadała w różnych

⁵ Ceremoniał Akademicki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, zał. do Uchwały Nr XXV-11.10/21 Senatu UMCS.

Fot. Bartosz Proń

↑ Nadanie tytułu doktora *honoris causa* prof. Teresie Łoś-Nowak (2016 r.)

momentach roku akademickiego. Najczęściej zlokalizowana była wokół 23 października, który obecnie jest świętem Uniwersytetu, a w czasie obchodów największych uniwersyteckich jubileuszy odbywała się podczas uroczystej inauguracji roku akademickiego. Najważniejszymi elementami ceremonii są: wygłoszenie *laudatio* doktora *honoris causa*, w czasie którego promotor prezentuje jego sylwetkę i dokonania, odczytanie dyplomu i wręczenie go wraz z nałożeniem promowanemu na głowę biretu. Całość wieńczy krótki wykład.

Zapraszam zatem do zapoznania się z pocztą doktorów *honoris causa* UMCS.

Anna Dubis

Doktorzy *honoris causa* UMCS

Lp.	Imię i nazwisko	Kraj/miejsce pracy	Dziedzina	Promotor	Data wręczenia
1.	Frédéric Joliot-Curie	Francja/Uniwersytet Sorbona w Paryżu	fizyka	prof. dr hab. Stanisław Ziemecki	16.11.1950
2.	Irène Joliot-Curie	Francja/Komitet ds. Energii Atomowej	fizyka	prof. dr hab. Stanisław Ziemecki	16.11.1950
3.	Eugeniusz K. Łazarenko	ZSRR/Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie	biologia/geologia	prof. dr hab. Franciszek Uhorczak	6.04.1962
4.	Dymitr L. Pochyłowicz	ZSRR/Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie	historia	prof. dr hab. Kazimierz Myśliński	23.10.1970
5.	Paolo Buffa	Włochy/Uniwersytet w Modenie	mikrobiologia	prof. dr hab. Zbigniew Lorkiewicz	23.10.1970
6.	Władysław Szafer	Polska/Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	botanika	prof. dr hab. Adam Paszewski	23.10.1970
7.	Sándor Szalay	Węgry/Instytut Fizyki Jądrowej w Debreczynie	fizyka	prof. dr hab. Włodzimierz Żuk	23.10.1970
8.	Grzegorz L. Seidler	Polska/UMCS w Lublinie	prawo	prof. dr hab. Józef Mazurkiewicz	23.10.1970
9.	Aleksander R. Łuria	ZSRR/Uniwersytet im. M. Łomonosowa w Moskwie	psychologia	prof. dr hab. Zdzisław Cackowski	5.12.1974
10.	Bruno F. Straub	Węgry/Węgierska Akademia Nauk	biochemia	prof. dr hab. Jerzy Trojanowski	5.12.1974
11.	Jan Leja	Kanada/Uniwersytet w Vancouver	fizyka/chemia	prof. dr hab. Andrzej Waksmundzki	18.05.1976
12.	Stefan Kieniewicz	Polska/Uniwersytet Warszawski	historia	prof. dr hab. Tadeusz Mencil	18.05.1976

Lp.	Imię i nazwisko	Kraj/miejsce pracy	Dziedzina	Promotor	Data wręczenia
13.	Jacob Kistemaker	Holandia/Instytut Fizyki Atomowej i Molekularnej w Amsterdamie	fizyka	prof. dr hab. Bogdan Adamczyk	23.10.1978
14.	Witold Czachórski	Polska/Uniwersytet Warszawski	prawo	prof. dr hab. Grzegorz Ignatowicz	23.10.1979
15.	Mikołaj G. Maksymowicz	ZSRR/Uniwersytet im. I. Franki we Lwowie	matematyka	prof. dr hab. Zdzisław Lewandowski	16.05.1980
16.	Wacław Szybalski	USA/Uniwersytet Wisconsin	mikrobiologia	prof. dr hab. Zbigniew Lorkiewicz	16.05.1980
17.	Tadeusz Tomaszewski	Polska/Uniwersytet Warszawski	psychologia	prof. dr hab. Zofia Sękowska	23.10.1980
18.	Bohdan Dobrzański	Polska/AR w Lublinie	rolnictwo	prof. dr hab. Stanisław Uziak	23.10.1980
19.	Narcyz Łubnicki	Polska/UMCS w Lublinie	filozofia	prof. dr hab. Zdzisław Cackowski	23.10.1982
20.	Adam Paszewski	Polska/UMCS w Lublinie	biologia	prof. dr hab. Tadeusz Baszyński	21.01.1984
21.	Qazi Ibadur Rahman	Indie/Uniwersytet w Montrealu	matematyka	prof. dr hab. Jan Krzyż	16.03.1984
22.	Józef F. K. Huber	Austria/Uniwersytet w Wiedniu	chemia	prof. dr hab. Andrzej Waksmundzki	29.03.1985
23.	Andrzej Waksmundzki	Polska/UMCS w Lublinie	chemia	prof. dr hab. Janusz Barcicki	29.03.1985
24.	Alfred Jahn	Polska/Uniwersytet Wrocławski	geomorfologia	prof. dr hab. Henryk Maruszczak	28.11.1985
25.	Rudolf Kirchschräger	Austria/premier Austrii	prawo	prof. dr hab. Grzegorz Leopold Seidler	22.10.1986
26.	Maria Kuncewiczowa	Polska	literatura	prof. dr hab. Lech Ludorowski	18.05.1989
27.	Willy Brandt	RFN/kanclerz RFN	prawo/nauki polityczne	prof. dr hab. Jan Malarczyk	2.06.1993
28.	Władysław Kunicki-Goldfinger	Polska/PAN w Warszawie	mikrobiologia	prof. dr hab. Zbigniew Lorkiewicz	7.06.1990
29.	Egon Matijević	Jugostawia/Uniwersytet w Nowym Jorku	chemia	prof. dr hab. Jerzy Szczypa	24.10.1990
30.	Tomas Venclova	Litwa/Uniwersytet w Yale	literatura	prof. dr hab. Jerzy Święch	24.10.1991
31.	Nikita I. Tolstoj	Rosja/Uniwersytet im. M. Łomonosowa w Moskwie	literatura	prof. dr hab. Jerzy Bartmiński	27.05.1992
32.	Aniela Chatubińska	Polska/UMCS w Lublinie	geografia	prof. dr hab. Henryk Maruszczak	22.10.1992
33.	Jerzy Minczewski	Polska/Politechnika Warszawska	chemia	prof. dr hab. Andrzej Waksmundzki	22.10.1992
34.	Klaus Dietrich	Niemcy/Uniwersytet w Monachium	fizyka	prof. dr hab. Stanisław Szpikowski	22.10.1993
35.	Norman Davies	Wielka Brytania/Uniwersytet w Londynie	historia	prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski	10.11.1993
36.	Wilhelm A. Steele	USA/Uniwersytet w Pensylwanii	chemia	prof. dr hab. Władysław Rudziński	26.10.1994
37.	Jerzy Ignatowicz	Polska/UMCS w Lublinie	prawo	prof. dr hab. Maria Poźniak-Niedzielska	28.10.1994
38.	Zbigniew Lorkiewicz	Polska/UMCS w Lublinie	biologia	prof. dr hab. Bohdan Rodkiewicz	24.10.1995
39.	Paul Weingartner	Austria/Uniwersytet w Salzburgu	filozofia	prof. dr hab. Leon Koj	15.11.1995
40.	Marcel Storme	Belgia/Uniwersytet w Gandawie	prawo	prof. dr hab. Mieczysław Sawczuk	20.12.1995
41.	Jan Karski	Polska/Uniwersytet Georgia	historia	prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski	28.07.1995
42.	Hubert Greppin	Szwajcaria/Uniwersytet w Genewie	biologia	prof. dr hab. Jerzy Łobazewski	15.05.1996
43.	Gustaw Herling-Grudziński	Polska, Włochy	literatura	prof. dr hab. Jerzy Święch	21.05.1997
44.	Tadeusz Baszyński	Polska/UMCS w Lublinie	biologia	prof. dr hab. Bohdan Rodkiewicz	14.01.1998
45.	Andrzej Hryniewicz	Polska/Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	fizyka	prof. dr hab. Mieczysław Budzyński	26.10.1998
46.	Hanna Gronkiewicz-Waltz	Polska/prezes NBP	ekonomia	prof. dr hab. Jerzy Węclawski	25.05.1999
47.	Wiktor Juszczenko	Ukraina/premier Ukrainy	ekonomia	prof. dr hab. Jerzy Węclawski	27.10.2000
48.	Jerzy Giedroyc	Polska/Instytut Literacki „Kultura” w Paryżu	kultura/polityka	prof. dr hab. Jan Pomorski	27.10.2000
49.	Adam Sobczewski	Polska/PAN – Instytut Problemów Jądrowych im. A. Sołtana	fizyka	prof. dr hab. Krzysztof Pomorski	24.10.2001
50.	Teresa Skubalanka	Polska/UMCS w Lublinie	literatura	prof. dr hab. Stanisław Grabias	6.12.2002
51.	Henryk Samsonowicz	Polska/Uniwersytet Warszawski	historia	prof. dr hab. Ryszard Szczygieł	6.12.2002
52.	Jerzy Haber	Polska/PAN w Krakowie	chemia	prof. dr hab. Tadeusz Borowiecki	27.11.2002
53.	Kashmiri Lal Mittal	USA/Nowy Jork	chemia	prof. dr hab. Emil Chibowski	24.10.2003
54.	Krzysztof Pomian	Polska/Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	historia	prof. dr hab. Jan Pomorski	24.10.2003

Lp.	Imię i nazwisko	Kraj/miejsce pracy	Dziedzina	Promotor	Data wręczenia
55.	Wilhelm Kirk	USA/ Uniwersytet w Iowa	matematyka	prof. dr hab. Kazimierz Goebel	26.05.2004
56.	Stanisław Waltoś	Polska/Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	prawo	prof. dr hab. Edward Skrętowicz	22.10.2004
57.	Gunnar Öquist	Szwecja/Królewska Akademia Nauk w Szwecji	biologia	prof. dr hab. Zbigniew Krupa	23.10.2004
58.	Andrzej Legocki	Polska/PAN w Warszawie	biologia	prof. dr hab. Nikodem Grankowski	23.10.2004
59.	Anna Wierzbicka	Australia/Australijski Uniwersytet Narodowy w Canberze	literatura	prof. dr hab. Jerzy Bartmiński	22.10.2004
60.	Franciszek Ziejka	Polska/Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	literatura	prof. dr hab. Krzysztof Stępnik	22.06.2005
61.	Stephen Fischer-Galati	USA/Uniwersytet Colorado w Boulder	historia	prof. dr hab. Wiesław Krajka	19.06.2006
62.	Konrad Binder	Polska/Uniwersytet im. J. Gutenberga w Moguncji	chemia	prof. dr hab. Andrzej Patrykiewicz	24.01.2007
63.	Jan Baszkiewicz	Polska/Uniwersytet Warszawski	historia, politologia, prawo	prof. dr hab. Edward Olszewski	17.06.2008
64.	Natalia Gorbaniewska	Polska, Rosja, Francja	literatura	prof. dr hab. Maria Cymborska-Leboda	24.10.2008
65.	Ernst Bauer	USA/Uniwersytet Arizony	fizyka	prof. dr hab. Mieczysław Jatochowski	16.04.2009
66.	Jerzy Szacki	Polska	socjologia	prof. dr hab. Zdzisław Cackowski	17.06.2009
67.	Leopold Unger	Polska	publicystyka, dziennikarstwo	prof. dr hab. Włodzimierz Mich	30.06.2009
68.	Gerhardt Ertl	Niemcy/Fritz-Haber-Institut der Max-Planck-Gesellschaft w Berlinie	fizyka, chemia	prof. dr hab. Władysław Rudziński	23.10.2009
69.	Jerzy Pomianowski	Polska	literatura	prof. dr hab. Iwona Hofman	21.10.2011
70.	Xavier Coqueret	Francja/Uniwersytet w Reims	chemia	prof. dr hab. Barbara Gawdzik	20.06.2012
71.	Frank Wilczek	USA/Massachusetts Institute of Technology	fizyka	prof. dr hab. Wiesław Andrzej Kamiński	17.09.2012
72.	Mykoła Grygorowicz Krykun	Ukraina/emerytowany prof. Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie	historia	prof. dr hab. Henryk Gmiterek	24.10.2012
73.	Vladimir Moiseevich Gun'ko	Ukraina/Akademia Nauk Ukrainy w Kijowie	chemia	prof. dr hab. Roman Leboda	27.11.2013
74.	Jean Poesen	Belgia/Katolicki Uniwersytet w Leuven	geografia	prof. dr hab. Marian Harasimiuk	24.04.2014
75.	Bogusław Śliwowski	Polska/Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie	pedagogika	prof. dr hab. Stanisław Poppek	23.05.2014
76.	Roman Hauser	Polska/Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	prawo	prof. dr hab. Leszek Leszczyński	25.06.2014
77.	Henryk Skarżyński	Polska/Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie	otorynaryngologia, audiologia, foniatria	prof. dr hab. Stanisław Grabias	29.09.2014
78.	Adam Daniel Rotfeld	Polska/Instytut Badań Interdyscyplinarnych „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego	politologia	prof. dr hab. Iwona Hofman	22.10.2014
79.	Teresa Łoś-Nowak	Polska/Instytut Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego	politologia	prof. dr hab. Marek Pietraś	14.12.2016
80.	Timothy Snyder	Stany Zjednoczone/Uniwersytet Yale w New Haven, Instytut Nauk o Człowieku w Wiedniu	historia	prof. dr hab. Jan Pomorski	22.10.2018
81.	Jerzy Marian Brzeziński	Polska/Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	psychologia	prof. dr hab. Grażyna Krasowicz-Kupis	12.12.2018
82.	Ronald W. Langacker	Stany Zjednoczone/Uniwersytet Kalifornijski w San Diego	językoznawstwo	prof. dr hab. Henryk Kardela	8.05.2019
83.	Michał Śliwa	Polska/Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie	politologia, historia	prof. dr hab. Stanisław Michałowski	26.06.2019
84.	Krzysztof Mikulski	Polska/Polskie Towarzystwo Historyczne	historia	prof. dr hab. Jan Pomorski	17.09.2019
85.	Pierre Joliot	Francja/Francuska Akademia Nauk	biologia, biofizyka, biochemia	prof. dr hab. Wiesław Gruszecki	24.10.2019
86.	Yuri Oganessian	Federacja Rosyjska/Instytut Badań Jądrowych w Dubnej	fizyka jądrowa	prof. dr hab. Mieczysław Budziński	21.10.2021
87.	Marian Turski	Polska/Tygodnik „Polityka”	prawa człowieka	prof. dr hab. Iwona Hofman	23.03.2022

Opracowała Anna Dubis

Jak kształtowało się Wydawnictwo UMCS

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej zajmuje ważne miejsce w strukturze Uczelni. U podstaw jego powołania leżały dwa główne cele. Pierwszym była potrzeba publikowania wyników badań, które zapoczątkowane zostały w czasie okupacji oraz tych rozpoczętych na UMCS bezpośrednio po jego powstaniu, drugim – uzyskanie w drodze wymiany zagranicznej literatury naukowej.

W listopadzie 1946 r. Senat Uniwersytetu powołał Komisję Wydawnictw Naukowych, która w późniejszym okresie została przekształcona w Biuro Wydawnictw „Annales UMCS”. W tym samym roku rozpoczęto druk pierwszych tomów periodyków „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”, które w 1949 r. przekształcone zostały w „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Pomysłodawcą utworzenia

roczników był prof. Jan Mydlarski, który został też pierwszym redaktorem naczelnym, na jego następcę powołano prof. Zdzisława Raabego. Kolejnymi redaktorami byli wspólnie prof. Adam Malicki i prof. Bohdan Dobrzański. Stabilizacja nastąpiła, gdy w 1955 r. stanowisko objął prof. Grzegorz Leopold Seidler, który funkcję tę pełnił przez 45 lat. Pierwszymi sekcjami „Annales” były: A – Matematyka, B – Geografia, C – Biologia, D – Nauki medyczne, E – Nauki rolnicze, F – Nauki filozoficzne i humanistyczne. Wraz z rozwojem Uniwersytetu i coraz bardziej postępującą specjalizacją w nauce powstawały kolejne sekcje (w szczytowym okresie wydawano ich aż 20), a po wyodrębnieniu się z UMCS osobnych uczelni (dzisiejszy Uniwersytet Medyczny oraz Uniwersytet Przyrodniczy) Wydawnictwo stało się ośrodkiem skupiającym dokonania lu-

Jubileusz 50-lecia Wydawnictwa UMCS. Spotkanie w Dworcu Kościuszków (28 czerwca 1996 r.) ↓

Zdjęcie: Muzeum UMCS

Zdjęcie: Muzeum UMCS

↑ Jubileusz 40-lecia pracy prof. Grzegorza L. Seidlera jako redaktora naczelnego „Annales UMCS” (październik 1995 r.)

belskiego środowiska naukowego. Pod kierownictwem prof. Seidlera zajmowało się nie tylko publikacją roczników, ale także rozszerzyło swoją ofertę o monografie i rozprawy czy też publikacje okolicznościowe.

Jednym z najważniejszych celów, jaki przyświecał wówczas Wydawnictwu i do dziś stanowi priorytet jego pracy, jest dbałość o wysoki poziom naukowy i językowy wydawanych materiałów. Na początku swojej pracy jako redaktor naczelny „Annales UMCS” prof. Seidler wprowadził m.in. wymóg recenzowania przez specjalistów w danej dziedzinie – spoza lubelskiego środowiska naukowego – artykułów mających ukazać się w czasopiśmie. Natomiast dzięki zainicjowanej wymianie periodyków można było pozyskiwać dla Uniwersytetu wartościowe publikacje zagraniczne. Wymiana ta objęła łącznie 2000 instytucji naukowych na całym świecie.

Wydawnictwo oprócz publikowania kolejnych tomów „Annales” rozwijało się jako uczelniana jednostka pod nazwą Biuro Wydawnictw, którą przez pierwsze lata funkcjonowania kierowała Janina Raabe. Instytucja ta, przekształcona później w Dział Wydawnictw „Annales UMCS”, prowadzona była przez Alinę Bogusz-Seidler, a po jej odejściu na emeryturę w 1981 r. Działem Wydawnictw UMCS zaczął kierować Marek Jędrych, wieloletni redaktor, człowiek o niezwykłym wyczuciu językowym i kulturze słowa.

W początkowym okresie działalności Wydawnictwo mierzyło się z wieloma problemami – od instytucjonalnych, związanych ze znalezieniem odpowiedniego miejsca do wykonywania prac wydawniczych, po te dotyczące cenzury, która obejmowała także nauki ścisłe. Jednak głównym problemem, z którym się borykało, było drukowanie książek. Na porządku dziennym były trudności z pozyskiwaniem papieru oraz ze znajdowaniem drukarni. To wszystko spowodowało, że władze Uniwersytetu w 1970 r. podjęły decyzję o utworzeniu drukarni uniwersyteckiej. Jej organizatorem i pierwszym kierownikiem został Władysław Jakubowski, mistrz sztuki drukarskiej. Głównym zadaniem drukarni było składanie, a także drukowanie tomów „Annales UMCS”, z czasem zaczęto drukować w niej także pozostałe wydawane pozycje. Drukarnia działała do początków lat 2000.

W 1994 r. decyzją władz Uniwersytetu Dział Wydawnictw UMCS został podniesiony do rangi Wydawnictwa UMCS. Jego pierwszym dyrektorem został An-

drzej Peciak i pełnił tę funkcję nieprzerwanie do 2009 r. Nawiązano w tym czasie liczne kontakty zagraniczne, w związku z tym pozyskiwano autorów również spoza Uczelni. Wkrótce Wydawnictwo UMCS weszło do czołówki oficyn wydawniczych w Polsce. Następcą dyrektora A. Peciaka został dr hab. Grzegorz Żuk, który podobnie jak jego poprzednik za cel stawiał sobie rozwój jednostki i ugruntowanie jej pozycji na rynku wydawniczym. Od 2019 r. do chwili obecnej dyrektorem Wydawnictwa jest Aneta Okuń-Jaśkowiak.

Historia tej jednostki to także historia przemian technologicznych – zarówno w sferze technik drukarskich, jak i procesu wydawniczego. Postęp, jaki się dokonał, spowodował, że wiele zawodów, np. zecer, maszynistka czy kreślarz, nierozzerwalnie kiedyś związanych z pracami wydawniczymi, zalicza się dziś do tzw. ginących zawodów, a narzędzia, którymi się posługiwali, można oglądać już tylko w muzeach.

W latach 80. XX w. nastąpiła komputeryzacja prac wydawniczych. Piotr Kłosowski, informatyk, podjął się utworzenia pracowni komputerowej i edytorstwa. Wprowadzenie komputerów wpłynęło znacząco nie tylko na sam proces techniczny przygotowywania publikacji do druku, podnosząc jakość opracowania typograficznego oraz graficznej formy książek. Zmiany nastąpiły także w kontaktach międzyludzkich. Osobiste spotkania

Kierownik Działu Handlowego Tomasz Grudzień podczas Krajowych Targów Książki Akademickiej „ATENA” 2002 z udziałem Wydawnictwa UMCS (6–9 listopada 2002 r.)

Zdjęcie: Muzeum UMCS

Fot. Piotr Maciuk, źródło: Muzeum UMCS

↑ 70. urodziny Władysława Jakubowskiego (1979 r.).
Od lewej: Antoni Dudek i Władysław Jakubowski

redaktorów wydawniczych z autorami w znacznej części zostały zastąpione komunikacją elektroniczną, poprawki nanoszone kiedyś na maszynopisach są dziś komentarzami do cyfrowej wersji dokumentów. Zmiany nie ominęły również Działu Handlowego. Wydawnictwo dysponuje obecnie księgarnią internetową, w której można zakupić publikacje zarówno w tradycyjnej formie książkowej, jak i w wersji elektronicznej. Od lat pozostaje jednak niezmienny etos pracy wypracowany przez Wydawnictwo, zakładający dbałość o słowo, poprawność językową oraz odpowiedni kontakt z autorem w celu uzyskania wysokiej jakości publikacji pod względem naukowym i językowym.

Udało nam się stworzyć zgrany zespół redaktorów merytorycznych, którym przez 15 lat kierowała redaktor Elżbieta Muszyńska. Z jego doświadczenia do dziś korzysta kolejne pokolenie redaktorów wydawniczych. Nie sposób w tym krótkim opracowaniu wymienić nazwisk wszystkich osób, które dzięki swojemu profesjonalizmowi i zaangażowaniu w pracę ukształtowały obecny wizerunek Wydawnictwa. Warto jednak przywołać nazwiska wieloletnich kierowników redakcji technicznej: Antoniego Dudka i Romana Fiuta czy też dyrektora drukarni Stanisława Skwarka oraz sprawującego

Archiwum „Wiadomości Uniwersyteckich”

↑ Od lewej: Roman Fiut, prof. Ryszard Szczygieł i Marek Jędrzych

przez wiele lat funkcję kierownika Działu Handlowego Tomasza Grudnia. Nie można także pominąć ważnej roli pracowników sekretariatu i obsługi Wydawnictwa.

W chwili obecnej Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej należy do dynamicznie rozwijających się oficyn wydawniczych, zajmuje się publikowaniem książek w formie drukowanej oraz cyfrowej. Cieszą się one niesłabnącą popularnością, czego potwierdzeniem są liczne nagrody i wyróżnienia. Poza monografiami i czasopismami wydawane są prace zbiorowe, podręczniki, albumy oraz inne materiały poligraficzne, także te wykraczające charakterem poza zakres działalności wydawnictw naukowych. Oprócz sprzedaży książek oferuje publikacje w otwartym dostępie (e-booki i czasopisma), rozwija również współpracę z instytucjami społecznymi oraz instytucjami kultury. Czasopisma naukowe publikowane przez Wydawnictwo należą do wysoko punktowanych pozycji w polskich i światowych rankingach akademickich.

W 2026 r. Wydawnictwo UMCS będzie obchodzić 80-lecie swojej działalności i już teraz serdecznie zapraszamy Państwa do wspólnego świętowania tego pięknego jubileuszu.

Krzysztof Trojnar

„Kultura” paryska w UMCS

Historia instytucjonalnych związków Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej z Instytutem Literackim (IL) w Paryżu (wydawcą m.in. miesięcznika „Kultura” i „Zeszytów Historycznych”) zbliża się do ćwierćwiecza, gdy zważyć dwa fundamentalne (bo założycielskie) fakty, tj. ustanowienie Nagrody im. Jerzego Giedroycia, na wniosek rektora UMCS prof. dr. hab. Mariana Harasimiuka, jednomyślnie przyjętej uchwałą Senatu 24 stycznia 2001 r., oraz utworzenie w Lublinie z inicjatywy UMCS Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów, w którym uroczysta inauguracja pierwszego roku akademickiego odbyła się 6 października 2001 r. (studia doktoranckie podjęło wówczas 150 słuchaczy).

Kolejne etapy bardzo dobrze rozwijającej się współpracy wyznaczają następujące fakty i daty: utworzenie Pracowni Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu w 2010 r., uruchomienie programu stażowo-stypendialnego pod nazwą Stypendium im. Leopolda Ungera w 2012 r., działalność wydawnicza, w tym: kontynuowanie od 2021 r. prestiżowej serii „W kręgu paryskiej »Kultury«” (poprzednim wydawcą był Instytut Książki). Pomysłodawcą i kuratorem tej serii jest Andrzej Peciak, dyrektor Wydawnictwa UMCS w latach 1994–2009. To właśnie A. Peciak, wykorzystując swoje wcześniejsze kontakty jako niezależny i podziemny wydawca m.in. książek emigracyjnych, zainteresował władze Uniwersytetu współpracą z IL w Paryżu. Rektor UMCS prof. M. Harasimiuk i prorektor prof. Jan Pomorski dostrzegli niezwykły potencjał takiej współpracy, wynikający przede wszystkim z przyjęcia przez Uniwersytet roli promotora idei oraz dziedzictwa Jerzego Giedroycia w Polsce, ale także prowadzenia prac badawczych nad ważnym składnikiem historii najnowszej w kontekście polityki i kultury europejskiej po 1945 r. Kadencje rektora Harasimiuka (1999–2005) były kluczowe dla

ustanowienia podwalin naukowego, kulturalnego i społecznego orędownictwa Uniwersytetu w sprawie obecności Giedroycia i „Kultury” w dyskursie publicznym. W Wydawnictwie UMCS ukazywały się wówczas książki pisarzy i publicystów ściśle związanych z „Kulturą” i IL w Paryżu, przykładowo: Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Józefa Czapskiego, Grażyny i Krzysztofa Pomianów, Bohdana Osadczyka, Jerzego Pomianowskiego, Czesława Bieleckiego, Juliusza Mieroszewskiego, Leopolda Ungera, Andrzeja Bobkowskiego, Michała Hellera, Wojciecha Skalmowskiego, Daniela Beauvois, Basila Kerskiego. Symboliczne znaczenie miało wydanie w 1997 r. reprintu pierwszego numeru „Kultury” i w 1995 r. katalogu wystawy z okazji 40-lecia „Kultury” (zaprezentowanej w Bibliotece Polskiej w Paryżu, 11 grudnia 1986 – 10 stycznia 1987 r.) pt. „Kultura” i jej krąg 1946–1986 (wyd. I krajowe).

Od lewej: Andrzej Peciak, Jerzy Giedroyc i rektor UMCS prof. Marian Harasimiuk (grudzień 1999 r.) ↓

Archiwum prywatne Andrzeja Peciała

Fot. Kolo Fotograficzne UMCS-ACC Chałka Żółta, źródło: Museum UMCS

↑ Promocja książki Grażyny i Krzysztofa Pomianów pt. „Kultura” i jej krąg w Muzeum Lubelskim (27 kwietnia 1995 r.)

Redaktor i autorzy „Kultury” odebrali najwyższą godność honorową Uniwersytetu, tj. doktoraty *honoris causa*. W porządku chronologicznym byli to: Gustaw Herling-Grudziński (1997), Jerzy Giedroyc (2000), Krzysztof Pomian (2003), Natalia Gorbaniewska (2008), Leopold Unger (2009), Jerzy Pomianowski (2011), Adam Daniel Rotfeld (2014). Rotfeld jako minister spraw zagranicznych RP w 2005 r. i współprzewodniczący Polsko-Rosyjskiej Grupy do Spraw Trudnych w latach 2008–2011 realizował założenia polityki wschodniej według koncepcji dobrosąsiedzkich stosunków Polski z tzw. obszarem ULB (Ukraina, Litwa, Białoruś), wypracowanej w kręgu „Kultury”. Trudno o wyrazistsze dowody wzajemnego szacunku i zaufania niż te sploty biografii ludzi wybitnych, romantyków z wizją Polski niepodległej, otwartej i solidarnej, z wartościami europejskimi i historią UMCS. Dodajmy, że życzeniem Jerzego Giedroycia było, aby doktorat *honoris causa* otrzymał wraz z nim ówczesny premier Ukrainy Wiktor Juszczenko, a idea wspólnego polsko-ukraińskiego uniwersytetu im. Jerzego Giedroycia była silnym stimulatorem naukowego zbliżenia obu państw.

Nagroda im. Jerzego Giedroycia jest przyznawana corocznie i wręczana podczas ceremonii inauguracji roku akademickiego na UMCS, zwykle 23 października. Kapituła przewodniczy od jej początku prof. Krzysztof Pomian. W pierwszym składzie Kapituły znaleźli

się: Henryk Giedroyc, Michał Głowiński, Zofia Hertz, Jerzy Kłoczowski, Janusz Kryszak, Andrzej Mencwel, Karol Modzelewski, Bohdan Osadczyk, Jan Pomorski (sekretarz Nagrody do 2006 r.), Henryk Ratajczak, Jerzy Świąch, Roman Szporluk, Jan Winiecki, Jerzy Zdrada oraz Marian Harasimiuk (urzędujący rektor, zgodnie z regulaminem Nagrody). Na różnych etapach funkcjonowania Nagrody w Kapitułe zasiadali także: Henryk Orłowski, Franciszek Ziejka. Obecnie (październik 2024 r.) skład Kapituły tworzą: Andrzej Chwalba, Andrzej Friszke, Aleksandra Hnatiuk, Iwona Hofman (sekretarz Nagrody od 2008 r.), Andrzej Mencwel, Andrzej Niewiadomski, Jan Pomorski, Paweł Rodak, Małgorzata Szpakowska, Rafał Stobiecki, Robert Traba, Anna Wolff-Powęska.

Nagroda przyznawana jest za „badania nad dziedzictwem paryskiej »Kultury« i/lub twórczą kontynuację w obszarze nauki pozostawionego nam przez Redaktora *Prześlania* – wizji Polski, o której realizację walczył całe życie” (*Prześlanie* stanowi ostatnią sekwencję książki *Autobiografia na cztery ręce*, wydanej w 1994 r. w opracowaniu Krzysztofa Pomiana). Szeroka formuła Nagrody umożliwiła nominowanie i nagrodzenie monografii, edycji źródeł, esejów naukowych o bardzo różnicowanej tematyce i specyfice dyscyplin (od językoznawstwa i literaturoznawstwa, przez nauki o kulturze i religii, socjologię, politologię, po historię). Warto dla przypomnienia wymienić nazwiska laureatów. Są to: Andrzej Friszke, Paweł Machcewicz, Rafał Habielski (2001), Tadeusz Wyrwa (2002), Barbara Engelking, Jacek Leociak (2003), Aleksandra Hnatiuk (2004), Marek Kornat (2005), Daniel Beauvois (2006), Robert Traba (2007), Timothy Snyder (2008), Maciej Janowski, Jerzy Jedlicki, Magdalena Micińska (2009), Tomasz Rakowski (2010), Mariusz Mazur (2011), Dariusz Kosiński (2012), Jarosław Hrycak (2013), Grzegorz Motyka, Rafał Wnuk, Tomasz Stryjek, Adam Baran (2014), Andrzej S. Kowalczyk (2015), Mirosław Szumiło (2016), Joanna Krakowska (2017), Jerzy Kochanowski (2018), Łukasz Garbal (2019), Piotr M. Majewski (2020), Katarzyna Woniak (2021), Anna Wylegała (2022), Grzegorz Piątek (2023). Ponadto od 2014 r. przyznawane są nagrody specjalne dla osób lub instytucji, których działalność wzmacnia kanony myślenia o dziedzictwie Redaktora. Nagrody te otrzymali: Karol Modzelewski (2014), Bohdan Cywiński (2015), Andrzej Peciak (2016), Paweł Kowal (2020),

Sławomir M. Nowinowski i Rafał Stobiecki (2021), Juliusz Domański (2021), Mykoła Riabczuk (2023), a także ośrodek KARTA i kwartalnik „Akcent”.

Ze względu na rangę osiągnięć naukowych nagrodzonych i nominowanych badaczy oraz rezonans społeczny nagradzanych książek można stwierdzić, że UMCS znakomicie wywiązuje się z roli promotora dziedzictwa Jerzego Giedroycia. W tę działalność zaangażowana jest również wspomniana wcześniej Pracownia Badań nad Instytutem Literackim w Paryżu, od 2018 r. mająca status samodzielnej jednostki badawczej w Instytucie Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS (wcześniej funkcjonowała przy Zakładzie Dziennikarstwa Wydziału Politologii). Pracownia prowadzi żywioną działalność naukową i wydawniczą. Jak dotąd ukazało się blisko 20 tomów publikacji o charakterze monograficznym i źródłowym, z których najważniejsze to: *Ukraiński polonofil. Pamięci Bohdana Osadczyka* (2012), *Rosyjski łącznik. Rzecz o Jerzym Pomianowskim* (2016), *Redaktor. 20 lat bez „Kultury”* (2020). Ostatni wymieniony tytuł stanowi pokłosie konferencji zorganizowanej w 20-lecie śmierci J. Giedroycia. Należy dodać, że Pracownia była organizatorem międzynarodowych konferencji w 10. i 15. rocznicę śmierci Redaktora, a efektem publikacyjnym tych sympozjów są książki: *Wokół idei Jerzego Giedroycia* (2011) oraz *„Kultura” i jej odbiór w Polsce*. Przed formalnym powołaniem Pracowni, z inicjatywy prof. Iwony Hofman, w 2005 r. odbyła się międzynarodowa konferencja upamiętniająca dziedzictwo Giedroycia, podsumowana monografią *„Kultura” paryska. Twórcy, dzieło, recepcja* (2007), jak również została wydana ważna książka dedykowana Leopoldowi Ungerowi pt. *Udało mi się mieć ciekawe życie* (2008).

W Pracowni wydawane są także serie: „Wybitni twórcy/ważne teksty” (A.D. Rotfeld, *Wojna o wartości a porządek międzynarodowy*, 2023; Wojciech Sikora, *Jerzy Giedroyc in memoria*, 2023; K. Pomian, *Dziedzictwo europejskie i przyszłość Europy*, 2023), tzw. seria odwracana, dwujęzyczna (ostatnie tytuły to: L. Unger, *Spacerzy z „Kulturą”*, 2016; J. Pomianowski, *Wszystkie błędy zostały już popełnione*, 2017) oraz ukazał się pierwszy tom serii „»Kultura«, myśl i ludzie”, tj. *Polska publicystyka emigracyjna po 1945 roku*. Jeszcze we współpracy z Instytutem Książki Pracownia była współwydawcą zbioru szkiców wspomnieniowych Wacława A. Zbyszewskiego *Zagubieni romantycy i inni* (2015) oraz ko-

respondencji Leopolda Ungera i Jerzego Giedroycia (2016). W serii „W kręgu paryskiej »Kultury«”, po jej przeniesieniu do Pracowni, ukazały się cztery tomy-antologie: *Widziane z Brukseli* L. Ungera (2022), *Wyznania ukraińskiego polonofila* B. Osadczyka (2022), *Bierut i jego partia* G. Pomian (2023), *„Kultura – Białoruś. Jakby w cieniu i ciszy”* (2023).

Należy podkreślić, że seria „W kręgu paryskiej »Kultury«” wychodzi pod prestiżowymi patronatami prezydentów miast: Gdańska, Lublina, Sopotu oraz pod patronatem Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku, co umożliwia szeroką promocję książek, ale przede wszystkim pobudza dyskusje o polskiej myśli politycznej po 1945 r. Spotkania autorskie odbywały się m.in. w Uniwersytetach Warszawskim i Łódzkim, ECS w Gdańsku, Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, Bibliotece Narodowej w Warszawie, wielokrotnie – w Paryżu (Biblioteka Polska, Uniwersytet Sorbona, Dom „Kultury” w Maisons-Laffitte, Stacja PAN) i Brukseli (Parlament Europejski, Dom Wschodu, Stacja PAN). W tym kontekście zauważyć wypada, że spotkania z paryską „Kulturą” są stałym punktem programów wydarzeń organizowanych przez UMCS i miasto Lublin, takich jak np. Kongres Transgraniczny, „Bitwa o literaturę” w Teatrze Starym, Festiwal Stolica Języka Polskiego w Szczepieszynie.

Pracownia nawiązała bardzo dobre relacje ze wszystkimi ośrodkami naukowymi, w których podejmowane są podobne kierunki badań, szczególnie w Ukrainie, Litwie, Białorusi, we Francji, a w Polsce – z Centrum im. Jerzego Giedroycia w Łodzi. Egzemplifikuje tę współpracę m.in. monografia *Penser la démocratie et agir en exil. Les leçons de Jerzy Giedroyc et de Kultura 1947–2000* (Sorbona 2023) oraz „Zeszyty Historyczne”: teka redakcyjna nr 3/1963 (2023).

Pracownia jest beneficjentem porozumienia o współpracy, zawartego 30 czerwca 2021 r. przez UMCS i Stowarzyszenie Instytut Literacki „Kultura”. Porozumienie to zobowiązuje obie strony do wspólnych przedsięwzięć naukowych i wydawniczych, kooperacji w zakresie zabezpieczenia i opracowania zbiorów archiwalnych, organizacji kolejnych edycji konkursów na najlepsze prace magisterskie i doktorskie dotyczące historii i dorobku IL. W preambule porozumienia podkreślono bardzo dobre efekty współpracy w latach 2010–2020. Wśród nich należy wymienić realizację projektów badawczych

Fot. Michał Płatek

↑ Wręczenie Nagrody im. Jerzego Giedroycia Grzegorzowi Piątkowi (23 października 2023 r.)

związanych z „Kulturą”. W kolejności były to: „Uporządkowanie i udostępnienie spuścizny archiwalnej Jerzego Giedroycia i zasobów Instytutu Literackiego” (2001–2004, nadzór nad inwentaryzacją sprawował J. Pomorski); „Polska, Niemcy, Europa. Program zachodni paryskiej »Kultury«” (2005–2009, kierownik projektu: I. Hofman); „Publicystyka Leopolda Ungera. W kierunku dziennikarstwa poważnego” (2014–2017, kierownik projektu: I. Hofman; w jego ramach przeprowadzono m.in. pierwsze i jedyne jak dotąd analizy recepcji „Kultury” i wydawnictw IL w Polsce).

Obecnie w Pracowni realizowane są projekty dotyczące listów autorek „Kultury” i Redaktora oraz kronik emigracyjnych. Powstało kilka prac magisterskich, a studenci kierunków medjoznawczych odbywają praktyki w ramach programu Erasmus+, co istotnie wpływa na zainteresowanie tą tematyką wśród młodzieży. Młodzi badacze, uczestnicy projektów, uzyskali stopnie doktorskie na podstawie dysertacji: Tomasz Czarnota – *Archiwalia w kręgu myśli i prac Jerzego Giedroycia*; Monika Sędlak – *Zygmunt Hertz na tle środowiska*

paryskiej „Kultury”; Ewelina Górka – *Jerzy Pomianowski (1921–2016) – publicysta, tłumacz, redaktor*; Agata Fijuth-Dudek – *Publicystyka Leopolda Ungera w paryskiej „Kulturze” (1970–2000)*. Wymieniam tu tylko projekty i rozprawy ściśle związane z „Kulturą”. Powstały także liczne prace o problematyce emigracyjnej.

Poza scharakteryzowanymi obszarami współpracy lokuje się Stypendium im. Leopolda Ungera, ufundowane przez Rodzinę Patrona w 2012 r. Z programu tego skorzystało ponad 50 młodych dziennikarzy szkolonych w redakcjach mediów lub instytucji, z którymi był związany L. Unger („Le Soir”, „Polityka”, „Gazeta Wyborcza”, Forum Ekonomiczne w Karpaczu, daw. w Krynicy-Zdrój). Program umożliwił stworzenie swoistej wspólnoty dziennikarskiej w relacjach mistrz – uczeń, skupionej na jakościowej informacji i publicystyce. W Kapitulie Stypendium zasiadają: Matylda, Monika i Marek Ungerowie, Zygmunt Berdychowski, ks. Adam Boniecki, Beatrice Delvaux, Iwona Hofman (przewodnicząca), Jarosław Kurski, Justyna Maguś (sekretarz), Jacek Purchla, Adam D. Rotfeld, Janusz Sepioł, Marian Turcki oraz urzędujący rektor UMCS.

Znaczącym dowodem trwałej współpracy, przekładającej się na relacje osobiste, jest powierzenie Uniwersytetowi archiwów zawodowych autorów „Kultury” i Redaktora. Tak zwane archiwa osobiste J. Giedroycia trafiły do Pracowni za pośrednictwem L. Ungera w 2009 r.; część z nich po opracowaniu została opublikowana w książce *Teczki Giedroycia* (2010). Archiwa rodzinne i zawodowe L. Ungera stały się podstawą realizacji projektu i wydania pięciu książek (m.in. francuskojęzycznego tomu *Orzeł i reszta. I reszta*, 2017). Archiwa J. Pomianowskiego (złożone obecnie w Muzeum UMCS) zostały częściowo wykorzystane w pracy doktorskiej dr E. Górki. Ciekawe archiwum Teresy Torańskiej, złożone z materiałów potwierdzających jej obecność w „Kulturze” i zaangażowaną lekturę prasy podziemnej, czeka już na druk.

Podsumowując długotrwałe i owocne związki UMCS z IL w Paryżu, można stwierdzić, że oparły się one na serdecznym i ogromnym zaangażowaniu władz oraz pracowników Uniwersytetu w badania i promocję dorobku J. Giedroycia. Dowodem zaś na wspólne działania Uniwersytetu i Lublina jest nazwanie w 2015 r. części Starego Miasta zaułkiem Jerzego Giedroycia.

Iwona Hofman

Stacja Naukowa UMCS w Równi

W latach 1959–1995 w Równi koło Ustrzyk Dolnych funkcjonowała Stacja Naukowa UMCS. Powstała z inicjatywy prof. dr. hab. Adama Malickiego, który został jej pierwszym kierownikiem. Na terenie parku podworskiego pracownicy i studenci zbudowali drewniany barak, a następnie fachowe ekipy budowlane doprowadziły go do stanu używalności.

W latach 60. XX w. do Równi na miesięczne dyżury przyjeżdżali ówczesni pracownicy Zakładu Geografii Fizycznej UMCS, m.in.: magiŝtrowie Jerzy Butrym, Leopold Dolecki, Marian Harasimiuk, Andrzej Henkiel, Elŝbieta Kruszevska (Kardaszewska), Tadeusz Król, Kazimierz Pękała. W Stacji realizowano prace magisterskie na kierunku geografia oraz prowadzono badania naukowe, przede wszystkim z zakresu geografii fizycznej. Takŝe tematy prac doktorskich A. Henkiela i K. Pękała dotyczyły sąsiedztwa Stacji. Wyniki pierwszych badań publikowano przede wszystkim w „Annales UMCS”, sekcja B. Artykuły miały nawet specjalny podtytuł – *Stacja Naukowa w Równi, doniesienie numer...*

Od poczãtku istnienia Stacji prowadzono na tym terenie pomiary meteorologiczne. Za utworzenie ogródka meteorologicznego odpowiadał dr Edward Michna z Zakładu Meteorologii i Klimatologii UMCS. Od 1970 r. pomiary i obserwacje meteorologiczne prowadzili stali obserwatorzy, wśród których wymienić można m.in. mgr. Tadeusza Kobusińskiego (1975–1978) i mgr Teresę Góreckã (1978–1995).

Stacja aktywnie działała teŝ w latach 80. W 1981 r. kierownikiem został doc. dr hab. Andrzej Henkiel. W 1983 r. zmieniono nazwã jednostki na Bieszczadzka Stacja Naukowa. Nadal realizowano tutaj prace magisterskie, które dotyczyły Równi, oraz prowadzono badania naukowe m.in. z zakresu geomorfologii i klimatologii. Wstępne wyniki tych badań były prezentowane w „Pracach Studenckiego Koła Naukowego Geografów UMCS”. Drukowano tam sukcesywnie m.in. bibliografiã artykułów naukowych zwiãzanych z bliŝszym i dalŝszym sąsiedztwem Stacji. Wyniki badań zamieszczano teŝ w innych periodykach, m.in. w „Czasopiśmie Geograficznym”, np. dotyczãce utworów stokowych w okolicy Jabłonek (autor: mgr Sławomir Terpiłowski).

Ponadto w Równi odbywały się praktyki i obozy studenckie. W latach 1981–1992 obozy dla studen-

Fot. Marek Nowosad

← Budynek Stacji w Równi w latach 80. XX w.

Fot. Marek Nowosad

tów geografii (przede wszystkim dla roku „zerowego”) organizował autor niniejszego tekstu. Uczestnikami tych obozów byli m.in.: Bogusława Baran (później Zgłobicka), Ewa Borowińska (Skowronek), Teresa Brzezińska (Wójcik), Radosław Dobrowolski (obecny rektor UMCS), Krzysztof Kałamucki, Wioletta Latosiewicz (Kałamucka), Joanna Piszcz (Sposób), Dariusz Wierzbicki, Anna Zasada i Paweł Zieliński. Studenci samodzielnie wykonywali pierwsze pomiary meteorologiczne, wędrowali po Bieszczadzkim Parku Narodowym, a niektórzy z nich napisali swoje pierwsze artykuły naukowe.

Więcej informacji o Stacji Naukowej UMCS w Równi można znaleźć m.in. w „Rocznikach Bieszczadzkich” (<https://archiwum.bdpn.pl/dokumenty/roczniki/rb23/art17.pdf>) lub na stronie Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej.

Marek Nowosad

↑ Obozy w Równi dla studentów kierunku geografia (rok „zerowy”)

Rektorat

Biblioteka Główna

Plac Marii Curie-Skłodowskiej

Sala Senatu

Źródło: Muzeum UMCS

Chatka Źaka

Fot. Michał Piat

Fot. Jacek Mirosław

Centrum Kultury Fizycznej

Fot. Michał Piat

Źródło: Archiwum UMCS

Akademiki

Archiwum Centrum Promocji UMCS

Fot. Jacek Mirosław

Stółka Akademicka „Trójka”

Fot. Michał Piat

Dzieje Biblioteki Główniej UMCS w zarysie

Powstanie Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej jest związane z powołaniem Uczelni i datuje się na ten sam dzień, czyli 23 października 1944 r.

W tym tekście nie opiszę jednak szczegółowo losów naszej ksiąźnicy, ale spróbuję naszkicować kluczowe zagadnienia, wokół których skupiały się jej przemiany. Zainteresowane osoby zachęcam do lektury monografii Marii Wilczyńskiej¹ z 1976 r., obszernego przewodnika Zdzisława Kowalskiego i Jadwigi Olczak² z 1980 r., a także artykułów Stanisławy Wojnarowicz³, Marii Wilczyńskiej⁴ z 1998 r. oraz Urszuli Poślady i Grzegorza Szczyppa⁵ z 2015 r.

Ze względu na klarowność wyводу tekst został podzielony na tematyczne akapity, gdzie zgrupowano najważniejsze fakty dotyczące:

- struktury i zasobów lokalowych;
- kamieni milowych ostatnich dekad w postaci wdrożeń systemów/narzędzi, które rewolucjonizowały pracę i zadania;
- ewolucji, która ma miejsce w ostatnich latach, oraz obecnego okresu przejściowego, związanego z kapital-

nym remontem oraz dostosowaniem głównego gmachu Biblioteki do współczesnych potrzeb i oczekiwań.

Zasoby lokalowe i otwieranie przestrzeni dla czytelników

Choć za datę powstania Biblioteki, jak już wspomniałem, przyjmuje się 23 października 1944 r., to faktycznie zaczęła ona funkcjonować dopiero rok później – 1 października 1945 r., kiedy zatrudniono w niej dwóch pracowników oraz otrzymała jedno pomieszczenie.

Właśnie z tą ostatnią kwestią związane są wieloletnie problemy lokalowe – wystarczy wspomnieć, że Biblioteka zaczynała od wydzielonego pokoju, należącego do Katedry Filozofii UMCS, znajdującego się przy ul. Głowackiego 2. Następnie przez ćwierć wieku była rozproszona. I gdy po tym czasie przenosiła się do nowo powstałego budynku (gmach Biblioteki Międzyuczelnianej), musiała relokować się z aż 14 różnych adresów.

Obiekt mieszczący się przy ul. Nowotki (obecnie ul. Radziszewskiego), o imponującej kubaturze 34 967 m³ i powierzchni magazynowej mogącej pomieścić około 1,4 mln woluminów, stał się siedzibą nie tylko BG UMCS, ale też Biblioteki Wyższej Szkoły Rolniczej, Biblioteki Wyższej Szkoły Inżynierskiej oraz magazynu Biblioteki Akademii Medycznej. Poszczególne biblioteki z czasem się usamodzielniały i przenieśli do własnych pomieszczeń (ostatnia wyprowadzka miała miejsce w 2012 r.).

Budynek doczekał się termomodernizacji w 2018 r., mimo to jego wnętrze stanowiło swoistą kapsułę czasu, dokumentującą dominujący w poprzedniej epoce podział na nieprzecinające się strefy pracy czytelnika i bibliotekarza; w dodatku instalacje, wyposażenie

¹ M. Wilczyńska, *Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie: 1944–1974*, Lublin 1976.

² Z. Kowalski, J. Olczak, *Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie: przewodnik*, Lublin 1980.

³ S. Wojnarowicz, *Półwiecze Biblioteki Głównej UMCS. Informator wystawy*, „Folia Bibliologica” 1998, r. XLII/XLIII (1994/1995), s. 139–188.

⁴ M. Wilczyńska, *Pół wieku Biblioteki UMCS*, „Folia Bibliologica” 1998, r. XLII/XLIII (1994/1995), s. 76–84.

⁵ *Biblioteka w czasie – czas w bibliotece*, t. 2: *Współczesność*, red. S. Wojnarowicz, B. Kasperek, Lublin 2015.

Archiwum Bibliotek Głównej UMCS

Archiwum Bibliotek Głównej UMCS

i wykończenie pomieszczeń także nosiło ślady pięciu dekad użytkowania.

Marzenia o remoncie budynku zyskały realne kształty dzięki staraniom władz Uczelni i środkom pochodzącym z dotacji Ministerstwa Edukacji i Nauki, co zaowocowało rozpoczętą w marcu 2024 r. przebudową gmachu Biblioteki, realizowaną przez firmę Warbud S.A. Remont obejmuje nie tylko montaż nowych instalacji, przesuwanie ścian, unowocześnianie powierzchni magazynowych, ale także – a może przede wszystkim – dostosowanie budynku do oczekiwań współczesnego użytkownika bibliotek akademickich. Pojawia się przestrzeń dedykowana dla czytelnika indywidualnego i zajęć grupowych, czytelnie zyskują nowe funkcjonalności, wolny dostęp do zasobów zostanie rozszerzony na maksymalną możliwą powierzchnię, codzienną pracę z książką ułatwią wrzutnie i książkomaty.

Nie tylko Biblioteka Główna, czyli struktura sieci bibliotecznej UMCS

W momencie powstania Biblioteki zatrudniono w niej jedynie dwie osoby. Z czasem liczba ta się zwiększyła, aż do osiągnięcia 130 pracowników w 1974 r. i oscylowała wokół tej wartości przez długie lata. Początek XXI w. odwrócił ten trend, co w dużej mierze jest efektem automatyzacji oraz cyfryzacji prac. Obecnie w Bibliotece zatrudnionych jest 64 bibliotekarzy, natomiast w bibliotekach specjalistycznych – 41. W jej strukturze wyróżniamy następujące Oddziały: Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów; Opracowania Zbiorów; Wydawnictw Ciągłych; Przechowywania, Konserwacji i Digitalizacji Zbiorów; Udostępniania Zbiorów; Informacji Na-

ukowej; Zbiorów Specjalnych; Informatyzacji Procesów Bibliotecznych i Kontroli Zasobów.

Obraz potencjału BG UMCS byłby niepełny bez przywołania sieci bibliotek specjalistycznych, wśród których wyróżniamy obecnie aż 17 jednostek. Oferują one księgozbiór sprofilowany pod wymagania konkretnych dziedzin i służą wsparciem na terenie macierzystych placówek, np. wydziałów.

Kamienie milowe ostatnich dekad

Choć określenie „kamienie milowe” może wydawać się nieco górnolotne, to poniższe kalendarium ma na celu prezentację potencjału Biblioteki oraz działań polegających na dostosowywaniu się jednostki do wymogów technologicznych i potrzeb czytelników.

- 1994 – przystąpienie BG UMCS do Międzyuczelnianego Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrożenia VTLS i utworzenie lubelskiego konsorcjum bibliotek naukowych
- 1996 – utworzenie katalogu komputerowego w systemie VIRTUA i wdrażanie kolejnych modułów opracowania i udostępniania
- 1999 – zakończenie rozbudowy gmachu BG i oddanie do użytku tzw. nowego budynku (około 1900 m²)
- 2000 – rozpoczęcie prac dokumentujących działalność naukową pracowników Uczelni w formie Bibliografii Dorobku Naukowego UMCS – bazy danych dostępnej online, funkcjonującej na oprogramowaniu Expertus firmy Splendor
- 2001 – opracowanie autorskiej bazy akcesyjnej w MS Access, zastępującej tradycyjny, kartkowy katalog akcesji

Fot. Bartosz Pol

↑ Inauguracja nowego systemu bibliotecznego ALMA (24 listopada 2022 r.)

- 2002 – pilotażowe wykorzystanie e-learningu poprzez kurs internetowy „Pierwsze kroki w bibliotece”
- 2003 – utworzenie autorskiej bazy Rejestr Przybytków, której druga wersja pojawiła się w 2011 r. i również była dziełem bibliecznych informatyków
- 2006 – obligatoryjny kurs przysposobienia bibliotecznego został przeniesiony z formy stacjonarnej na Wirtualny Kampus UMCS
- 2008 – udostępnienie Biblioteki Cyfrowej UMCS, pracującej na oprogramowaniu dLibra
- 2011 – BG UMCS została jednym z beneficjentów programu Lubelska Biblioteka Wirtualna, co zaowocowało gwałtownym wzrostem liczby zdigitalizowanych utworów w BC UMCS (np. w ciągu jednego roku liczba obiektów wzrosła z 5 do 17 tys.)
- 2013 – rusza wolny dostęp do wybranych zbiorów; Biblioteka oddała do użytku dwa obszary księgozbioru opracowanego według Klasyfikacji Biblioteki Kongresu
- 2015 – zakup oprogramowania HAN umożliwiającego korzystanie z licencjonowanych zasobów elektronicznych poza siecią uniwersytecką
- 2021 – w grudniu BG UMCS została wytypowana w ogłoszonym przez Bibliotekę Narodową konkursie Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025 do bezpłatnego wdrożenia i korzystania z systemu ALMA
- 2022 – zakończono wdrożenie systemu ALMA z wyszukiwarką PRIMO VE oraz Bazy Wiedzy opartej na oprogramowaniu Omega-Psir, centralnego systemu, w którym obligatoryjnie rejestrowane są utwory pracowników Uniwersytetu opublikowane po 1 stycznia 2017 r.

- 2024 – władze Uczelni sfinalizowały umowę z firmą Warbud S.A. na przebudowę gmachu BG UMCS

W tym kontekście należy dodać, że pierwszym i fundamentalnym systemem dla samej Biblioteki i wszystkich jej użytkowników jest ALMA, drugim zaś – Baza Wiedzy. Tak jak ALMA wraz z Primo wyprowadza zasoby biblieczne na zewnątrz, „w świat”, tak BW czyni to samo z dorobkiem naukowym i artystycznym pracowników Uczelni, wspierając go także w procesie ewaluacji i parametryzacji.

Warto podkreślić, że wdrożenie obu systemów było dla BG UMCS nie tylko niepowtarzalnym doświadczeniem, w którym mogliśmy uczyć się od najlepszych i wypracowywać własne metody działania, ale także czasem, w którym niejako naturalnie pojawiły się nowe zespoły, kompetencje, potrzeby i formy współpracy.

Upowszechnienie dostępu do Internetu, automatyzacja, najpierw katalogowanie komputerowe, później cyfrowe, udostępnianie całych utworów, nowe zadania związane z ewaluacją nauki, otwartym dostępem do wiedzy i w końcu konieczność nieustannego balansu pomiędzy: tradycyjną, papierową formą a zasobami cyfrowymi; gromadzeniem i posiadaniem a czasowym dostępem do wiedzy; prawem do wiedzy a prawem autorskim; oczekiwaniami użytkowników a możliwościami finansowymi instytucji, spowodowały, że Biblioteka stała się miejscem wyspecjalizowanym w dostarczaniu informacji, a jednocześnie bardzo elastycznym, które chętnie włącza się w nowe inicjatywy umożliwiające współdziałanie z innymi jednostkami na Uniwersytecie.

Obecnie zbiory biblieczne obejmują ponad 1 mln 150 tys. woluminów druków zwartych nowych, natomiast cały zasób systemu biblieczno-informacyjnego liczy około 2 mln 845 tys. woluminów i jednostek obliczeniowych. Biblioteka administruje także dostępem do zasobów elektronicznych, obejmujących źródła z licencji krajowych i konsorcyjnych WBN oraz zakupowanych indywidualnie.

Ostatnie cztery lata to okres pracowity i twórczy. Mamy nadzieję, że w połączeniu ze zmianami samej przestrzeni Biblioteki Głównej będzie on miał długofalowy i korzystny efekt, podobnie jak oddanie do użytku gmachu Biblioteki Międzyuczelnianej pod koniec lat 60. czy komputeryzacja z lat 90. XX w.

Grzegorz Szczypa

1944

2024

Liczba studentów	991	17 282
W tym liczba doktorantów	11	242
Liczba pracowników	147	2752
Liczba profesorów	43	160
Liczba doktorów	61	690
Liczba wydziałów	4	12
Liczba kierunków studiów	4	98

1974

2024

Liczba studentów obcokrajowców	21	2072
Liczba kół naukowych i organizacji studenckich	27	130
Liczba doktorów <i>honoris causa</i>	10	87
Liczba patentów	11	111*
Liczba sekcji sportowych AZS UMCS	17	28
Liczba absolwentów	2267	271 272
Liczba woluminów w Bibliotece Głównej UMCS	578 939	1 745 883

*Wynalazki chronione patentami – 64 Wynalazki zgłoszone do ochrony – 47 (w toku rozpatrywania przez Urząd Patentowy RP)

Muzeum Zoologiczne – historia i terażniejszość

Muzeum Zoologiczne to uczelniana placówka, która funkcjonuje na Wydziale Biologii i Biotechnologii UMCS. Jest otwarta dla osób indywidualnych i większych grup – organizuje m.in. wycieczki, lekcje tematyczne, bierze udział w cyklicznych wydarzeniach popularyzujących Wydział, Uniwersytet i naukę, takich jak np. Lubelski Festiwal Nauki, Drzwi Otwarte, Noc Biologów, Lubelskie Dni Seniora, Dzień Ziemi. W Muzeum zajęcia mają studenci Wydziału Artystycznego oraz młodzi studenci Uniwersytetu Dziecięcego UMCS. Szacuje się, że w ciągu 79 lat funkcjonowania placówkę odwiedziło około 100–150 tys. osób w różnym wieku.

Historia

Muzeum Zoologiczne powstało w styczniu 1946 r. Początkowo jednostka ta miała swoją siedzibę w pomieszczeniach Zakładu Zoologii i Parazytologii Wydziału Weterynaryjnego UMCS przy ul. Głowackiego 8. Powołanie jej miało na celu wykonywanie eksponatów i pomocy dydaktycznych dla wszystkich zakładów zoologicznych Uniwersytetu. Pierwszym i jak dotąd jedynym kustoszem został dr Zdzisław Raabe, zoolog, prywatnie syn ówczesnego rektora UMCS prof. Henryka Raabego. Entuzjazm wybitnych pracowników-preparatorów i darowizny przyczyniły się do tego, że zbiory muzealne szybko się powiększały. W 1950 r., kiedy kierownikiem Zakładu Muzeum Zoologiczne był prof. dr August Dehnel, w Muzeum Miejskim przy ul. Narutowicza 4 otwarto ekspozycję pt. „Ptaki i ssaki krajowe oraz owady szkodliwe”. Wystawa cieszyła się ogromną popularnością. Można było ją oglądać w różnych lokalizacjach w Lublinie aż do 1963 r. Została wówczas przeniesiona do nowego gmachu Collegium Biologicum przy ul. Akademickiej 19. Tam urządzono nową ekspozycję muzealną, która przez następne lata była rozbudowywana i modernizowana.

W 1970 r., po zmianie struktury administracyjnej w Uniwersytecie i likwidacji katedr, zniknęła nazwa Muzeum Zoologiczne. Działalność muzealna była kontynuowana w Zakładzie Anatomii Porównawczej i Antropologii Instytutu Biologii UMCS. 1 września 2008 r., na podstawie zarządzenia Rektora UMCS, na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi ponownie powołano Muzeum Zoologiczne. Rozpoczęto prace remontowe i adaptacyjne dzięki dotacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na utrzymanie stanowiska badawczego (SPUB). Odnowione pomieszczenia i ekspozyty w nowych witrynach i gablotach prezentowały duże walory estetyczne i edukacyjne. W październiku 2018 r., po połączeniu z Pracownią Dydaktyki Biologii i Edukacji Środowiskowej, zaczęło funkcjonować jako Pracownia Edukacji Biologicznej i Środowiskowej z Muzeum Zoologicznym. Niestety w styczniu 2022 r. awaria w sąsiadujących pomieszczeniach sprawiła, że sala ekspozycyjna i ekspozyty zostały w wyniku zalania poważnie uszkodzone. Remont pomieszczeń i renowacja ekspozycji trwały blisko półtora roku.

Obecnie Muzeum funkcjonuje w jednostce Pracownia Edukacji Biologicznej i Muzeum Zoologiczne. W maju 2024 r. jego patronem został prof. Zdzisław Raabe.

Teraźniejszość

Sala ekspozycyjna Muzeum Zoologicznego ma powierzchnię 140 m². W gablotach i witrynach jest prezentowana fauna bezkręgowców i kręgowców. Ekspozyty dużych ssaków (m.in. żubra, niedźwiedzia brunatnego, rysia, wilka) oraz kolekcja gadów znajdują się w wydzielonych częściach sali. Cała ekspozycja liczy ponad 2 tys. okazów obrazujących prawie tysiąc gatunków. Najliczniejszy jest zbiór ptaków – ponad 300 eksponatów, w tym wiele rzadkich gatunków, takich jak np. sokół wędrowny, gadożer czy puchacz. Ssaki (ponad 150 oka-

Fot. Janusz Urban

Fot. Jacek Chobotow

↑ Sala ekspozycyjna obecnie

← Muzeum Katedry Anatomii Porównawczej Kręgowców

zów) prezentują różne jednostki systematyczne, od dziobaka po przedstawicieli małych człokształtnych.

Na korytarzu, przed wejściem do Muzeum, zlokalizowana jest ekspozycja osteologiczna. W witrynach i gablotach wiszących można obejrzeć szkielety kręgowców i ich fragmenty. Najliczniejszy jest zbiór czaszek ssaków – 115 okazów należących do 102 gatunków. Imponująco prezentują się np. kompletny szkielet pytona tygrysięgo o długości 5,5 m, kręgi wieloryba i czaszka krokodyla nilowego. Kolekcja obejmuje łącznie 260 eksponatów osteologicznych.

Druga sala Muzeum ma funkcję ekspozycyjno-dydaktyczną i przybliży zagadnienia z zakresu entomologii stosowanej. Za pomocą mikroskopów można obserwować pospolite szkodniki magazynowe. W witrynach stojących zgromadzono z kolei zbiór porównawczy kilkunastu gatunków ryb, płazów i gadów. Tutaj można również zapoznać się z dokumentami i drobnymi przedmiotami z okresu początków funkcjonowania Muzeum.

Muzeum posiada zbiory naukowe obejmujące około 100 tys. okazów zwierząt. Znany i ceniony jest liczący 12 tys. zbiór motyli z kolekcji doc. dr. inż. Mieczysława Krzywickiego. W zbiorze znajduje się około 200 paratypów, czyli okazów typowych, wykorzystanych przy opisie nowego gatunku. Najliczniejsza jest

kolekcja szczątków kostnych (ponad 80 tys.) wyprażonych z wypluwek sów. W zbiorach muzealnych znajduje się również ponad 6 tys. przechowywanych na mokro drobnych ssaków, w większości z terenów Lubelszczyzny oraz około tysiąca ryb, płazów i gadów. Okazy ptaków i ssaków przechowywane są także jako zbiory suche w formie bałwanków, skórek i czaszek.

Zbiory naukowe są wykorzystywane przez pracowników lubelskich uczelni oraz naukowców z innych ośrodków badawczych w Polsce. Muzeum współpracuje z Muzeum Śląskim w Katowicach, Muzeum Roztoczańskiego Parku Narodowego w Zwierzyńcu, Muzeum Nadwiślańskim w Kazimierzu Dolnym, Ośrodkiem Dydaktyczno-Muzealnym Poleskiego Parku Narodowego w Starym Załuczu, Instytutem Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie. W ramach zachowania/rozbudowy kolekcji naukowej uczestniczyło w Projekcie IMBIO – „Integracja i mobilizacja danych o różnorodności biologicznej Eukaryota w zasobach polskich instytucji naukowych”; finansowanie: Program Operacyjny Polska Cyfrowa, poddziałanie 2.3.1 „Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki” (typ II projektu: Cyfrowe udostępnienie zasobów nauki).

Jacek Chobotow

Wydziały UMCS we wspomnieniach pracowników

Rok 2024 jest niezwykle ważny dla społeczności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Uczelnia świętuje bowiem 80-lecie swojego istnienia. Pracownicy Centrum Prasowego postanowili uczcić to wydarzenie w szczególny sposób. Tak powstał cykl „Słuchając historii. Podcasty z okazji jubileuszu 80-lecia UMCS” obejmujący rozmowy z osobami, które są lub były związane z naszą Uczelnią. Przez cały rok co miesiąc spotykaliśmy się w Akademickim Radiu Centrum. Goście dzielili się z nami wspomnieniami z czasów studiów i pracy na UMCS oraz przypominali, jak kształtowała się historia Uniwersytetu przez ostatnie 8 dekad. Do udziału w cyklu udało nam się zaprosić przedstawicielkę lub przedstawiciela każdego z 12 wydziałów. W niniejszym artykule prezentujemy wybrane wypowiedzi gości podcastów, pełne wspomnień związanych z naszą Alma Mater.

Z Wydziału Artystycznego do udziału w projekcie zaprosiliśmy prof. szt. plast. Grzegorza Mazurka, który od 1984 r. pracuje na UMCS.

» Pracownicy Wydziału to głównie aktywni twórcy o dużym dorobku artystycznym. Ich działalność na polu sztuki często jest niezależna od pracy dydaktycznej (...). Gdy zostałem dziekanem, wprowadziliśmy w 2000 r. publiczną obronę prac dyplomowych, której towarzyszyła wystawa dyplomów artystycznych. Wystawa trwała ponad dwa tygodnie (...). Od tej pory obrony na Wydziale Artystycznym UMCS mają charakter publiczny. Prace wystawiane są na terenie Instytutu oraz Galerii wydziałowej, ale staramy się prezentować je też w innych miejscach naszego miasta, np. współpracujemy z Centrum Spotkania Kultur, Centrum Kultury w Lublinie, Chatką Żaka, licznymi domami kultury (...).

Wydział Biologii i Biotechnologii reprezentowała dr Hanna Wójciak (emerytowana pracowniczka tej jednostki), która miło wspomina czas studiów i pracy na UMCS.

» Studia były fascynujące, a jednocześnie trudne, m.in. przez małą liczbę podręczników. Często uczyliśmy się w grupach ze względu na ograniczony dostęp do książek (...). Pilnie chodziliśmy na wykłady i muszę przyznać, że mieliśmy wielu wspaniałych wykładowców (...). Najbardziej lubiłam zajęcia terenowe z botaniki, zoologii i ekologii (...).

Dr Wójciak przepracowała na Uczelni 38 lat. Tak mówiła o tym, jak Wydział zmieniał się wraz z upływem czasu:

» Gdy rozpoczynałam pracę na UMCS, nazywał się jeszcze Wydziałem Biologii i Nauk o Ziemi (...). Później, po zmianach strukturalnych, podzielono go na Wydział Biologii i Biotechnologii oraz Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej. Sam budynek też zmodernizowano (...).

O Wydziale Chemii, jego kształtowaniu się i rozwoju opowiedział prof. dr hab. Andrzej Dąbrowski, rektor UMCS w latach 2008–2012. Podkreślił ogromny wkład prof. dr. hab. Andrzeja Waksmundzkiego w rozwój tej jednostki.

» Prof. Waksmundzki był wielką postacią. Właściwie to on ukształtował Wydział Chemii, w tym sensie, że wprowadził tematykę, którą nazywa się chemią fizyczną granic międzyfazowych. Oprócz tego, że był świetnym naukowcem, posiadał również doskonałe wyczucie co do ludzi.

Wydział Chemii funkcjonuje niemal od początku istnienia UMCS. Wywodzi się z Wydziału Przyrodniczego (później Matematyczno-Przyrodniczego).

» W 1989 r. powołano Wydział Chemii, co było wynikiem intensywnej pracy nauczycieli akademickich (...). Należało uzyskać zgodę rektora, którym był wtedy prof. Zdzisław Cackowski. Pierwszym dziekanem został prof. Kazimierz Sykut (...), któremu zależało na zwiększeniu liczby studentów, bo wtedy było ich 237. W 1989 r. powstał nowy kierunek – nauczanie chemii i fizyki. Wzrosła też liczba studentów. Kierowałem tą jednostką przez dwie kadencje (...). Gdy w 2008 r. odchodziłem z Wydziału, mieliśmy 1450 studentów, co było bardzo istotne dla jego rozwoju.

Z kolei o funkcjonowaniu Wydziału Ekonomicznego opowiedziała prof. dr hab. Elżbieta Skrzypek.

» Kiedy zostałam powołana na stanowisko dziekana, jednym z moich głównych zadań było opracowanie strategii Wydziału. Miała ona 12 punktów obrazujących planowane przedsięwzięcia. Wiele z nich udało nam się zrealizować. Wtedy była piąta kategoria finansowania Wydziału. Zależało nam na doprowadzeniu chociaż do trzeciej kategorii. I tak się stało. Oczywiście wiązało się to ze wzmożoną pracą, jeśli chodzi o doktoraty, habilitacje i tytuły profesorskie oraz poprawę jakości badań i publikacji (...).

Prof. Skrzypek jest uznawana na Wydziale za inicjatorkę i organizatorkę kierunku finanse i rachunkowość, który do dziś cieszy się zainteresowaniem wśród kandydatów na studia.

» Jeżeli chodzi o kierunek finanse i rachunkowość, to decyzja o jego utworzeniu była odpowiedzią na zapotrzebowanie rynku. Zainteresowanie takim kształceniem biło rekordy popularności. Wobec tego uznaliśmy, że na Wydziale Ekonomicznym obok ekonomii i zarządzania należy stworzyć FIR. Senat UMCS poparł nasze starania, więc zwróciliśmy się do Ministerstwa o wyrażenie zgody na uruchomienie kierunku (...). To był strzał w dziesiątkę.

Wydział Filologiczny reprezentowała prof. dr hab. Halina Sawicka. Podczas nagrania wspominała początki swojej pracy na dawnym Wydziale Humanistycznym (obecnie to właśnie Wydział Filologiczny).

» W 1963 r. otrzymałam propozycję pracy na UMCS. Nie było romanistyki, więc powierzono mi wówczas zajęcia na początkującej

polonistyce i rusycystyce. Miałam wygłaszać wykłady z literatury polskiej, z lekkim naciskiem na literaturę francuską i włoską, które były moją specjalnością. Myślę, że takie zajęcia przyniosły wiele dobrego studentom. Przypominam, że oni wtedy nie mieli podręczników i dostępu do źródeł. Ja byłam w pewnym sensie ich kluczem do wiedzy.

O Wydziale Filozofii i Socjologii zgodził się opowiedzieć prof. dr hab. Zdzisław Jerzy Czarnecki, który w latach 1996–1999 i 1999–2002 pełnił tam funkcję dziekana.

» Działalem w myśl pewnej zasady i byłem jej wierny: ważne jest to, co nas łączy, a nie to, co nas dzieli. Zostawmy różnice. Szukajmy wspólnoty (...). Jako dziekan potrafiłem znaleźć wspólny język z pracownikami i zdobyć zaufanie także tych, którzy mieli prawo, np. z osobistych powodów, nie mieć w stosunku do mnie zaufania.

Wydział Historii i Archeologii bardzo dobrze zna prof. dr hab. Jan Pomorski, który z naszą Uczelnią jest związany od 50 lat.

» Gdy zaczynałem studia, to była era rektora Wiesława Skrzydły (...). To właśnie on wręczył mi indeks, następnie dyplom ukończenia studiów, a wreszcie zatrudnił w Instytucie Historii w 1976 r. Studiowałem krótko, bo trzy lata, równoległe dwa kierunki: historię i filozofię. Ale miałem okazję uczyć się u prawdziwych mistrzów (...). Jedną z niezwykle ważnych dla mnie postaci był prof. Adam Kersten, wybitny historyk, znawca dziejów Polski XVII w. (...). Gdy studiowałem filozofię, poznałem też bliżej prof. Zdzisława Cackowskiego, późniejszego rektora (...). Za moich lat studenckich najwięcej działał w Chatce Żaka. Istniały tam świetne teatry (...), odbywały się fantastyczne spotkania z filmem.

Prof. Pomorski uważa, że uniwersytet to najlepszy wynalazek kultury europejskiej.

» Myślę, że moje pokolenie wiele zawdzięcza uczelni, ponieważ ta instytucja (...) w pewien sposób nas formowała. Dzięki uniwersytetowi mogliśmy się rozwijać.

Do udziału w podcaście z Wydziału Matematyki, Fizyki i Informatyki zaprosiliśmy prof. dr hab. Mieczysława Budzyńskiego. Wspominał UMCS z perspektywy studenta i pracownika.

» Studia rozpocząłem w 1965 r. Nie zawiodłem się, jeśli chodzi o wybór kierunku i Uczelni. Ciekawe wykłady prowadzili profesorowie:

Armin Teske, Mieczysław Subotowicz, Tomasz Goworek, Barbara Krzyż (...). Zawsze jako Wydział staraliśmy się dać najlepsze wykształcenie w zakresie matematyki, fizyki i informatyki oraz dziedzin pokrewnych (...). Obecnie zazdroszczę naszym studentom warunków studiowania, a pracownikom naukowym warunków pracy. Po osiągnięciu wieku emerytalnego staram się być potrzebny mojej Uczelni. W tym środowisku czuję się znakomicie.

O Wydziale Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, który wydzielono z Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, opowiadał prof. dr hab. Ryszard Dębicki.

„ To była bardzo dobra decyzja [wylączenie Instytutu Nauk o Ziemi ze struktury jednostki i powołanie nowego wydziału – przyp. red.], ale musieliśmy wszyscy do niej dojrzeć. Przede wszystkim potrzebne były siły naukowe (...). Wspomagali nas wtedy tacy profesorowie jak Jerzy Bański, Tomasz Komornicki i wielu innych. W późniejszym czasie dołączyli do nas koledzy z Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki (...). To wszystko dało podstawy do pozytywnej opinii i decyzji gremiów, które były zobowiązane wydać je dla Ministerstwa (...). Pierwszym dziekanem nowo powstałego Wydziału został prof. Radosław Dobrowolski, który dziś pełni funkcję rektora naszej Uczelni.

Do rozmowy o Wydziale Pedagogiki i Psychologii zaprosiliśmy dr hab. Zofię Palak, prof. UMCS. Podczas nagrania przypomiała historię powstania jednostki.

„ Wydział Pedagogiki i Psychologii powstał w 1973 r. – to wydarzenie zbiegło się w czasie z moim zatrudnieniem na Uniwersytecie (...). Siedzibą Wydziału został budynek przy ul. Narutowicza 12. Po osiągnięciu odpowiedniego stanu kadrowego w 1977 r. nastąpiła reorganizacja jednostki i powołano Instytut Pedagogiki oraz Instytut Psychologii (...). Bardzo ważne jest to, że obecnie Wydział ma nową wspaniałą siedzibę przy ul. Głębokiej 43, która jest nazywana literacko przez studentów „szklanym domem”.

Z Wydziałem Politologii i Dziennikarstwa od lat jest związana prof. dr hab. Ewa Maj. Opowiedziała o jego kształtowaniu się i zmianach, którym podlegał.

„ W tamtym roku [2023 – przyp. red.] Wydział obchodził 30-lecie istnienia (...). Tak naprawdę można powiedzieć, że „stuknęła” nam 60., bo w 1964 r. pod kierunkiem prof. Jana Szreniawskiego powstało Studium Nauk Politycznych i od niego wszystko się zaczęło (...). Dzięki zaangażowaniu prof. Albina Kopruckowiaka i wsparciu władz Uczelni w 1980 r. powstał nowy kierunek studiów – nauki polityczne, obecnie

politologia (...). Później prof. Kopruckowiak powrócił na historię, bo nie mógł dłużej łączyć różnych pól aktywności. Kolejni dyrektorzy: Ziemiowit Jacek Pietraś, Edward Olszewski i Jan Jachymek nas, pracowników, odpowiednio stymulowali badawczo, zachęcając do rozwoju oraz zdobywania stopni i tytułów naukowych (...). W 2001 r. Wydział uzyskał prawa habilitowania (...). Muszę się pochwalić, że mam dyplom doktora habilitowanego nr 1 na ówczesnym Wydziale Politologii (...).

Natomiast o Wydziale Prawa i Administracji zgodził się porozmawiać prof. dr hab. Marek Kuryłowicz, który był studentem i pracownikiem UMCS.

„ Pracę magisterską napisałem na seminarium u prof. Adama Wilińskiego (...). Chciałem zostać notariuszem i iść na aplikację notarialną (...). Ostatecznie jednak otrzymałem pracę na UMCS, bo prof. Wiliński powiedział, że ma dla mnie etat, a takiej propozycji się nie odrzuca (...). Mówiono wtedy, że założył na UMCS Katedrę Prawa Rzymskiego od podstaw – in cruda radice, czyli na tzw. surowym korzeniu.

Po zakończeniu nagrań jesteśmy pełni dumy i radości z projektu, który udało nam się wspólnymi siłami zrealizować. Cieszymy się, że mieliśmy okazję posłuchać tak wielu interesujących historii o naszym Uniwersytecie i poznać wspomnienia jego pracowników. UMCS ma już 80 lat. Na kolejne lata działalności życzymy, aby nadal tworzyło go wspaniałe grono ludzi zaangażowanych, pełnych pasji i miłości do nauki.

Zainteresowanych zachęcamy do zapoznania się ze wszystkimi odcinkami podcastów, które są dostępne na stronie internetowej: www.umcs.pl/pl/sluchajac-historii-podcasty,28743.htm i na platformach streamingowych: Spreaker, Spotify, Google Podcasts, Castbox. Na moment oddania „Wiadomości Uniwersyteckich” do druku istnieje możliwość odsłuchania 9 z 12 nagrań. Kolejne będą sukcesywnie dodawane. Premiera ostatniego odcinka odbędzie się w grudniu.

Serdecznie dziękujemy wszystkim zaproszonym gościom, z którymi mieliśmy zaszczyt porozmawiać. Wyrazy wdzięczności kierujemy również do pracowników Akademickiego Radia Centrum oraz Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka za ich gościnność, profesjonalizm i okazaną życzliwość.

Do usłyszenia przy okazji realizacji kolejnych inicjatyw.

Opracowała Magdalena Wołoszyn-Mróż

UMCS na gospodarczej mapie regionu

O cenie wkładu Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w rozwój gospodarczy regionu w tak długim okresie, jakim jest osiem dekad, musi uwzględniać zmiany instytucjonalne, ekonomiczne i społeczne, które zachodziły w jego otoczeniu.

Lublin w momencie tworzenia UMCS był najważniejszym ośrodkiem administracyjnym i gospodarczym w tej części Polski, charakteryzującej się wówczas niskim poziomem urbanizacji, dominacją tradycyjnej gospodarki rolnej i słabo rozwiniętym przemysłem. Głównym zadaniem Uniwersytetu stało się w takich warunkach, oprócz prowadzenia badań naukowych, kształcenie kadr niezbędnych do przeprowadzenia industrializacji, rozbudowy sektora usług i modernizacji rolnictwa. Struktura Uczelni ulegała na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci zmianom istotnym z punktu widzenia skutecznej realizacji tych wyzwań.

Do 1950 r. funkcjonowały tu Wydziały Lekarski i Farmaceutyczny, a do 1955 r. Wydziały: Rolny, Weterynaryjny i Zootechniczny. Warto wskazać, że już w 1945 r. na Wydziale Rolnym została utworzona Katedra Ekonomiki Rolnictwa. Powołany w 1965 r. Wydział Ekonomiczny rozpoczął kształcenie właśnie od kierunku ekonomika rolnictwa, a w następnym roku dołączył do swojej oferty ekonomikę przemysłu. Zatem dopiero po zmianach z pierwszej połowy lat 50. UMCS stał się klasycznym, typowym dla tego okresu, państwowym uniwersytetem skupionym na działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej w zakresie nauk ścisłych i społecznych.

Oceniając jego wkład w rozwój gospodarczy, należy mieć na uwadze, że jedynie część kierunków studiów pracuje na rzecz wąsko rozumianej gospodarki. Jednak holistyczne podejście do funkcjonowania współczesnych systemów społeczno-gospodarczych prowadzi do wniosku, że Uczelnia przygotowuje pracowników

zatrudnianych zarówno na stanowiskach związanych z produkcją i świadczeniem usług, jak i administracyjnych czy zarządzających. Są to nie tylko specjaliści dla jednostek gospodarczych, ale także administracji publicznej, samorządowej oraz innych podmiotów tworzących strukturę instytucjonalną współczesnego państwa. Zakres przedmiotowy kształcenia poszerzał się systematycznie wraz z tworzeniem nowych wydziałów i wprowadzaniem przez nie kolejnych kierunków studiów (obecnie niemal 100) i specjalności odpowiadających na zapotrzebowanie rynku pracy.

Rozwój UMCS i jego wkład w rozkwit gospodarki w postaci kształcenia kadr były następstwem zmian zachodzących w regionie, które zmierzały do większego uprzemysłowienia i modernizacji rolnictwa. Biorąc pod uwagę inwestycje podjęte w okresie PRL w województwie lubelskim, można wskazać przykłady kilku o znaczeniu ogólnokrajowym, takich jak: Fabryka Samochodów Ciężarowych w Lublinie, Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Świdniku, Zakłady Azotowe w Puławach. Także w innych miastach regionu budowano od podstaw bądź rozbudowywano istniejące wcześniej przedsiębiorstwa: Fabrykę Łożysk Toczących w Kraśniku, Zakłady Sprzętu Instalacyjnego w Poniatowej, Zakłady Futrzarskie w Kurowie, cementownię w Chełmie i Rejowcu, cukrownię w Garbowie, Opolu, Werbkowicach, a w samym Lublinie: Lubelską Fabrykę Maszyn Rolniczych, Lubelską Fabrykę Wąg, Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Lubgal”, Zakłady Drobiarskie, Zakłady Spirytusowe, Zakłady Zieliarskie „Herbapol”, Zakłady Tytoniowe. W latach 70. rozpoczęto budowę Lubelskiego Zagłębia Węglowego, ale podobnie jak inne planowane na wielką skalę przedsięwzięcie – Zakłady Metalurgiczne w Lublinie – nie zostało ono dokończony. Należy zwrócić uwagę, że wiele z tych przedsięwzięć było związa-

Podpisanie umowy o współpracy pomiędzy UMCS a Instytutem Nawozów Sztucznych w Puławach oraz firmą Permedia w Lublinie (31 marca 1980 r.) →

nych z rolnictwem. Ono samo było jednak w większości oparte na małych i średnich gospodarstwach rolnych i miało w dużej mierze charakter ekstensywny.

Rozpoczęty w 1990 r. proces transformacji gospodarczej sprawił, że w naszym regionie powstało mnóstwo nowych przedsiębiorstw o dużej dynamice wzrostu, lokalizowano tutaj centrale różnych banków i rozwijał się sektor usług, ale jednocześnie miały miejsce spóźnione i pozbawione sukcesu próby restrukturyzacji wielu dużych zakładów produkcyjnych, które z czasem zlikwidowano. UMCS szybko zareagował na zachodzące zmiany, zwiększając nabory na studia i dostosowując programy kształcenia do wymagań gospodarki rynkowej. Mimo to Lubelszczyzna ciągle pozostawała jednym z najsłabiej rozwiniętych regionów w Unii Europejskiej. Dopiero po 2010 r. nastąpiło przyspieszenie inwestycyjne, w szczególności w ramach takich branż jak: informatyka i telekomunikacja, nowoczesne usługi dla biznesu, biotechnologia. Także w tym zakresie Uniwersytet był ważnym partnerem dla gospodarki, dostarczając jej wysoko wykwalifikowanych kadr. Jego pracownicy i absolwenci brali również czynny udział w tworzeniu strategii rozwoju gospodarczego i nadzorowaniu jej realizacji, pracując w organach i jednostkach administracji publicznej, samorządowej, różnych instytucjach i przedsiębiorstwach czy uczestnicząc w powoływanych przez nie komitetach, radach i innych gremiach.

Ocena wkładu UMCS w tworzenie i podnoszenie jakości kapitału ludzkiego dla województwa lubelskiego, regionu, a także całego kraju jest trudna w ujęciu ilościowym, zaś pod względem wartościowym wręcz niemożliwa. Skalę i dynamikę tego zjawiska można jedynie w stopniu przybliżonym zilustrować danymi statystycznymi dotyczącymi liczby studentów i absolwentów Uczelni. W 1944 r. studia w UMCS rozpoczęło 980 studentów, rekordowa liczba studiujących przypadła na rok 2000 – było ich 35 067, aby spaść w roku akademickim 2023/2024 do 15 599. Jest to jednak tendencja obserwowana w skali ogólnokrajowej, związana ze zmianami demograficznymi oraz podejściem uczniów szkół średnich i pracodawców do znaczenia formalnego wykształcenia.

Już na koniec pierwszego roku funkcjonowania Uniwersytetu wydano, uwzględniając wcześniejszą naukę, 21 dyplomów ukończenia studiów wyższych. W kolej-

Fot. Piotr Maciejuk, źródło: Muzeum UMCS

Fot. Bartosz Prohl

nych latach liczba ta rosła, przekraczając w 1970 r. po raz pierwszy 1000, a w 2010 r. osiągnęła rekordowe 10 032 wypromowanych w ciągu roku studentów. Łącznie, według stanu na koniec sierpnia 2024 r., mury UMCS opuściło z dyplomem licencjata lub magistra ponad 270 tys. osób. Samych absolwentów Wydziału Ekonomicznego, prowadzącego proces kształcenia bezpośrednio powiązany z gospodarką, było w latach 1965–2024 ponad 33 tys. Dla porównania liczba ludności województwa lubelskiego wzrosła z 1,753 mln w 1946 r. do 2,025 mln w 2022 r. Nawet mając na uwadze, że tylko

↑ Medal XXX-lecia Lubelskiego Forum Pracodawców dla rektora UMCS prof. Radosława Dobrowolskiego (19 lutego 2024 r.)

Fot. Bartosz Pioli

← Wizyta w Porcie Lotniczym Lublin w ramach cyklu przejazdów autobusowych „Poznaj gospodarczy Lublin” (3 marca 2023 r.)

część absolwentów UMCS zasiłała różne sektory gospodarki, wielu z nich wspierało ją pośrednio, jak np. nauczyciele, których działalność zawodowa multiplikowała potencjał intelektualny społeczeństwa.

Analiza wkładu UMCS w rozwój gospodarki musi również uwzględnić fakt, że przez kilkadziesiąt lat (do utworzenia w 2001 r. Uniwersytetu Rzeszowskiego i w 2011 r. Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach) był on jedynym klasycznym uniwersytetem w południowo-wschodniej Polsce. W gronie jego studentów i absolwentów przez długi czas znajdowało się wielu młodych ludzi z dzisiejszych województw podkarpackiego i świętokrzyskiego, którzy podejmowali pracę w rodzinnych stronach.

UMCS z ofertą kształcenia docierał także bliżej miejsca zamieszkania studentów. W latach 1969–2001 funkcjonowała Filia w Rzeszowie (prawo i ekonomia), a w kilku ośrodkach przemysłowych regionu punkty konsultacyjne Wydziału Ekonomicznego (w Tarnobrzegu, Stalowej Woli, Jarosławiu, Mielcu).

W okresie największego boomu edukacyjnego pod koniec pierwszej dekady i w drugiej dekadzie obecnego stulecia UMCS utworzył kolegia licencjackie w Białej Podlaskiej, Biłgoraju i Radomiu oraz prowadził zajęcia w grupach zamiejscowych we współpracy z niepublicznymi szkołami wyższymi w Przemyślu, Puławach, Rzeszowie, Sandomierzu i Zamościu. W jednostkach tych było prowadzone w szerokim zakresie kształcenie na kierunkach ekonomicznych.

Podsumowując powyższy przegląd, w pełni uzasadnione jest stwierdzenie, że Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej wniósł na przestrzeni 80 lat istotny wkład w rozwój społeczno-gospodarczy regionu i miał swój udział w zmianie jego struktury (wzrost znaczenia przemysłu, handlu i usług) oraz zwiększeniu poziomu urbanizacji.

Jerzy Węclawski

Fot. Bartosz Pioli

↪ Minigala podsumowująca Akademicki Budżet Partycypacyjny oraz II edycję programu „Staż za miedzą” Związku Uczelni Lubelskich (1 lutego 2023 r.)

Fot. Aneta Adamska

← Konferencja „Synergia nauki i biznesu. Interesariusze – kompetencje – innowacje” (14 kwietnia 2014 r.)

Badania naukowe na UMCS

Historia badań naukowych w Polsce jest niezwykle złożona. Polityczne i ekonomiczne zawirowania często utrudniały zarówno postęp nauki, jak i rozwój naukowców. Jednakże, pomimo wszelkich przeciwności, ludzie nauki wyraźnie zaznaczyli swoją obecność na kartach historii. Dzięki ich pracy i zaangażowaniu coraz bardziej przyspiesza postęp cywilizacyjny.

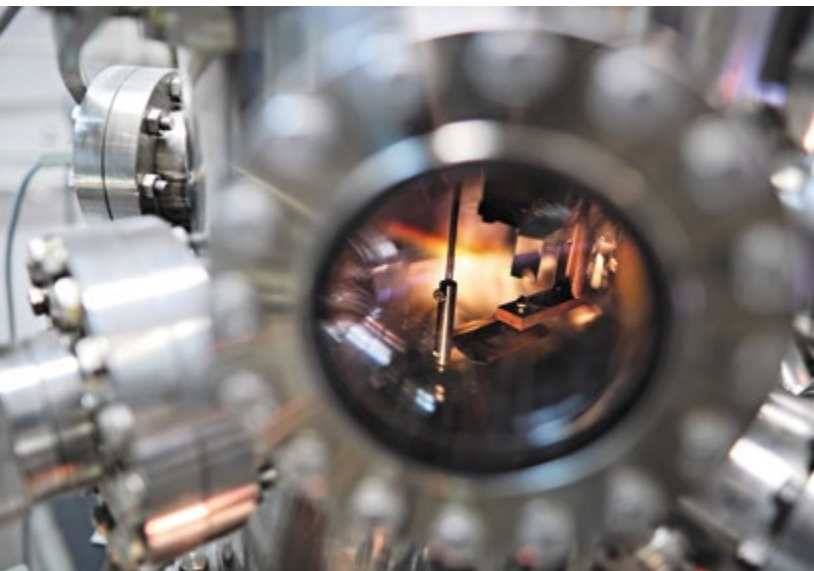
W historii powojennej Polski wielką rolę odegrały w tym kontekście ośrodki akademickie. To one kształciły nowe pokolenia naukowców, którzy w sposób niebagatelny przyczynili się do odbudowy polskiej państwowości oraz rozwoju gospodarczego i kulturalnego kraju.

Nasza Uczelnia również podjęła tego typu działania. Zaledwie trzy miesiące po wyzwoleniu Lublina spod hitlerowskiej okupacji powołano do życia Uniwersytet

Fot. Piotr Maciuk, źródło: Muzeum UMCS

← Uruchomienie implantatora jonów w Zakładzie Fizyki Jądrowej (1979 r.)

Fot. Bartosz Płot

↑ Komora preparacyjna niskotemperaturowego skaningowego mikroskopu tunelowego (LT-STM) – Katedra Fizyki Powierzchni i Nanostruktur

Marii Curie-Skłodowskiej. Od samego początku istnienia UMCS jest uznawany za znaczący ośrodek naukowy w Polsce, który przyciąga wielu wybitnych badaczy. Przez dekady od uczelni, która rozpoczęła swoją działalność z pięcioma Wydziałami: Przyrodniczym (później Wydział Matematyczno-Przyrodniczy), Rolnym, Weterynaryjnym i Lekarskim, a od 1945 r. również Farmaceutycznym) poprzez różnego rodzaju przemiany, UMCS stawał się jednym z najważniejszych we wschodniej części Polski ośrodkami, który prowadzi działalność w ramach 23 ewaluowanych dyscyplin naukowych.

W ostatniej dekadzie Uniwersytet przeszedł dwie oceny działalności naukowej. Wysiłki podjęte przez badaczy zaowocowały doskonałymi rezultatami i wzmocnieniem prestiżu Uczelni. W ramach ostatniej ewaluacji jednostek naukowych za lata 2017–2021 UMCS uzyskał najwyższą kategorię A+ w dyscyplinie archeologia, kategorię A – w 11 dyscyplinach oraz kategorię B+ – w 10 dyscyplinach. Ten sukces uplasował nas w grupie uniwersytetów z największą liczbą kategorii A.

Zatrudnienie w UMCS znajduje prawie 1300 pracowników naukowych, z których wielu może pochwalić się znaczącym dorobkiem pozwalającym skutecznie konkurować z uczonymi z największych krajowych ośrodków badawczych. Uczelnia prowadzi rozbudowaną i owocną współpracę naukową z wieloma zespołami badawczymi z całej Polski, w tym np. z Uniwersytetem Medycznym w Lublinie, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, Politechniką Wrocławską, Uniwersytetem Jagiellońskim, Uniwersytetem Śląskim w Katowicach czy Politechniką Gdańską. Wielu naszych pracowników jest również zapraszanych do realizacji wspólnych badań przez bar-

dzo doświadczone i uznane zespoły z zagranicznych jednostek naukowych. Efektem są liczne prace publikowane ze światowej klasy badaczami.

Co roku ukazuje się około 1500–2000 takich publikacji, z których wiele składanych jest u uznanych w świecie nauki zagranicznych wydawców. Bardzo wiele pomysłów naukowych naszych badaczy znajduje szerokie uznanie, dzięki czemu co roku pozyskujemy od 20 do 30 mln zł na realizację kilkudziesięciu nowych grantów z zakresu nauk ścisłych, humanistycznych czy społecznych. Nasi naukowcy realizują rocznie około 140 projektów badawczych finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, z których część w ramach wielouczelnianych konsorcjów naukowych.

Na przestrzeni lat pojawiło się mnóstwo ciekawych i często bardzo odkrywczych pomysłów badawczych. Dzięki pozyskanemu dofinansowaniu powstało m.in. wiele wysokiej klasy laboratoriów. W jednym z nich prowadzone są badania nad światłowodami. Rozpoczął je prof. Andrzej Waksmundzki, którego dorobek ceniony jest do dziś zarówno w kraju, jak i za granicą, a on sam zyskał miano ojca Lubelskiej Szkoły Chromatografii, Lubelskiej Szkoły Światłowodów oraz wychowawcy kadr naukowych wielu lubelskich uczelni – tzw. profesora profesorów. To właśnie na UMCS w 1979 r. powstała pierwsza w Polsce światłowodowa linia telekomunikacyjna. Ogromny sukces lubelskich naukowców zapoczątkował niezwykle szybki rozwój technologii światłowodowej w całej Polsce.

Kolejnym przykładem osiągnięć naukowych są badania zespołu pod kierownictwem prof. Wiesława Gruszeckiego. Ogłosił on odkrycie nowego mechanizmu regulacyjnego w ludzkim oku, podobnego do działania żaluzji. Badacze pokazali, że ksantofile obecne w plamce żółtej oka, w odpowiedzi na zmiany intensywności światła, ulegają odwracalnej fotoizomeryzacji. Aktywność ta chroni siatkówkę przed fotouszkodzeniami w warunkach silnego oświetlenia, ułatwiając jednocześnie widzenie barwne oraz precyzyjne przy stosunkowo słabym świetle.

Ważne było również odkrycie pseudoszoków, czyli tzw. nieudanych fal uderzeniowych w atmosferze Słońca, którego dokonał zespół badawczy prof. dr. hab. Krzysztofa Murawskiego z Zakładu Astrofizyki i Teorii Gra-

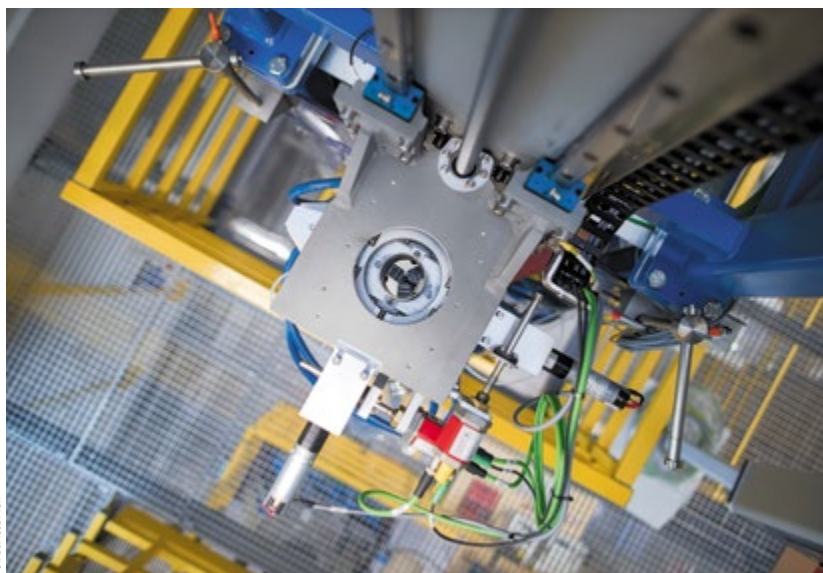
witacji. Ponieważ fal tych jest bardzo dużo, mają one szansę ogrzać atmosferę Słońca i przyczynić się do rozwiązania problemu ogrzewania korony słonecznej – zewnętrznej atmosfery Słońca, która jest około 200 razy bardziej gorąca niż jego powierzchnia.

W Instytucie Nauk Biologicznych prowadzone są z kolei zaawansowane badania nad poprawą odporności pszczoł. Doprowadziły one do wynalezienia dwóch preparatów przeznaczonych do leczenia tych owadów. Jeden z nich zawiera ekstrakt z żeń-szenia syberyjskiego, który poprawia odporność pszczoł. Drugi preparat to probiotyk z „dobrymi bakteriami”, który wspomaga ich leczenie. Zważywszy, jak cenne są dla nas te owady, badania należy uznać za przełomowe.

Prestiż Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej podnosi również fakt, że nasza kadra naukowa cieszy się znaczącym uznaniem i zaufaniem w środowisku naukowym. Wielu naszych profesorów zasiada w różnych gremiach i radach naukowych uznanych instytucji (są to m.in. rady naukowe powołane przy MNiSW, NCN czy NCBR, Okręgowa Rada Adwokacka, Sądy Apelacyjne itp.).

Ostatnie 10 lat to okres intensywnej realizacji nie tylko coraz większej liczby projektów naukowych, ale również rozbudowy nowoczesnej infrastruktury badawczej oraz aktywnego dzielenia się wiedzą. Pozyskane środki w kwocie blisko 271 mln zł zostały przeznaczone na badania i ich upowszechnianie oraz na zakup i utrzymanie aparatury naukowo-badawczej. Tak imponujący rezultat jest możliwy wyłącznie dzięki ogromnemu zaangażowaniu wielu osób. Posiadanie unikatowej infrastruktury badawczej czyni z naszej Uczelni elitarną jednostkę w świecie nauki i otwiera drzwi do międzynarodowej współpracy naukowej. Przykładowe inwestycje obejmują udział w budowie Narodowego Laboratorium Fotoniki i Technologii Kwantowych (NLPQT, 2018) czy Krajowej Platformy Integracji Infrastruktur Badawczych z Ekosystemami Innowacji (PIONIER LAB, 2018), jak również utworzenie zaawansowanej technologicznie krajowej platformy badawczej dla humanistyki i nauk o sztuce (DARIAH, 2021).

Kluczowym elementem procesu badawczego jest również upowszechnianie wyników badań naukowych. Cytowanie publikacji naukowców jest jednym z elementów tego procesu i tu również mamy czym się pochwalić. W 2024 r. wydawnictwo Elsevier opublikowało ranking

Fot. Bartosz Piell

World's Top 2% Scientists 2023 – listę najczęściej cytowanych naukowców na świecie. Znalazło się w nim 19 (byłych i obecnych) pracowników naszej Uczelni.

Należy również wspomnieć o wspólnych przedsięwzięciach lubelskich uczelni w zakresie popularyzacji nauki. Naukowcy z UMCS, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu Medycznego, Politechniki Lubelskiej i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego połączyli swoje siły przy organizacji Lubelskiego Festiwalu Nauki. W ramach wydarzenia realizowane są wykłady, pokazy oraz inne działania mające na celu popularyzację nauki. Skierowane są do uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych, młodzieży akademickiej oraz do wszystkich zainteresowanych.

W ramach innowacyjnej inicjatywy integrującej środowisko akademickie Lublina – Związku Uczelni Lubelskich – zacieśnienie współpracy w zakresie nauki i badań jest realizowane m.in. poprzez inicjatywy takie jak Staż za miedzą czy Interprojekt. Cieszą się one ogromną popularnością i są znakomitym przykładem efektu synergii w interdyscyplinarnych zespołach badawczych.

Wszystkie wskazane wyżej aspekty działalności naukowej UMCS przekładają się wydatnie na rozpoznawalność naszego Uniwersytetu w kraju i na świecie. Wymienione sukcesy są efektem ciężkiej i często okupionej wieloma wyrzeczeniami pracy całej kadry naukowej, ale również administracyjnej Uczelni. Wszyscy jesteśmy dumni z tak wysokiej pozycji naszego Uniwersytetu i życzymy sobie i całemu środowisku akademickiemu wytrwałości w dążeniu do doskonałości naukowej i we wzmacnianiu prestiżu UMCS.

Opracowało Centrum Badań Naukowych

↑ Wieża do wyciągania światłowódów – Pracownia Technologii Światłowódów

Rozwój współpracy międzynarodowej na UMCS

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej nawiązał współpracę z ośrodkami i badaczami z zagranicy już w 1944 r., czyli w pierwszych miesiącach swojego istnienia. Prof. Mikołaj Olekiewicz był pierwszym, odnotowanym w archiwach naukowcem z UMCS, który po drugiej wojnie światowej wyjechał „na Zachód” na konferencję UNESCO, a potem do USA, gdzie organizował pomoc dla polskich uczelni.

W 1946 r. na UMCS powołano Senacką Komisję Kontaktów Naukowych z Zagranicą, ale wyjazdy naukowe były wtedy bardzo ograniczane przez Ministerstwo Oświaty. Po liberalizacji przepisów w 1955 r. współpraca międzynarodowa znacząco się rozwinęła. Rektor Grzegorz Leopold Seidler nawiązał kontakty z uczelniami na całym świecie, otwierając naszą Alma Mater na nowe możliwości. UMCS z czasem podpisał wiele międzynarodowych umów, obecnie aktywnych jest ponad 230.

Kolejny przełom to przygotowania UMCS do akcesji Polski do UE. Obejmowały one m.in. otwarcie Centrum Dokumentacji Europejskiej i rozwój kooperacji z państwami należącymi do wspólnoty, co zaowocowało nowymi możliwościami stypendialnymi. Członkostwo w UE przyczyniło się do zawarcia umów o współpracy m.in. z Instytutem Fizyki w Paryżu oraz utworzenia centrów językowych, np. Centrum Języka Portugalskiego/Camões. Otworzyło również przed nami szeroki dostęp do udziału w programach unijnych, przede wszystkim do kolejnych programów ramowych na rzecz finansowania badań i rozwoju. UMCS uczestniczył jako partner lub lider w projektach realizowanych wspólnie z instytucjami z zagranicy już od 6. Programu Ramowego, a potem w każdym kolejnym, aż po obecny Horyzont Europa.

Rok 2015 był kluczowy dla rozwoju umiędzynarodowienia kształcenia na naszym Uniwersytecie. Udało nam się wtedy uruchomić pierwszy anglojęzyczny kierunek studiów – International Relations, studia magisterskie na ówczesnym Wydziale Politologii. Przez kolejne lata sukcesywnie rozwijaliśmy anglojęzyczną ofertę edukacyjną i poszerzaliśmy listę państw pochodzenia zagranicznych studentów. Obecnie w naszej ofercie jest sześć kierunków w języku angielskim na I stopniu studiów oraz dziewięć kierunków na II stopniu, natomiast liczba studentów zagranicznych przekracza 10% ogółu studentów Uniwersytetu. W 2024 r. pożegnaliśmy ósmy rocznik absolwentów kierunków anglojęzycznych. Programy anglojęzyczne są również wkomponowane w kształcenie w Szkołach Doktorskich UMCS.

Kolejnym kamieniem milowym w rozwoju umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w całej Polsce, a więc również w naszej Alma Mater było powstanie w październiku 2017 r. Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Misją NAWA jest wspieranie i stymulowanie międzynarodowej współpracy badawczej i wymiany akademickiej. Agencja dąży do umocnienia doskonałości naukowej, umiędzynarodowienia polskich uczelni i instytucji naukowych, a także do promocji Polski – jej języka oraz kultury w celu budowania wizerunku kraju oferującego interesujące możliwości edukacyjne i badawcze. Te cele są realizowane dzięki szerokiej ofercie programowej Agencji, z której UMCS korzysta od samego początku powstania NAWA. Rokrocznie jesteśmy beneficjentem licznych programów, takich jak: Welcome To Poland, Ulam, Bekker, Ster, Prom, Katarman czy Wspólne projekty badawcze, dzięki którym

Fot. Maciej Przystucha, źródło: Muzeum UMCS

↑ Podpisanie umowy o współpracy UMCS i Uniwersytetu Pałackiego w Ołomuńcu (kwiecień 1987 r.)

możliwe było zarówno zwiększenie wolumenu współpracy międzynarodowej naszych akademików i studentów, jak i usprawnienie procesów instytucjonalnych wspierających internacjonalizację. W 2024 r. dołączyliśmy do sieci EURAXESS Polska (koordynowanej przez NAWA), która wspiera mobilność i rozwój międzynarodowej kariery naukowców.

W maju 2022 r. nasz Uniwersytet dołączył z kolei do prestiżowego konsorcjum uniwersytetów europejskich – ATHENA (Advanced Technology Higher Education Network Alliance). Do sojuszu dziesięciu partnerów należą: Grecki Uniwersytet Śródziemnomorski, Kijowski Instytut Politechniczny im. Igora Sikorskiego, Instytut Politechniczny w Porto, UMCS, Uniwersytet w Mariborze, Uniwersytet w Orleanie, Uniwersytet w Salento, Uniwersytet w Siegen, Uniwersytet w Vigo i Politechnika Giedymina w Wilnie oraz dwóch partnerów stowarzyszonych: Uniwersytet Nauk Stosowanych w Karyntii i Politechnika Lwowska. Działania ATHENY mają na celu wspieranie rozwoju zrównoważonej i bezpiecznej gospodarki cyfrowej, zapewnianie wysokiej jakości standardów międzynarodowej edukacji, podejmowanie wyzwań społecznych i środowiskowych oraz kreowanie europejskich priorytetów badawczych.

W ostatnich latach możemy zaobserwować znaczący wzrost wielu wskaźników związanych z umiędzynarodowieniem Uczelni. Zwiększa się liczba projektów międzynarodowych, rośnie również wskaźnik sukcesu składanych wniosków na projekty międzynarodowe. Widzimy znaczący wzrost liczby zagranicznych stu-

Źródło: Muzeum UMCS

↑ Podpisanie umowy o współpracy UMCS i Uniwersytetu w Nancy (1994 r.)

Fot. Bartosz Proń

dentów, doktorantów oraz naukowców. Współpraca międzynarodowa to jedna z najdynamiczniej rozwijających się sfer działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Jest ona możliwa dzięki różnorodnym instytucjom i narzędziom, które wspierają i ułatwiają globalną wymianę akademicką. Wykładowcy z UMCS coraz chętniej korzystają z możliwości, jakie oferuje nie tylko nasza rodzima Narodowa Agencja Wymiany Akademickiej, ale również programy Unii Europejskiej takie jak Horyzont 2020/Horyzont Europa czy Erasmus+. Narzędzia do zdalnej współpracy umożliwiają prowadzenie projektów badawczych na skalę światową, bez względu na fizyczne bariery geograficzne. Współpraca międzynarodowa nigdy wcześniej w historii nie była tak dostępna.

↑ Wizyta partnerów z Orleanu w ramach konsorcjum ATHENA (luty 2023 r.)

Olga Pliszczyńska-Mokijewska

Innowacje na UMCS – osiągnięcia i patenty

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie od początków swojego funkcjonowania aspirował do bycia wiodącym ośrodkiem naukowo-badawczym. Odzwierciedleniem dynamicznego rozwoju i osiągnięć w tym zakresie są liczne odkrycia, innowacje, patenty i nagrody.

Założony praktycznie jeszcze w trakcie drugiej wojny światowej UMCS poprzez swoją działalność włączył się w odbudowę kraju oraz polskiej nauki. Początkowo skupiał się głównie na kształceniu studentów, pozyskiwaniu kadry akademickiej i tworzeniu podstaw dla badań naukowych. W 1950 r. wprowadzono jednak nową organizację badań, co otworzyło drzwi do rozwoju innowacji w różnych dziedzinach.

W latach 60–70 XX w. Uczelnia zainwestowała w wyposażenie laboratoriów i instytutów. Rozwój kadry naukowej i zwiększenie liczby specjalistycznych badań pozwoliły UMCS na zainicjowanie prac nad nowymi technologiami i rozwiązaniami, co w kolejnych latach zaowocowało uzyskaniem pierwszych patentów i rozszerzeniem współpracy z przemysłem oraz otoczeniem społeczno-gospodarczym w takich dziedzinach jak chemia, fizyka, biotechnologia i informatyka.

Współczesne innowacje i patenty

Obecnie UMCS kontynuuje tradycję tworzenia innowacji, kładąc silny nacisk na współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym. W tym kontekście kluczową

rolę odgrywa Centrum Transferu Wiedzy i Technologii (CTWiT), które zostało powołane w 2016 r. Jednostka ta stanowi pomost między nauką a przemysłem, wspierając komercjalizację wyników badań oraz wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych w przemyśle. W ramach swojej działalności CTWiT realizuje audyty możliwości komercjalizacji i świadczenia usług badawczych w instytutach UMCS. Współpracuje ściśle z pracownikami naukowymi, dyrektorami instytutów oraz partnerami zewnętrznymi, aby identyfikować projekty o największym potencjale rynkowym. CTWiT zajmuje się także analizą potencjału instytutów do aplikowania o projekty badawczo-rozwojowe oraz prowadzi nadzór nad realizacją już trwających projektów. Poszukuje również odbiorców technologii opracowanych na UMCS oraz partnerów biznesowych, z którymi współpraca mogłaby zaowocować wprowadzeniem na rynek innowacyjnych rozwiązań. Zapewnia obsługę administracyjną prac zleconych, dostarcza informacji dotyczących formalności związanych ze współpracą oraz organizuje szkolenia dla pracowników Uczelni. Szkolenia te mają na celu poszerzenie wiedzy na temat komercjalizacji wyników badań, kooperacji w zakresie badań i rozwoju (B+R) oraz wdrażania innowacji.

UMCS aktywnie współpracuje z firmami oraz instytucjami gospodarczymi zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Wspiera firmy w rozwoju innowacyjnych produktów i technologii, oferując im dostęp do najnowszych osiągnięć naukowych oraz wiedzy eksperckiej. Dzięki współpracy z otoczeniem gospodarczym Uczelnia jest w stanie nie tylko

Fot. Barłozz Proll

Fot. Barłozz Proll

komercjalizować wyniki badań, ale także przyczynić się do rozwoju gospodarczego regionu i kraju. Oferuje ponadto specjalistyczne usługi doradcze w zakresie zarządzania, finansów, marketingu, chemii, biotechnologii, ochrony własności intelektualnej i transferu technologii, które są skierowane do młodych firm oraz start-upów.

Nasze sukcesy

UMCS z sukcesem wdraża wyniki swoich badań w różnych sektorach gospodarki, od telekomunikacji, przez przemysł chemiczny, aż po medycynę. W ostatnich latach Uczelnia zdobyła wiele medali i nagród na międzynarodowych wystawach oraz w konkursach innowacji, co świadczy o wysokiej jakości badań i międzynarodowej renomie. Przykładem innowacyjnych wdrożeń mogą być światłowody opracowane przez Pracownię Technologii Światłowodów UMCS, które znalazły zastosowanie w nowoczesnych systemach do komunikacji teleinformatycznej oraz w diagnostyce medycznej. Uczelnia regularnie uzyskuje patenty na swoje wynalazki, które następnie są licencjonowane i wdrażane w przemyśle.

UMCS może pochwalić się takimi nagrodami, jak:

- złoty medal przyznany na International Invention and Technology Exhibition Inno Wings 2023 w kategorii green economy za wynalazek „Sorbenty na bazie epoksydów z ligniną do oczyszczania wody.” Autorkami tego projektu są prof. Beata Podkościelna z Katedry Chemii Polimerów oraz dr hab. Mo-

nika Wawrzekiewicz, prof. UMCS z Katedry Chemii Nieorganicznej;

- złoty medal za wynalazek „Sposób otrzymywania biokatalizatorów z grzybów psychrofilnych” (patent nr 240995), opracowany przez prof. Jana Fiedurka, dr. hab. Mariusza Trytka, prof. UMCS i dr. Mateusza Kutyłę z Instytutu Nauk Biologicznych.

Uczelnia zdobyła również złoty medal przyznany przez Francuską Federację Wynalazców i Francuskie Stowarzyszenie Wynalazców za projekt WAXO w 2022 r.

Wśród innych sukcesów należy wymienić srebrny medal za wynalazek „Sposób modyfikacji asfaltów drogowych” (patent nr 229418), autorstwa prof. Barbary Gawdzik i dr. hab. Tadeusza Matyni, prof. UMCS z Instytutu Nauk Chemicznych, a także nagrodę specjalną Międzynarodowego Stowarzyszenia Innowatorów i Nowych Technologii (TISIAS) za WAXO. Na uwagę zasługuje również brązowy medal zdobyty na wystawie wynalazków w Genewie w 2023 r. oraz nagroda indywidualna przyznana przez King Abdulaziz University za „Układ uplastyczniający wyłaczarki ślimakowej” (patent nr 217558)

Projekty proinnowacyjne

UMCS aktywnie angażuje się w projekty mające na celu wspieranie komercjalizacji innowacyjnych pomysłów i technologii. Do kluczowych inicjatyw należą:

- Międzyuczelniany Konkurs „Lublin Up!”. Konkurs ten, organizowany we współpracy z Uniwersytetem

↑ Innowacyjny analizator jakości wosków pszczelich WAXO

↩ Złoty medal za wynalazek „Sposób otrzymywania biokatalizatorów z grzybów psychrofilnych”

LUBLINUP! DEMODAY

11 czerwca 2024 r.

Fot. Agnieszka Jędrzak

↑ Uroczysta gala podsumowująca drugą edycję międzyuczelnianego konkursu na najlepszy pomysł biznesowy „Lublin Up!” (12 czerwca 2024 r.)

Medycznym w Lublinie, Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie oraz Politechniką Lubelską, ma na celu zidentyfikowanie projektów o największym potencjale rynkowym i wsparcie młodych przedsiębiorców w komercjalizacji ich pomysłów biznesowych. W ramach dwóch edycji konkursu uczestnicy otrzymali wsparcie w zakresie rozwoju i wdrażania innowacyjnych projektów.

- „Inkubator Innowacyjności”. W ramach trzech edycji projektu UMCS współfinansował rozwój badań naukowych i komercjalizację wyników prac B+R, wspierając jednostki naukowe i przedsiębiorstwa. Projekt, finansowany z Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020, Działanie 4.4, ma na celu pomoc w przejściu od etapu badań do wprowadzenia innowacji na rynek.
- Platforma Startowa Wschodni Akcelerator. Program ten, realizowany w ramach dwóch edycji, oferuje wsparcie dla pomysłodawców z pięciu województw Polski Wschodniej (podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie). Jego celem jest pomoc w budowie innowacyjnych produktów i usług oraz w opracowaniu skalowalnych modeli biznesowych. UMCS w ramach tego programu świadczy specjalistyczne doradztwo w zakresie zarządzania, finansów, marketingu, chemii, biotechnologii oraz ochrony własności intelektualnej i transferu technologii.

Współpraca z przemysłem

UMCS regularnie współpracuje z przemysłem, co ułatwia skuteczny transfer technologii. CTWiT organizuje spotkania i warsztaty z przedstawicielami różnych branż, wspierając wdrażanie wyników badań do praktyki. Kontynuowane są licencje na wynalazki takie jak np.:

- „Preparaty roślinne do leczenia noseemozy u pszczoł” – licencja dla BIOWET Puławy;
- „Modyfikator asfaltów” – licencja dla BUDROMOST Starachowice;
- Wynalazki bionawozów dla roślin motylkowatych – licencja dla INTERMAG;
- „Łapacz rumowiska dennego w korytach rzecznych” – licencja dla Geomor-Technik;
- WAXO – pakiet rozwiązań związanych z analizą wosków pszczelich – licencja dla UMCS Synergia.

Kierunki rozwoju

UMCS planuje kontynuować rozwój innowacyjnych projektów oraz utrzymywać wysoką jakość badań naukowych. Uczelnia kładzie nacisk na interdyscyplinarność, zachęca do współpracy przedstawicieli różnych dziedzin wiedzy w celu tworzenia nowoczesnych rozwiązań technologicznych. Plany obejmują dalsze inwestycje w laboratoria badawcze, rozwój współpracy z przemysłem oraz poszerzanie działalności w zakresie transferu technologii.

Anna Grzegorzcyk

Strajki środowiska akademickiego UMCS w 1981 r.

W 1981 r. na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej doszło do niezwykle intensywnych przejawów protestów i strajków wobec postępowania komunistycznych władz w kraju.

Pierwsze strajki studenckie na UMCS wybuchły 20 marca¹. Wtedy w Chatce Żaka zawiązał się Komitet Strajkowy, w skład którego wchodziłi studenci zgromadzeni w Niezależnym Zrzeszeniu Studentów. Ich działania były koordynowane przez doc. Leona Koję, przedstawiciela Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” UMCS. Była to odpowiedź na wydarzenia, które dzień wcześniej rozegrały się w Bydgoszczy, czyli tzw. prowokację bydgoską. Na posiedzenie sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy zaproszono miejscowych związkowców z „Solidarności”. Motywem przewodnim spotkania miało być omówienie sytuacji rolników indywidualnych. Jednakże zebrany delegatom „Solidarności” najpierw uniemożliwiono przedstawienie swoich postulatów, a następnie zostali oni pobici przez funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej. Głównym postulatem strajkujących było pociągnięcie do odpowiedzialności osób, które dopuściły się aktów przemocy wobec związkowców w Bydgoszczy².

Gotowość przyłączenia się do protestu zadeklarowało również wiele innych organizacji i placówek administracyjnych, oświatowych oraz kulturalnych, np. Inwestprojekt, Akademia Medyczna, Zespół Szkół Mechanicznych, Teatr Muzyczny, Katolicki Uniwersytet Lubelski i Urząd Pocztaowo-Komunikacyjny. Protestujący uzyskali poparcie Komitetu Uczelnianego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej UMCS, który uważał, że to, co miało miejsce w Bydgoszczy, było błędem politycznym władz państwowych, a sama sytuacja wewnętrzna PZPR wymaga naprawy³.

Strajkiem zostały objęte praktycznie wszystkie budynki wydziałowe UMCS, a także Chatka Żaka, Ogród Botaniczny i Biblioteka Główna. Ostatecznie do strajku powszechnego nie doszło, ponieważ 30 marca osiągnięto porozumienie między „Solidarnością” a rządem, chociaż przyjęte ustalenia nie do końca odpowiadały na żądania protestujących⁴.

Kolejnym punktem zapalnym okazały się listopadowe wybory na rektora Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu. Od 1978 r. stanowisko to zajmował prof. Michał Hebda, a jego kadencja powinna dobiec końca w sierpniu 1981 r. Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki postanowiło jednak przedłużyć tę kadencję na czas wyborów. Senat WSI przyjął sprzeczną z ustawą o szkolnictwie wyższym i tzw. porozumieniami łódzkimi nową ordynację wyborczą. Mimo protestów i petycji wybory się odbyły, ale przy

¹ Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (dalej: AUMCS), KZ NSZZ „Solidarność”, sygn. NSZZ 2/2.

² M. Biłska, *NSZZ „Solidarność” UMCS w latach 1980–1989*, praca doktorska, Lublin 2011, AUMCS, sygn. H 431/155, s. 133–134.

³ Biuletyn Informacyjny „Solidarność Uniwersytecka”, nr 22, 27.03.1981 r., s. 3.

⁴ Biuletyn Informacyjny „Solidarność Uniwersytecka”, nr 23, 30.03.1981 r., s. 1.

Źródło: Muzeum UMCS, zbiory Tomasza Rozbiewicza

Źródło: Muzeum UMCS, zbiory Tomasza Rozbiewicza

↑ Strajk ostrzegawczy NSZZ „Solidarność” UMCS (wiosna 1981 r.)

bardzo niskiej frekwencji i prof. M. Hebda został ponownie wybrany na rektora WSI⁵.

Wydarzenia te wywołały falę protestów na lubelskich uczelniach, w tym także na UMCS. Pogotowie strajkowe 10 listopada przekształciło się w strajk czynny na znak solidarności z pracownikami i studentami WSI, którzy odważyli się wyrazić głos sprzeciwu. Strajk na naszym Uniwersytecie początkowo miał formę różnorodnych wykładów i przemówień, koordynowanych przez NZSS „Solidarność” UMCS⁶. Sytuacja uległa zmianie podczas wiecu studentów, zorganizowanego 19 listopada w Chatce Żaka przez NZS UMCS. Podjęto wówczas decyzję, aby 24 listopada rozpocząć strajk okupacyjny, obejmujący swoim zasięgiem Chatkę Żaka i Wydział Ekonomiczny. Z każdym dniem do strajku przyłączały się jednak kolejne budynki uniwersyteckie, aż objął on wszystkie wydziały. Przyjmuje się, że w szczytowym momencie protestowało 250 pracowników i 950 studentów (we wszystkich uczelniach w Lublinie protestowało około 3,5 tys. osób). Czas ten obfitował w różnego rodzaju zajęcia. Odbywały się wykłady, dyskusje, pokazy filmów, a nawet turnieje szachowe i brydżowe, udzielano również korepetycji z języków obcych.

5 K. Dworaczek, *Studenci 1981. Strajk radomski*, „Wolność i Solidarność”, nr 4, s. 1–5.

6 AUMCS, Sekretariat UMCS, sygn. S 838.

Dobrze zorganizowana była opieka medyczna, służba reporterska, a posiłki dla strajkujących były przygotowywane i dostarczane przez stołówki akademickie i „Solidarność Wiejską”.

Ostatecznie władze UMCS postanowiły podjąć odpowiednie działania. 30 listopada Senat UMCS przyjął trzy uchwały, w których wyraził sprzeciw wobec postępowania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz udzielił mu wotum nieufności. Ponadto władze manifestowały solidarność ze strajkującymi studentami i pracownikami oraz poparły pomysł powołania Rady Rektorów Uczelni Polskich. Mimo to strajk w różnej formie (czynnej bądź okupacyjnej) trwał aż do 11 grudnia⁸.

Następna fala protestów przetoczyła się przez UMCS już dwa dni później w związku z wprowadzeniem 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego. Tym razem wydarzenia miały zdecydowanie bardziej brutalny przebieg. Podobnie jak poprzednio wszystko zaczęło się w Chatce Żaka. Całe miasteczko akademickie było wtedy kontrolowane operacyjnie przez Służbę Bezpieczeństwa. Nad Chatką wisiało widmo przeprowadzenia pacyfikacji, dlatego też protestujący postanowili przenieść się do akademików („Feminy”, „Grzesia” i „Heliosa”). Komitety

7 AUMCS, KZ NSZZ „Solidarność”, sygn. NSZZ 2/2; Biuletyn Informacyjny „Solidarność Uniwersytecka”, nr 43, 4.11.1981 r., s. 2–3.

8 M. Bilska, *op. cit.*, s. 137.

Strajk ostrzegawczy NSZZ „Solidarność” UMCS (wiosna 1981 r.)

Źródło: Muzeum UMCS, zbiory Tomasza Roderewicza

strajkowe „Solidarności” zawiązały się również w Bibliotece Głównej, Rektoracie i na wydziałach. Jedynie na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi oraz na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii postawiono przeniesić protest do Rektoratu z obawy, że w starciach z milicją może ucierpieć cenny sprzęt doświadczalny. W szczytowym momencie w auli Wydziału Ekonomicznego znajdowało się około 200 osób⁹.

Wieczorem 14 grudnia Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej przystąpiły do działania. Najpierw rozpoczęto pacyfikację domów studenckich. Ci, którym udało się uniknąć brutalnej obławy, postanowili poinformować o zajściach strajkujących w Rektoracie. Na wieść o tych wydarzeniach przerwano strajk i przeprowadzono szybką ewakuację, prawdopodobnie podziemnymi tunelami, które łączyły Wydział Ekonomiczny z Wydziałem Prawa i Instytutem Fizyki. Na miejscu pozostało jedynie 20 pracowników naukowych, czterech z nich zostało aresztowanych. Byli to: Jan Mojak, Ryszard Setnik, Piotr Brzozowski i Sabina Magierska. Tę ostatnią internowano, ponieważ odmówiła podpisania specjalnego oświadczenia o niedziałaniu na szkodę kraju. Zarzewia protestu w innych budynkach wygasły za sprawą mediacji prowadzonych przez członków Se-

natu UMCS, m.in. prof. Stanisława Uziaka, prof. Eugeniusza Gąsiora czy prof. Janusza Barcickiego¹⁰.

Skutkiem pacyfikacji strajku było zorganizowanie konspiracyjnych struktur „Solidarności” UMCS. Ich działalność była utrudniona ze względu na represje oraz inwigilację ze strony aparatu władzy. Przyjmuje się, że w latach 1981–1982 zostało zatrzymanych, internowanych, aresztowanych lub skazanych wyrokami w zawieszeniu (za poręczeniem ówczesnego rektora prof. Tadeusza Baszyńskiego) 11 pracowników Uczelni oraz 20 studentów¹¹.

Podsumowując, w każdym wyżej wymienionym przypadku można mówić o zupełnie innym podłożu sprzeciwu środowiska akademickiego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej wobec działań podejmowanych przez komunistyczny aparat władzy („prowokacja bydgoska”, łamanie zasady samorządności akademickiej, stan wojenny). Nie zmienia to jednak faktu, że tak naprawdę za każdym razem protestujący pracownicy i studenci mieli jeden cel, a mianowicie przyświecała im idea wywalczenia jak najdalej posuniętych swobód, praw i przywilejów w różnych dziedzinach życia.

Bartłomiej Gryta

↑ Strajk ostrzegawczy NSZZ „Solidarność” UMCS (wiosna 1981 r.)

¹⁰ Archiwum Historii Mówionej Teatru NN, fragment relacji świadka historii Tadeusza Baszyńskiego, „Pacyfikacja strajków na UMCS w grudniu 1981 r.”, „Wiadomości Uniwersyteckie”, nr 7, XII 1991, s. 8; nr 10, XII 2001, s. 31–33.

¹¹ M. Bilka, *op. cit.*, s. 192, 196–198.

⁹ *Ibid.*, s. 190–191.

Jak studenci wyobrażają sobie UMCS w przyszłości?

Żywy organizm, jakim jest uczelnia wyższa, nie funkcjonuje w próżni i musi dostosowywać się do otaczającego świata. Zmiany demograficzne i klimatyczne oraz rozwój nowych technologii mogą w przyszłości przedefiniować sposób funkcjonowania uniwersytetów. Czy potrafimy wyobrazić sobie, jak

będzie wyglądała nasza Alma Mater za kilka, kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt lat? Odpowiedź na to pytanie próbują znaleźć studenci UMCS. Niektórzy z nich uważają, że Uczelnia będzie się stale rozwijać, ale status *quo* zostanie zachowany, inni zaś przewidują, że wykładowców zastąpią... roboty.

Fot. Bartosz Piell

Angelika Czerwińska – studentka II roku I stopnia gospodarki przestrzennej

Uniwersytet w przyszłości będzie jeszcze bardziej nowoczesnym i kreatywnym miejscem, stwarzającym szanse lepszego poznania samego siebie. Wyobrażam sobie profesorów jako nie tylko nauczycieli, ale także mentorów zachęcających do odważnego, kreatywnego myślenia i twórczego działania. Studenci będą mieć możliwość roz-

wijania się dzięki powszechnemu wykorzystywaniu zaawansowanych technologii; będą też mieć nieograniczony dostęp do nauki w wirtualnych laboratoriach i uczestnictwa w projektach międzynarodowych. Kampus uniwersytecki stanie się żywym centrum, pełnym wydarzeń, warsztatów i wspólnych akcji, które zblizną do siebie całą społeczność uniwersytecką.

Fot. Bartosz Piell

Michał Mikulski – student II roku I stopnia logistyki i I roku II stopnia geoinformatyki

Biorąc pod uwagę działania podejmowane przez Uniwersytet, uważam, że będzie kontynuował politykę proekologiczną. Być może pojawią się zielone przestrzenie nie tylko na zewnątrz, ale i w budynkach, służące integracji studentów i pełniące funkcję sal zajęciowych. Ponadto mam

nadzieję, że w przyszłości Uczelnia postawi na jeszcze większy rozwój organizacji studenckich, takich jak np. Samorząd Studentów. Warto pamiętać, że to Samorząd jest najbliższej spraw studentów i dlatego chciałbym, aby w przyszłości wszyscy byli tego świadomi. To pozwoliłoby realizować nowe, niesamowite projekty.

Fot. Bartosz Piell

Wojciech Biedacha – student II roku I stopnia międzynarodowych stosunków gospodarczych

UMCS w 2104 r. wyobrażam sobie jako uczelnię stale podążającą za trendami zarówno naukowymi, jak i technologicznymi. Mam w głowie wizję Uniwersytetu, który w obliczu rozwoju chociażby sztucznej inteligencji nie zapomni o tym,

jak wielka jest siła intelektu człowieka oraz wciąż będzie kształcił wybitnych specjalistów w różnorodnych dziedzinach nauki. Wierzę, że UMCS cały czas będzie dawał przestrzeń do rozwijania swoich pasji, zainteresowań i kompetencji miękkich.

Aleksandra Misiak – studentka I roku II stopnia bezpieczeństwa wewnętrznego

Funkcjonowanie UMCS w przyszłości będzie oparte na nowoczesnych technologiach. Wykładowców i naukowców zastąpią roboty, a studenci będą mieli możliwość uczęszczać w większości na zajęcia online. Żacy, którzy wyraziliby chęć uczestniczenia w zajęciach stacjonarnych, mieliby przypisane roboty. Do zadań tych maszyn należałoby dostosowanie tempa i sposobu przekazywania wiedzy do indywidualnych potrzeb i stylu uczenia się studentów. Wyposażone będą w zaawansowane algorytmy nieustannie monitorujące ich postępy

w nauce. Każdy student otrzymałby indywidualny program nauczania uwzględniający jego potrzeby i zainteresowania. Studenci uczyliby się głównie przedmiotów praktycznych, które świetnie przygotowywałyby ich do wymarzonego zawodu. Niestety, wizja takiego Uniwersytetu może zabrać studentom chęć uczenia się, poznawania świata, a przede wszystkim samych siebie. Zamknięcie w technologii może też ograniczyć ich wyobraźnię i funkcjonowanie w codziennym życiu.

Fot. Barbara Prohl

Daria Gorzkiewicz – studentka III roku I stopnia historii

Odpowiedzialność za losy UMCS spoczywa na nas, czyli całej wspólnocie akademickiej. W związku z tym przyszłość naszego Uniwersytetu można opisać jednym, niezwykle pojemnym słowem: współpraca. Rozumiem je zarówno jako kooperację UMCS z ośrodkami naukowymi na całym świecie, która rozwinie m.in. ideę ATHENA European University czy progra-

mu Erasmus+, jak i tę wewnątrz struktury Uniwersytetu. W idealnej przyszłości rozwiniemy wypracowane standardy dobrej współpracy społeczności akademickiej. Uważam również, że wtedy zacieśni się współpraca między wydziałami m.in. dzięki utworzeniu większej liczby kierunków międzywydziałowych.

Fot. Barbara Prohl

Jakub Brzeziński – student I roku II stopnia zarządzania

Uniwersytet tworzą przede wszystkim studenci i nauczyciele akademicy, dlatego to ich pomysły zdecydują o tym, jak nasza Uczelnia będzie się zmieniać. UMCS oferuje ogromne możliwości rozwoju dla nas wszyst-

kich, ale to nasze idee i zaangażowanie będą kształtować przyszłość Uniwersytetu, która tak naprawdę zaczyna się już dziś.

Fot. Barbara Prohl

Paulina Jamrozik – studentka I roku I stopnia jazzu i muzyki estradowej oraz II roku II stopnia produkcji medialnej

Wyobrażam sobie, że za 80 lat UMCS wciąż będzie miejscem, w którym celebryci się przyjaźnią i stale o nich przypomina. Mam na myśli zarówno przyjaźnie między-studenckie, jak i międzypokoleniowe. Chciałabym, aby

UMCS przyciągał jeszcze więcej studentów nie tylko z Polski, ale także z całego świata i żeby to właśnie tutaj młodzi ludzie usilnie starali się o miejsce na wymarzonym kierunku studiów.

Fot. Barbara Prohl

Opracowała Katarzyna Skątecka

Pomagamy spełniać marzenia

1 września 2012 r. ówczesny rektor naszej Uczelni prof. dr hab. Stanisław Michałowski swoim zarządzeniem powołał do życia Uniwersytet Dziecięcy UMCS. Studia rozpoczęło wtedy 180 studentów. Obecnie UD UMCS posiada osiem filii.

Prowadzimy regularne wykłady, w których corocznie uczestniczy kilka tysięcy dzieci. Nasze hasło brzmi: „Wiedza to wolność”. Na każdych zajęciach przekazujemy dzieciom, że im więcej umieją, tym większą swobodę wyboru będą miały w przyszłości. Naszym celem jest pokazanie im różnych dziedzin wiedzy, stąd prawdziwie uniwersytecki, szeroki zakres tematyczny zajęć. Praktyka jest uzupełniana teorią. Wykłady to interaktywne spotkania z nauką i rozmowy o tym, co wiemy i skąd to wiemy. Kładziemy duży nacisk na rozwój umysłowy dzieci i poprawę ich sprawności manualnej.

Stosujemy metodę, w której najmłodszy musi postawić tezę badawczą, a następnie przeprowadzić badanie. Muszą też zadać sobie pytanie i znaleźć na nie odpowiedź, żeby sprawdzić, czy rzeczywiście początkowo mieli rację. To wzmaga ich zainteresowanie. Przebodźcowane dzieci trudno zainteresować teorią, ciężko jest im też zaimponować. Dlatego u nas mali studenci muszą dużo pracować sami.

Kto może zostać studentem UD UMCS?

Należy podkreślić, że nie byłoby Uniwersytetu Dziecięcego bez pracowników UMCS. Choć wykładowcami są również pasjonaci – specjaliści spoza Uczelni. Współpracujemy też z wolontariuszami i studenckimi kołami naukowymi z różnych wydziałów.

W zajęciach UD UMCS może wziąć udział każdy młody człowiek w wieku 6–11 lat. Część naszych studentów jeszcze nie potrafi pisać, więc rysuje. Piękne notatki powstały np. z filozofii czy geologii. Rodzice często nam dziękują za to, że ich dziecko, które w szkole było nie-

śmiałe i ciche, po pół roku uczęszczania na nasze zajęcia potrafi wyjść na katedrę i przez mikrofon odpowiadać na pytania zadawane w konkursie.

Na jednym z wykładów połączyliśmy się przez Skype’a z gen. Mirosławem Hermaszewskim. Rozmawialiśmy o jego podróży w kosmos. Jedno z dzieci powiedziało: „Dzień dobry, nazywam się Michał i chciałbym zadać pytanie”. Hermaszewski był zachwycony, że pierwszy raz od dawna ktoś tak ładnie mu się przedstawił. Jesteśmy z tego dumni, bo kładziemy nacisk zarówno na poziom uniwersytecki zajęć, jak i kulturę osobistą uczestników. Dobre pierwsze wrażenie zaowocowało dwukrotnymi wizytami gen. Hermaszewskiego na spotkaniach UD UMCS.

Co ważne, rodzice mogą brać udział w wykładach. Po nich mają możliwość dyskusji z dzieckiem na poruszane tematy.

Rokrocznie we wrześniu organizujemy uroczystą inaugurację roku akademickiego. Najmłodszy otrzymują wówczas piękne indeksy z portretem naszej Patronki. W inauguracji zazwyczaj uczestniczy prorektor ds. studentów i jakości kształcenia UMCS.

Jak wygląda program nauki i kto prowadzi zajęcia na UD UMCS?

Najpopularniejsze są zajęcia matematyczne, chemiczne i fizyczne. Cenione są też warsztaty z biologii, psychologii i kulturoznawstwa. Podczas warsztatów ważne jest bezpieczeństwo. Przestrzegamy uczestników przed tym, że trucizny i materiały łatwopalne są w ich domach. Uczymy, jak bezpiecznie je przechowywać i jak ich właściwie używać.

OKO na UMCS i inne inicjatywy

W ramach swojej działalności Uniwersytet Dziecięcy prowadzi Otwarte Koła Olimpijskie na UMCS, czyli

bezpłatne zajęcia przygotowujące uczniów do udziału w olimpiadach i konkursach. Udział w OKO ma pomóc również nauczycielom w przygotowaniu do nich młodzieży. Uczniowie są afiliowani przy swoich szkołach, co oznacza, że ich sukcesy są przypisane do danej szkoły, a nie do OKO.

Udało się nam zatem stworzyć miejsce, w którym wybitni nauczyciele współpracują z niezwykle zdolną młodzieżą. Osoby należące do OKO powinny wykazywać się pasją i zaangażowaniem. Nie są wymagane uzdolnienia w wybranym kierunku. OKO na UMCS jest adresowane do uczniów klas 7–8 szkoły podstawowej i klas 1–3 szkoły średniej. Młodszych uczniów z ogromną pasją do nauki również zapraszamy. Zajęcia praktyczne odbywają się w laboratoriach Wydziału Chemii i Wydziału Matematyki, Fizyki i Informatyki oraz w salach szkół, które z nami współpracują. W roku akademickim 2023/2024 nasza młodzież odniosła historyczny sukces – mieliśmy czterech laureatów i siedmiu finalistów olimpiad.

Warto dodać, że UD UMCS od wielu lat uczestniczy w Lubelskim Festiwalu Nauki, Święcie Botaniki i Święcie Pszczół. Organizujemy też Mistrzostwa Polski w Płukaniu Lubelskiego Bursztynu. We współpracy z Wydziałem Chemii i Wydziałem Biologii i Biotechnologii prowadzimy „Spotkania z nauką”. To oferta turystyki edukacyjnej, łącząca pokazy chemiczne, warsztaty przyrodnicze, chemiczne i biologiczne. Organizujemy też zajęcia przygotowujące do egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego i matematyki oraz kursy maturalne m.in. z matematyki, języka polskiego, fizyki, chemii, historii, geografii, biologii i języka angielskiego. Po maturze uczestnicy kursów chwalą się, że dostali się na wymarzone studia, a my jesteśmy z nich dumni. W końcu „pomagamy im spełniać marzenia”.

Pomimo tego, że UD UMCS działa już od 12 lat, to wciąż jest zapotrzebowanie na zajęcia prowadzone na wysokim poziomie merytorycznym i organizacyjnym, a przy tym niedrogie. Koszty pokrywamy z wpłat rodziców. Dzieci wszechstronnie się rozwijają, a my przy okazji promujemy też naszą Uczelnię.

Praca na Uniwersytecie Dziecięcym UMCS jest naszą pasją. Wszystkim studentkom i studentom życzymy takiego wyboru ścieżki kariery, żeby o swojej pracy mogli kiedyś powiedzieć, że sprawia im prawdziwą radość.

Anna Bukowska

Fot. Bartosz Proń

↑ Otwarcie filii Uniwersytetu Dziecięcego UMCS we Włodawie (22 marca 2023 r.)

Fot. Bartosz Proń

↑ Inauguracja roku akademickiego na Uniwersytecie Dziecięcym UMCS podczas Lubelskiego Pikniku Naukowego (23 września 2023 r.)

Fot. Bartosz Proń

↑ II Mistrzostwa Polski w Płukaniu Lubelskiego Bursztynu podczas Pikniku Pracowników Związku Uczelni Lubelskich (3 czerwca 2024 r.)

Chatka Żaka – kiedyś i dziś

Akademickie Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka to jednostka, która od prawie 60 lat stanowi ważny element kulturalnego krajobrazu Lublina, regionu, a nawet kraju. Powstała w 1965 r., ale historia budynku, w którym się mieści, sięga jeszcze dalej, do 1962 r., kiedy to na terenie miasteczka akademickiego UMCS powstał Dom Społeczno-Usługowy. Ten modernistyczny gmach, wyróżniający się na tle architektury Lublina, szybko zyskał popularność wśród studentów, którzy w 1963 r., w wyniku konkursu, nadali mu nazwę Chatka Żaka. Przez następne lata instytucja ta stała się centrum życia kulturalnego miasta, goszcząc studentów i twórców z całej Polski.

W przeciągu sześciu dekad w Chatce Żaka miały miejsce różnorodne inicjatywy artystyczne, rozwijała się też działalność zespołów muzycznych i teatralnych. Przykładem jest Teatr Gong 2, założony przez Andrzeja Rozhina, który zastąpił organizacją Studenckiej Wiosny Teatralnej, odbywającej się w latach 1966–1974. Spektakle wystawiały wówczas takie zespoły jak Scena 6, Grupa Chwilowa, Teatr Provisorium czy Teatr Akademia Ruchu. Warto dodać, że festiwal powrócił do Chatki w 2022 r. po 48 latach nieobecności.

Znaczącą częścią historii Chatki jest działalność kina. W 1972 r. powstało tutaj Kino Studyjne oraz Dyskusyjny Klub Filmowy „Bariera”, który szybko zyskał

Chatka Żaka
(lata 60.) →

Fot. Zbyszek Semaszko, źródło: Muzeum UMCS

Fot. Zbyszek Siemaszko, źródło: Muzeum UMCS

↑ Stołówka w Chatce Żaka

renomę jednego z najważniejszych klubów filmowych w Polsce i utrzymuje ją do dziś. Dzięki Janowi Orzechowskiemu, a później Piotrowi Kotowskiemu DKF „Bariera” miał możliwość organizacji przeglądów filmowych, które wciąż przyciągają wielu miłośników kina.

Chatka Żaka była i nadal jest miejscem licznych wydarzeń kulturalnych, takich jak Ogólnopolski Festiwal Piosenki Studenckiej i Turystycznej „Bakcynalia”, Wolna Chatka czy Retrospekcje. Od wielu lat związana z nią jest Orkiestra św. Mikołaja, która przyczyniła się do rozwoju polskiego ruchu muzyki ludowej dzięki kultowemu już festiwalowi „Mikołajki Folkowe”.

Przez lata Chatkę Żaka uznawano nie tylko za ośrodek kultury, ale także za przestrzeń oporu społecznego. W 1981 r. była świadkiem strajku studenckiego, który stanowił część szerszego ruchu opozycyjnego w Polsce.

W ramach inwestycji w 2011 r. Chatka (w części, gdzie kiedyś mieściła się stołówka UMCS) została przebudowa-

wana na potrzeby utworzenia Inkubatora Medialno-Artystycznego. Jego najważniejszym elementem było profesjonalne studio radiowo-telewizyjne zlokalizowane w salach, w których funkcjonował klub muzyczny. Swoją siedzibę mają tutaj działające blisko 30 lat Akademickie Radio Centrum oraz 10-letnia już TV UMCS.

W 2018 r. rozpoczął się kolejny remont budynku, zakończony we wrześniu 2020 r. W czasie trwających dwa lata prac modernizacyjno-remontowych gruntownie przebudowano części A i B, które nie były objęte remontem w 2011 r. Zmodernizowana część A to słynna sala widowiskowa, zaś wyremontowana część B to zaplecze sali, gdzie znajdują się garderoby, pokoje biurowe, hol główny oraz sale warsztatowe i artystyczne na piętrach i w piwnicach gmachu.

Aktualna działalność ACKiM UMCS Chatka Żaka podzielona jest na sześć linii programowych (ruch, dźwięk, kadr, słowo, lifestyle, visual art), w ramach których organizowane są różnorodne wydarzenia kulturalne i artystyczne. Regularnie odbywają się tu seanse filmowe opatrzone komentarzem postaci ze świata kina, wernisaże, spektakle grup studenckich, cyrkowe przedstawienia, koncerty największych gwiazd i flagowe festiwale.

Chatka daje możliwość nie tylko uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych, ale także aktywnego angażowania się w tworzenie kultury. Studenci posiadający pomysł na projekt mogą zgłosić się do Przestrzeni Kultury Studenckiej oraz ubiegać się o Stypendia Kulturalne Bogdanki w Chatce Żaka (zrealizowano dotychczas trzy edycje tego programu).

To właśnie tutaj można również dołączyć do zespołów artystycznych, które powstały za sprawą oddolnych inicjatyw studenckich i ich potrzeb twórczych. Obecnie w Chatce działa osiem takich grup/zespołów artystycznych z różnych dziedzin kultury: teatru, tańca, ruchu, muzyki, kabaretu, w tym wyróżniamy dwa zespoły reprezentacyjne UMCS: Chór Akademicki im. Jadwigi Czerwińskiej oraz Zespół Tańca Ludowego im. Stanisława Leszczyńskiego.

Chór istnieje od 1949 r. i rokrocznie gromadzi około 100 studentów UMCS. Od 1985 r. jego dyrygentem i kierownikiem jest prof. dr hab. Urszula Bobryk. Zespół uczestniczył w licznych prestiżowych koncertach, konkursach i festiwalach; zdobył wiele nagród oraz wyróżnień, a tym samym promował polską współczesną muzykę chóralną. Chór współpracuje

Fot. Jacek Mirosław, źródło: Ośrodek „Brama Grodzka” - Teatr NN

↑ Studencka Wiosna Teatralna (druga połowa lat 60.)

Fot. Jacek Mirosław, źródło: Ośrodek „Brama Grodzka” - Teatr NN

↑ Hol główny w Chatce Żaka (druga połowa lat 90.)

z Filharmonią Lubelską im. Henryka Wieniawskiego, wykonując dzieła m.in. Jana Sebastiana Bacha, Wolfganga Amadeusa Mozarta czy Henryka Mikołaja Góreckiego.

Druga reprezentacyjna grupa artystyczna UMCS to założony w 1953 r. Zespół Tańca Ludowego im. Stanisława Leszczyńskiego. Dyrektorem, kierownikiem artystycznym i choreografem Zespołu jest Lech Leszczyński. ZTL za główny cel swojej działalności uznaje roztańczenie i rozśpiewanie młodzieży akademickiej oraz przekazywanie jej wiedzy na temat polskiego dziedzictwa narodowego. W swoim repertuarze posiada tańce i piosenki z różnych regionów Polski oraz tańce

narodowe, które są prezentowane przez ponad 100 studentów. Zespół wyróżnia jego aktywność międzynarodowa – wykonał ponad 9 tys. koncertów w 56 krajach na 5 kontynentach.

W Chatce Żaka studenci mogą zdobyć doświadczenie w roli wolontariusza lub stażysty dzięki aktywności m.in. w Akademickim Radiu Centrum oraz TV UMCS. Uczestnicy tych inicjatyw mają okazję doskonalić umiejętności dziennikarskie, prowadzić autorskie audycje radiowe oraz realizować reportaże telewizyjne.

W 2021 r. Chatka Żaka była organizatorem Ogólnopolskiego Forum Kultury Studenckiej, podczas którego zaprezentowano dogłębną analizę zjawiska kultury studenckiej w realiach XXI w. Konferencję poprzedziły szczegółowe, ogólnopolskie badania dotyczące uczestnictwa studentów w kulturze, zrealizowane w 2020 r. wspólnie z Narodowym Centrum Kultury. Pytania o kształt dzisiejszej kultury studenckiej stały się dla ACKiM UMCS Chatka Żaka punktem wyjścia do rozpoczęcia projektu. Badania realizowane były wieloetapowo. Pierwszy etap zakładał rozpoznanie sytuacji kultury studenckiej w Polsce poprzez analizę funkcjonujących obecnie akademickich jednostek kultury. Kolejny etap obejmował badania ilościowe, przeprowadzone techniką CAWI (ang. *Computer-Assisted Web Interview*) – studenci zostali poproszeni o wypełnienie kwestionariusza ankiety, a także badania jakościowe, przeprowadzone za pomocą zogniskowanych wywiadów grupowych FGI (ang. *Focus Group Interview*). W badaniach wzięły udział 1633 osoby.

Podjęta w 2020 r. inicjatywa sieciowania polskich jednostek kultury studenckiej i próba tworzenia rozwiązań systemowych dla wsparcia tego obszaru kultury polskiej jest stale kontynuowana. Chatka Żaka efektywnie współpracuje z innymi akademickimi centrami kultury (projekt ŻakART w 2022 r. czy Studencka Wiosna Teatralna 2022, 2023 i 2024 r.). W tym miejscu warto dodać, że jesienią 2024 r. w ACKiM UMCS odbędzie się II Ogólnopolskie Forum Kultury Studenckiej.

Dzięki bogatej historii i stałej dynamicznej działalności Chatka Żaka jest integralnym elementem tożsamości kulturalnej Lublina. Umiejętnie łączy tradycję z nowoczesnością i wciąż inspiruje kolejne pokolenia studentów oraz młodych artystów.

*Izabela Pastuszko
Gabriela Tarnowska*

Jak studenci przed laty stworzyli sobie radio...

Zaczął się od gramofonu, głośnika i jednego mikrofonu. Pierwszą „audycją” był studencki koncert życzeń. Tak wyglądały początki Akademickiego Radia Centrum.

Gramofon był stary, podobnie jak wzmacniacz. Do tego kilkanaście płyt ze szlagierami – polskimi i zagranicznymi. To wystarczyło, żeby zacząć. Dom Studencki „Amor” – pierwszy na UMCS – podobnie jak kolejne, które powstawały, był zradiofonizowany.

Na pomysł stworzenia studenckiego radia wpadł Józef Wiśniewski, ówczesny kierownik „Amora”. To on w 1953 r. wprowadził informacyjną nowość dla studentów: ogłoszenia i koncerty życzeń, których można było wysłuchać z głośników zamontowanych w akademikach. Były to załączki przyszłych „prawdziwych” audycji – na początku pojawiały się jedynie komunikaty dotyczące najważniejszych wydarzeń na Uczelni i muzyka z płyt. Słuchacze radia musieli uzbroić się w cierpliwość w oczekiwaniu na urozmaicenie audycji, a radiowcy – zmierzyć z ciasnotą „redakcji” i zawodnym sprzętem. Studio przyszłego „prawdziwego” radia to było małe pomieszczenie w „Amorze”, w którym mieścił się tylko sprzęt. Prowadzący audycję stał na zewnątrz. Zdarzało się, że słuchacze słyszeli niechciane odgłosy dochodzące z korytarza.

Rok później, w 1954 r., radiowcy dostali własne „studio” w postaci szybu windy. Warunki iście spartańskie. To jednak nie miało większego znaczenia, ponieważ i tak do mikrofonu ciągnęło coraz więcej studentów. Wśród nich znaleźli się m.in. Mieczysław Białas, Janusz Mandziuk i Edward Fill, dzięki którym wkrótce radio przeniosło się do większego pomieszczenia, ma-

jącego około 20 m². Udało się też dokupić nowy, całkiem dobry sprzęt, wyprodukowany za żelazną kurtyną, w ówczesnej Republice Federalnej Niemiec. Tym oto sposobem do wzmacniacza z gramofonem i jednym mikrofonem dołączyła przystawka magnetofonowa Toni, umożliwiająca nagrywanie niektórych audycji, ich odtwarzanie, a potem kasowanie. W 1956 r. do sieci radiowej podłączone były już wszystkie akademiki. Warto podkreślić, że studenci dokonali tego własnymi siłami.

Początek lat 60. to dalszy rozwój studenckiego radia, które nosiło wtedy nazwę Hajfil. Została ona utworzona od nazwisk dwóch głównych prowadzących – An-

Ośrodek Radia Studenckiego Centrum (zespół radiowców) ↓

Archiwum Akademickiego Radia Centrum

drzeja Hajkowskiego i Edwarda Filla. Chętnych do pracy z mikrofonem nie brakowało. Powiększało się grono współpracowników, a samo radio i jego audycje cieszyły się coraz większą popularnością.

Wkrótce jednak nad studenczką rozgłośnią pojawiły się ciemne chmury. Pod koniec lat 60. sprzęt był już mocno zużyty, a zdobycie jakichkolwiek części do magnetofonów graniczyło z cudem. Praca w takich warunkach zniechęcała, dlatego ekipa radiowców zaczęła się rozpadać. Stacja przetrwała tylko dzięki pasji i zaangażowaniu Jana Nowackiego, Barbary Jurkiewicz, Jerzego Janiszewskiego, Andrzeja Szwabe, Marii Hempel oraz Stanisława Chwiecki.

Dziennikarze-radiowcy nie zajmowali się polityką. Informowali, zapewniali rozrywkę. I starali się robić to rzetelnie. Tak też było 10 marca 1968 r. Przez kilka godzin retransmitowali nagranie z anteny Radia Wolna Europa, opowiadając ze szczegółami o brutalnej pacyfikacji wiecu na Uniwersytecie Warszawskim. Audycję próbowali przerwać funkcjonariusze UB. Nie udało im się jednak dostać do studia, bo drzwi były zastawione szafą. Dopiero wykręcenie bezpieczników przerwało transmisję, której wysłuchało wówczas kilka tysięcy osób mieszkających w akademikach.

Start antenowy Radia Centrum (21 października 1995 r.) ↓

Fot. Kolo Fotograficzne UMCS, źródło: Muzeum UMCS

Opisane wydarzenie nie przeszło bez echa. Następnego dnia pod Chatką Żaka odbył się wiec poparcia dla strajkujących na UW. Studenci zostali zaatakowani przez oddziały Milicji Obywatelskiej, Służby Bezpieczeństwa i tzw. aktyw robotniczy. Część z nich została zatrzymana, a następnie wysłana na przymusowe szkolenie wojskowe lub wyrzucona z uczelni.

Utworzenie Ośrodka Radia Studenckiego Centrum

Grzegorz Michalec, który od 1974 r. był związany z radiowezłem jako lektor i prezynter, wspominał po latach, że ówczesne studio w „Amorze” było niezłe wyposażone, podobnie jak reżyserka:

» Sprzęt pozyskiwano z Polskiego Radia. Magnetofony studyjne EMI pamiętały chyba lata 50. W pokojach akademików były „kotchoźniki” z gałką i jakoś dało się tego słuchać. Jakość dźwięku jak na owe czasy była niezła, chyba lepsza niż ta typowa dla tranzystorowego radia. Na początku lat 70. ekipę radiowców tworzyli jedynie Andrzej Szwabe oraz Antoni Malinowski, którzy podjęli rozmowy z Uczelnią o odnowie stacji. Dzięki pomocy kierownictwa lubelskiej rozgłośni Polskiego Radia do „Amora” trafił sprzęt umożliwiający dalsze nadawanie. Szczególne zasługi miał w tym Ryszard Lenartowicz.

Nową siedzibą radia stała się Chatka Żaka. Otwarcie studia odbyło się 27 października 1975 r. Ale dopiero dwa lata później, 19 maja 1977 r., nadano pierwszy program. Spikerami rozgłośni noszącej wówczas nazwę Radio Centrum zostali Maryla Garbacz i Grzegorz Michalec, a realizatorami – Mirosław Szwagierczak i Leszek Mioduchowski.

W tym czasie swoją działalność rozpoczęły także studio S1 przy ul. Zana, S2 Medyk przy ul. Chodźki i S3 pod nazwą Radio Kątek. Tym samym radiowego programu słuchali nie tylko studenci UMCS, ale również ówczesnej Akademii Rolniczej, Akademii Medycznej i Wyższej Szkoły Inżynierskiej. Później po podpisaniu porozumienia dołączyli do nich słuchacze z Wyższej Oficerskiej Szkoły Lotniczej w Dęblinie.

Jak wyglądała ramówka w 1977 r.

Radio Centrum nadawało wówczas przez trzy godziny dziennie. Pierwszym sygnałem był fragment ścieżki dźwiękowej z *Odysei Kosmicznej* Stanleya Kubricka. Tuż po nim można było usłyszeć (według ustalonej kolejności): studencki serwis informacyjny (nadawany

przez Mariana Sabata), informacje sportowo-turystyczne (prezentowane przez Edmunda Korolasa), utwory muzyczne, przed godz. 22 – przegląd prasy (przygotowywany przez Anetę Brzozowską), reportaż oraz felieton Tomasza Wolskiego, koncert życzeń, a na koniec coś dla miłośników poezji (za tę część ramówki odpowiadała Tamara Klonowska).

W 1977 r. redakcja liczyła blisko 50 osób. Nad „młodymi” czuwali „starsi”: Jerzy Hofman, Anna Markowska, Maciej Przysucha i Andrzej Strózik. Studio co jakiś czas było modernizowane. Większość prac wykonywali sami radiowcy-zapaleńcy.

„ Jak na tamte czasy mieliśmy bardzo nowoczesny sprzęt, choć może nie był to poziom rozgłośni ogólnopolskich, bo takich pieniędzy nie mieliśmy

– wspomina Piotr Jałowiec, pierwszy redaktor naczelny Radia Centrum.

W latach 90. radio przeżywało prawdziwy rozkwit. Wielu dzisiaj znanych dziennikarzy właśnie tu zaczęło swoją przyszłą karierę.

„ Ponad 90 proc. załogi to byli ludzie z naborów, które prowadziliśmy. Zdarzało się, że przesłuchania trwały od 8 do 20.

– podkreśla Piotr Jałowiec.

„ Oprócz nich były też osoby, które miały już doświadczenie z pracy w innych rozgłośniach, ponieważ chciałem mieć w zespole kilku ludzi niebędących już studentami, ale mogących ich czegoś nauczyć.

Długo wyczekiwany start antenowy nastąpił w sobotni wieczór 21 października 1995 r.

Wtedy na częstotliwości 98,2 FM jako pierwszy wybrzmiał utwór grupy U2 pt. *When The Streets Have No Name*. Po kilkudziesięciu minutach muzyki słuchaczy przywitał właśnie Piotr Jałowiec.

Jak podkreślają niektórzy, przez Radio Centrum w ciągu tych kilkudziesięciu lat „przewinęło się” kilka tysięcy dziennikarzy. Wielu z nich pracuje w tym zawodzie do dzisiaj – jako dziennikarze prasowi, telewizyjni reporterzy czy pisarze. Większość z nich przyszedł z rozgłośnią rozpoczynając właśnie od castingów, podobnych do tych, o których wspominał pierwszy szef stacji.

Archiwum Akademickiego Radia Centrum

Radio Centrum obecnie

W 2025 r. Akademickie Radio Centrum będzie świętowało jubileusz 30-lecia „bycia w eterze”. Przez ten czas miało ono kilku redaktorów naczelnych. Po Piotrze Jałowcu funkcję tę pełnili: Krzysztof Łątka, Mateusz Żydek, Jerzy Piekarczyk, Katarzyna Mieczkowska, Agnieszka Furtak, Maciej Lachowicz, Małgorzata Piasecka, a obecnie od 2016 r. redaktorem naczelnym jest Marek Skowronek.

W ciągu minionych 30 lat nie zawsze było „z górki”. W listopadzie 2003 r. studenckiej rozgłośni groziło zamknięcie z powodu braku środków finansowych na jej funkcjonowanie. Widmo likwidacji zniknęło wraz z początkiem 2004 r. i powstaniem Akademickiej Grupy Medialnej. Kolejne – już dużo mniejsze zawirowanie – to rok 2010. Badania pokazały, że z eteru studenckiego radia powinien popłynąć rock. I popłynął. Dzisiaj Radio Centrum jest jedyną stacją w Lublinie grającą tylko muzykę rockową.

Obecnie zespół radiowy tworzą głównie studenci Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS oraz jego absolwenci. Ekipa Radia Centrum obsługuje medialnie bieżące wydarzenia akademickie wszystkich szkół wyższych w Lublinie. Od połowy 2023 r. młodzi adepci dziennikarstwa radiowego przyszłego zawodu uczą się, wykorzystując nowoczesne oprogramowanie i rozwiązania techniczne. To wszystko powoduje, że akademicka rozgłośnia znajduje się w ścisłej czołówce najlepiej słuchanych stacji w mieście.

*Krzysztof Załuski
Marek Skowronek*

↑ 18. urodziny Radia Centrum (2013 r.)

W zdrowym ciele zdrowy (mądry!) duch

Obecna w tytule trawestacja ikonicznej dla nowożytnego sportu frazy rzymskiego poety Juwenalisa może oznaczać, że tylko mądrość powinna prowadzić do zdrowego ciała lub że tylko zdrowe ciało „wytwarza” zdrowy umysł. Nie próbując rozstrzygać o hierarchii tych zależności, warto jedynie podkreślić, że wykorzystany w oryginale łaciński przymiotnik „zdrowy” (łac. *sanus*) znaczy tyle, co „roztropny, rozsądny”. Zasadność dokonania tytułowej parafrazy służy jednak przede wszystkim chęci spektakularnego oddania istoty akademickiego sportu, bodaj najpełniej uosabiającego helleński ideał równowagi ciała i duszy. Do tej konstatacji przekonuje przede wszystkim bogata historia Akademickiego Związku Sportowego (AZS). Choć próżno sport w uniwersytecie utożsamiać wyłącznie z tą najstarszą w Polsce organizacją studencką, to właśnie AZS ciągle nadaje ton akademickiej agonistyce.

Okazją do rywalizacji studentów bywały rozmaite uniwersyteckie uroczystości. Na zdjęciu: uczestnicy ogólnopolskich zawodów lekkoatletycznych z okazji 10-lecia UMCS ↓

Na poziomie ogólnopolskim wyróżnia go federacyjny charakter połączony z zachowaniem autonomii lokalnych jednostek. Struktury AZS opierają się z jednej strony na niezależności jego podstawowych ogniw (klubów/kół uniwersyteckich), a z drugiej na realizacji ogólnych celów i zadań stawianych przez Zarząd Główny. Kluby bądź koła uniwersyteckie koncentrowały się zwykle na dbałości o sprawność fizyczną zwykłych żaków, natomiast Zarządy Środowiskowe/Okręgowe w ośrodkach skupiających kilka uczelni wyższych odpowiadały za sport kwalifikowany, angażujący najbardziej sprawnych fizycznie studentów.

Powyższa struktura sprawia pewne problemy w badaniu dziejów sportu w poszczególnych uczelniach, a to z tego powodu, że archiwalia (głównie sprawozdania środowiskowe i władz centralnych) niekiedy bagatelizowały aktywności z zakresu tych przyjemnościowych i koncentrowały się na spektakularnym i prestiżowym wyczynie. Autorów tych świadectw interesowała bardziej przynależność zawodników do struktur środowiskowych niż ich afiliacja do lubelskich szkół wyższych. Wobec tego tożsamość sportowca lub działacza określona jako „AZS Lublin” wcale nie rozstrzygała o jego związkach z UMCS.

Rzecz to o tyle istotna, że zmienia nieco spojrzenie na genezę AZS w murach Uniwersytetu. Kiedy bowiem w 1944 r. i początkach kolejnego roku odradzał się powstały w Lublinie w 1922 r. Związek, opierano jego reaktywację na bazie przepisów prawnych, kadry i struktury typowych dla organizacji okresu międzywojennego. Wówczas w Kozim Grodzie funkcjonował jeden uniwersytet, a w rzeczywistości „Polski Lubelskiej” pojawił się UMCS i chwilowo Politechnika Warszawska. W konsekwencji serii zebrań i narad (niekiedy poprzedzających rozpoczęcie zajęć dydaktycznych w UMCS w styczniu 1945 r.) rodził się AZS Lublin przypomina-

Archiwum prywatne Andrzeja Krychowalskiego

jący późniejszą strukturę środowiskową, współtworzoną przez kadry wywodzące się z tych trzech szkół wyższych. Znaczące dla takiej federacyjnej/koncyliacyjnej struktury związku był fakt, że jego pierwszym prezesem, powołanym 5 maja 1945 r., był ówczesny wiceprezydent Lublina Stanisław Krzykała (1909–1976), od 1951 r. pracownik UMCS. Kluczowe było walne zebranie 6 kwietnia 1946 r., na którym uchwalono nowy statut związku i dokonano wyboru jego zarządu. W jego skład weszli już studenci nowej uczelni, najliczniej reprezentowani przez przyszłych medyków z Wydziału Lekarskiego UMCS. Funkcję prezesa (do 1949 r.), co znaczące, pełnił jeden z nich, Jerzy Zdziechowski, a pomagali mu koledzy z Wydziału w osobach choćby Zbigniewa Puchniarskiego, Józefa Teodoruka czy Lucjana Piątka.

Początki uniwersyteckiego związku tkwiły więc w „środowiskowym” AZS, w obrębie którego działały dwa koła (po powrocie Politechniki Warszawskiej do „macierzy”). Ówczesny AZS Lublin organizował zatem rywalizację żaków, w której brały udział drużyny afiliowane do UMCS lub KUL, i powoływał wspólną reprezentację do współzawodnictwa z innymi lubelskimi klubami sportowymi (np. WKS Podchorążakiem czy Lublinianką) w raczkujących rozgrywkach ligowych (np. piłce nożnej, siatkówce, koszykówce i szczypiorniaku) lub organizował ważne zawody rangi ponadregionalnej (np. w styczniu 1946 r. w Lublinie odbyły się pierwsze po wojnie mistrzostwa Polski w siatkówce). Pełną organizacyjną autonomię AZS UMCS wiązać chyba należy ze zmianami polskiego sportu w 1949 r., które w zakresie tego akademickiego sprowadziły się do powoływania klubów uczelnianych.

O sportowym obliczu AZS decydowali „przekonani azetesiacy”, regularnie trenujący zawodnicy sekcji, którzy uczynili z nich wiodące niekiedy w skali kraju drużyny. Największe sukcesy odnosili reprezentanci sportów zespołowych. Siatkarze i siatkarki dominowali na szczeblu okręgu, w mistrzostwach Polski znajdowali się dwukrotnie tuż za przysłowiowym pułdem, choć niektórzy zawodnicy trafili nawet do reprezentacji narodowej.

Podobne sukcesy odnosili koszykarze, szczypiorniści (w 1948 r. awansowali do I ligi) oraz tenisiści stołowi. Niezłe wyniki uzyskiwali również pływacy i lekkoatleci. Choć trudno rozstrzygać, jaki udział w tych osiągnięciach mieli studenci lub pracownicy UMCS, to domy-

ślać się można, że dużo aktywniejsze i liczniejsze niż na KUL koło naszego Uniwersytetu wniosło do tego dorobku bardziej znaczący aport. Ilustrować to można pewnymi kazusami. Wymienieni wyżej członkowie władz AZS, studenci Wydziału Lekarskiego, byli jednocześnie wziętymi siatkarzami, współautorami sukcesów lubelskiej siatkówki. Aleksander Strycharzewski, który przybył do Lublina w 1945 r., brylował w zawodach lekkoatletycznych i meczach koszykówki, był trenerem, a w 1951 r. współtworzył Studium Wychowania Fizycznego UMCS (dalej SWF).

Moda na sport z większą siłą pojawiła się wraz z okrzepnięciem Uniwersytetu i po stabilizujących kondycję finansową zmianach organizacyjnych sportu polskiego, dokonujących się od 1949 r. Niezależnie od ocen Akademickiego Związku Sportowego, dokonywanych z politycznego punktu widzenia, kryzys sportu akademickiego końca lat 40. został jednak zażegnany.

W 1951 r. powołano do życia uczelniany SWF. Zatrudnieni tam fachowcy zapewniali zarówno wysoki poziom powszechnego wychowania fizycznego studentów, jak i przygotowanie zawodników sekcji wyczynowych. Stało się to na tyle istotne, że wprowadzono wówczas dodatkową, poza Akademickimi Mistrzostwami Polski (dalej AMP), prestiżową rywalizację w obrębie typów wyższych uczelni.

Wyrastało nowe pokolenie lekkoatletów skupionych wokół Wiesława Dolińskiego. Dzielnie w latach 50. walczyli reprezentanci sportów zimowych (co w sportowych dziejach UMCS jest dość wyjątkowe) oraz szachiści. Znaczące sukcesy poczęli odnosić szkoleni przez Zdzisława Hermana tenisiści stołowi zdobywający złote medale AMP w 1952, 1953 i 1954 r. To wtedy rozbiła tenisowa gwiazda Stanisława Szteyna, studenta Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, który w 1952 r. został akademickim mistrzem Polski, a w 1965 r. w rodzimym Uczelni obronił doktorat w dziedzinie nauk przyrodniczych. Indywidualne sukcesy przełożyły się na drużynowe, bo tenisiści w 1954 r. awansowali do I ligi rozgrywek ogólnopolskich, niestety, jedynie na dwa sezony. Lata 1953–1955 były pasmem sukcesów Bohdana Przybyły we florecie w ramach AMP, dzięki którym trafił do kadry narodowej i stał się wzorem dla młodego pokolenia szermierzy.

W 1957 r. koszykarki AZS UMCS zdobyły złote medale mistrzostw Polski uniwersytetów. Siatkarzom, pro-

For. Bartosz Pol

↑ Reprezentantki drużyny Polskiego Cukru AZS UMCS Lublin po zdobyciu tytułu mistrzyni Polski (kwiecień 2023 r.)

wadzonym przez Kazimierza Wójtowicza (ojca wielkiego Tomusza Wójtowicza!), po zdobyciu III miejsca w AMP w 1953 r., rok później niewiele zabrakło do awansu do ekstraklasy. Udało się to natomiast rugbyistom, choć ich raczej chwilowy sukces należy rozpatrywać chyba w nieco innej perspektywie.

Na fali przemian politycznych 1956 r. do sportu akademickiego powróciła normalność, jeśli ta kategoria wydaje się właściwa dla epoki PRL. Zahamowano ligowe spadki, choć wiele dawnych sekcji środowiskowych działało już tylko w ramach amatorskich klubów uczelnianych. Pod tradycyjną już nazwą (od marca 1957 r.) i z wyraźnie deklarowanym przywiązaniem do tradycji akademickiego sportu, w ramach zmienionej kondycji prawnej, AZS Lublin, „federacja” już ośmiu jednostek uczelnianych z coraz bardziej dominującym znaczeniem studentów UMCS, umacniał pozycję najsprawniej i najefektywniej funkcjonującego klubu sportowego całego regionu. Choć do AZS UMCS należało w latach 60. ponad pół tysiąca studentów trenujących w 12 sekcjach, to ugruntował się wówczas sportowy profil związku ukierunkowany na męskie i żeńskie dyscypliny zespołowe. Autorkami największego sukcesu były uemceesowe siatkarki, które w 1959 r. zdobyły w Poznaniu mistrzostwo Polski wyższych uczelni. Dzięki temu reprezentowały kraj na Światowym Festiwalu Młodzieży w Wiedniu, pokonując mocne wówczas drużyny z Bułgarii i Czechosłowacji. Rok później zdobyły złote medale mistrzostw uniwersytetów. Mężczyźni w okresie między 1965 a 1975 r. aż pięciokrot-

nie zwyciężali w rywalizacji polskich uniwersytetów. W 1967 r. na siatkarskim tronie zasiedli i mężczyźni, i kobiety. W 1964 r. pod wodzą Jerzego Welcza siatkarze awansowali do I ligi. Ich tropem poszły koszykarki, które po sukcesie w AMP w 1966 r. grały już wśród najlepszych drużyn w Polsce (sukcesy rangi mistrzowskiej odnosiły też juniorki, a w dalszych latach seniorki balansowały między I a II ligą).

Choć w obu przypadkach awanse kończyły się szybkim spadkiem, to „UMCS pod siatką i koszem” był już rozpoznawalny w całej Polsce. Stało się tak również dzięki awansowi koszykarskiej drużyny Leszka Rouperta, która od 1969 r. grała w II lidze. Sporo sukcesów odnosili też piłkarze ręczni w rywalizacji drużyn siedmioosobowych. Trudno pominąć złote medale lekkoatletów w trakcie mistrzostw Polski uniwersytetów z 1960 r. i nie wspomnieć o nieco późniejszych osiągnięciach studenta geografii, skoczek w dal i medalisty mistrzostw Polski, Władysława Domaszewicza.

Podstawy do optymizmu przynosiły kolejne lata, w których nastąpiło ugruntowanie wysokiej pozycji męskiej i żeńskiej koszykówki. Zespoły te, począwszy od 1971 r., w każdej edycji mistrzostw uniwersytetów stawały na którymś ze stopni podium. Kobiety dwukrotnie dowiodły swego prymatu także w rywalizacji wszystkich polskich szkół wyższych (w 1976 i 1978 r.), zdobywając medale złote i raz srebrny (1979), co skutkowało powołaniami do reprezentacji narodowej. Największą nadzieją napawał jednak nie tyle dość niespodziewany sukces uniwersyteckich szachistów, mistrzów AMP z 1976 r., czy zwycięstwa brydżystów w 1978 r., co systematyczne już osiągnięcia lekkoatletów, owoce roztropnej pracy nie tylko W. Dolińskiego, ale też Honorata Wiśniewskiego, Andrzeja Krychowskiego i Mirosława Tucewicza. Andrzej Sontag już jako student III roku historii UMCS osiągnął trzeci rezultat w Polsce w trójskoku. Jego bogatą karierę, pełną krajowych tytułów mistrzowskich w latach 1973–1977, wieńczył brązowy medal na mistrzostwach Europy w Rzymie w 1974 r. i późniejszy udział w IO w Montrealu. Jego wyniki w latach 1971–1975 plasowały go w dziesiątce najlepszych trójskoczków świata!

W lekkiej atletyce swoją sportową obecność mocno zaznaczyły również kobiety. Chodzi tu zwłaszcza o niebagatelne osiągnięcia studentki ekonomii Grażyny Siewierskiej, brązowej medalistki mistrzostw Polski

w biegu na 200 m z 1979 r. Wisienką na torcie tego okresu był jednak bez wątpienia szermierski złoty medal olimpijski Arkadiusza Godela podczas IO w Montrealu.

Progresję sportu akademickiego brutalnie przerwał, ze wszelkimi swymi negatywnymi skutkami dla szeroko pojmowanego życia społecznego, stan wojenny. Zawieszono działalność AZS, zajęcia dydaktyczne i pracę Studium Wychowania Fizycznego i Sportu (SWFiS). Zminimalizowaniu strat zwłaszcza w działalności sportowej dobrze służyła odwaga ówczesnego rektora UMCS prof. Tadeusza Baszyńskiego, który był kuratorem AZS z ramienia Senatu i wykorzystał powstałą furtkę prawną. Dekret WRON zawieszał bowiem wyłącznie AZS jako organizację społeczną, co pozwoliło na wybieg polegający na tym, aby wyczynowcy mogli kontynuować szkolenie i rozgrywki pod szyldem sekcji uniwersyteckich.

Sport akademicki w nowej rzeczywistości po przełomie 1989 i 1990 r. wszedł na ścieżki niezwykle szybkiego rozwoju. AZS UMCS wiódł prym wśród innych lubelskich szkół wyższych we wszystkich chyba wymiernych kryteriach ocen. Imponowała wzrastająca liczba członków, jakość prowadzonych sekcji sportowych, bogactwo propozycji aktywnego odpoczynku dla studentów. Wizytówką uczelnianego sportu pozostawał ten kwalifikowany, ciągle weryfikowany nie tyle w tradycyjnej rywalizacji międzyuczelnianej, co raczej poprzez udział w profesjonalnych ligach i zawodach rangi międzynarodowej.

Przed prezentacją przykładów warto dla okresu po 1989 r. wyznaczyć ważne cezury wewnętrzne. Wydaje się, że najbardziej właściwą jest rok 2012, w którym decyzją władz Uczelni nadzór nad sekcjami sportowymi przejęły KU AZS UMCS i Biuro Sportu UMCS. Pozwoliło to na roztropną i przemyślaną współpracę przy udziale Centrum Kultury Fizycznej (dawniej SWFiS, dalej CKF) oraz koordynację dwutorowych działań w zakresie sportu akademickiego.

A zatem u progu lat 90. koszykarze awansowali do ekstraklasy, a potem pod zmieniającymi się sponsorскими szyldami grywali (w latach 1998–2001) w Polskiej Lidze Koszykówki. W lekkiej atletyce brylował historyk Piotr Kitliński, polonistka Aneta Skarba, ekonomiści Andrzej Jaros, Mateusz Biegajło i Małgorzata Kołdej, a od 2005 r. sekcja AZS UMCS z sukcesami występowała w I lidze. Począwszy od 2000 r., Uniwersytet uznawany jest za najbardziej usportowioną uczelnię. Od 2003 r.

w klasyfikacji najlepszych klubów uczelnianych AZS UMCS tylko raz spadł z podium na piąte miejsce.

Od sezonu 2014/2015 możemy się szczycić awansem koszykarek do Basket Ligi Kobiet, potem zdobytym przez nie w 2016 r. Pucharem Polski i wreszcie najbardziej prestiżowym mistrzostwem Polski, otwierającym drzwi do rywalizacji międzynarodowej. Na podium drużynowych mistrzostw Polski regularnie stają uemceesowi lekkoatleci (złoto w 2018 oraz w 2020, 2021 i 2023 r.). Trudno zliczyć podobnej proweniencji uczestników Uniwersjad (studenckich olimpiad) i wreszcie mistrzostw kontynentu i globu. Dumą napawają liczne sukcesy reaktywowanej sekcji pływackiej (zdobywczyni drużynowych mistrzostw Polski w latach 2017–2019).

Szczególnym powodem do dumy są nasi olimpijczycy, bo do długo skromnej listy reprezentantów UMCS w najbardziej prestiżowej imprezie sportowej świata (A. Sontag, A. Godel, Wojciech Kowalski) dopisać należy całkiem pokaźne grono olimpijczyków (wśród nich są: Paulina Guba, Sofia Ennaoui, Karolina Kołczek, Marcin Lewandowski, Malwina Kopron, Małgorzata Hołub-Kowalik, Mateusz Luty, Grzegorz Kossakowski, Konrad Czerniak, Kinga Kołosińska, Monika Brzostek, Rafał Fedaczyński, Jan Świtkowski, Laura Bernat, Patryk Grzegorzewicz, Angelika Mach, Adela Piskorska, Kacper Stokowski, Daria Zabawska, Alicja Wrona-Kutrzepa, Bartosz Piszczorowicz).

W podsumowaniu tej nieco kronikarskiej narracji warto wykorzystać walory przedrostka naj. UMCS jest jedną z najbardziej usportowionych polskich uczelni wyższych. Korzysta w tym względzie z najlepszych amerykańskich wzorców. Klub Uczelniany AZS UMCS jest największym (dzieje się tak zresztą od 1965 r.) klubem akademickim we wschodniej Polsce. Czerpie ze współpracy z najlepiej rozumiejącymi potrzebę wspierania akademickiego sportu władzami Uczelni. Stanowi swego rodzaju *brand* godny naśladowania przez wiele innych szkół wyższych. Dzieje się tak dlatego, że jest najbardziej efektywny, sprawny i otwarty, najszybciej też reaguje na dynamicznie zmieniający się sport i jego szeroko pojmowane otoczenie.

Oby tylko w przyszłości udawało się wyczynowe sukcesy klubu AZS w większym stopniu opierać na własnych wychowankach, a wszystkich studentów przekonywać, że istnieje świat inny niż ten znany z ekranów telefonów komórkowych...

Dariusz Stąpek

Kalendarium obchodów jubileuszu 80-lecia UMCS

Program ogólny

- 19.01** Koncert symfoniczny „The Spirit of Tango – Misa a Buenos Aires”, Filharmonia im. Henryka Wieniawskiego w Lublinie
- 6.03** Odnowienie doktoratu prof. dr. hab. Mariana Harasimiuka, Instytut Psychologii UMCS
- 4.04** Spektakl muzyczno-literacki o Marii Curie-Skłodowskiej „Pierwiastki Życia”, ACKiM UMCS Chatka Żaka
- 12.04** Konferencja „550 lat województwa lubelskiego (1474–2024)” pod patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego oraz Wojewody Lubelskiego, Lubelskie Centrum Konferencyjne
- 25.04** Sesja z okazji 90. urodzin dhc UMCS prof. dr. hab. Krzysztofa Pomiana oraz wystawa „Twarze Uniwersytetu – doktory honoris causa UMCS”, Instytut Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach UMCS
- 2–4.05** Lublinalia 2024 – Lubelskie Dni Kultury Studenckiej
- 14–17.05** II Lubelskie Forum Muzyki Improwizowanej, ACKiM UMCS Chatka Żaka
- 14–20.09** XX Lubelski Festiwal Nauki
- 23–28.09** 30th Nuclear Physics Workshop – Marie and Pierre Curie, Kazimierz Dolny
- 5–6.10** Zjazd Absolwentów UMCS, Lubelskie Centrum Konferencyjne i Ogród Botaniczny UMCS
- 21–22.10** Międzynarodowy Kongres Marii Curie-Skłodowskiej „Innowacja jest kobietą”, połączony z posiedzeniem Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich (KRUP) i spotkaniem rektorów konsorcjum uniwersytetów europejskich – ATHENA, Lubelskie Centrum Konferencyjne
- 22.10** Koncert Orkiestry Kameralnej Polskiego Radia „Amadeus” pod batutą Agnieszki Duczmal, Filharmonia im. Henryka Wieniawskiego w Lublinie
- 23.10** Uroczysta inauguracja roku akademickiego 2024/2025 na UMCS, Aula Uniwersytecka UMCS
- 24.10** Uroczystość wręczenia dhc UMCS prof. dr hab. Małgorzacie Witko z Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni im. Jerzego Habera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, Aula Uniwersytecka UMCS
- 8.11** Zaduszki akademickie „UMCS wspomina swoich Profesorów”, ACKiM UMCS Chatka Żaka
- 19.12** Koncert świąteczny na zakończenie obchodów 80-lecia UMCS, ACKiM UMCS Chatka Żaka

Wydarzenia towarzyszące

Cały rok

Cyklu podcastów „Słuchając historii”, realizowanych przez zespół Centrum Prasowego UMCS i emitowanych na antenie Akademickiego Radia Centrum

Cykl artykułów „Z kart historii UMCS” w „Wiadomościach Uniwersyteckich”

Marzec

8–24.03 Wystawa „Kobiety w ekonomii i zarządzaniu 1944–2024”, Wydział Ekonomiczny UMCS

Kwiecień

4.04–6.05 Ogólnopolski Konkurs Plastyczny z okazji 80-lecia UMCS „Bursztynowy skarb – Złoto Lubelszczyzny na 80-lecie Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej”, Uniwersytet Dziecięcy UMCS

8.04–14.06 Ogólnopolski Konkurs Plastyczny „Maria Curie-Skłodowska w moich oczach” dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, Wydział Chemii UMCS

14.04–14.06 Wystawa grafik i ekslibrisów Zbigniewa Józwicka „Moje siostry rośliny”, Dworek Kościuszków

18.04 IX Konkurs Językowy „Faces of America” – edycja specjalna z okazji jubileuszu 80-lecia UMCS, Centrum Nauczania i Certyfikacji Języków Obcych UMCS we współpracy z Biurem Promocji i Popularyzacji Nauki UMCS

18.04 Konferencja Naukowa „Socjologia w UMCS – tradycja i współczesność”, Wydział Filozofii i Socjologii UMCS

26.04 Światowy Dzień Ziemi 2024 „Mniejszy ślad – lepszy świat”, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS

Maj

13.05 Konferencja Naukowa „80 lat minęło. Historia chemii na UMCS”, Wydział Chemii UMCS

20.05 Ogólnopolski Konkurs Wiedzy „Promieniotwórczość wokół nas” dla uczniów szkół ponadpodstawowych, Wydział Chemii UMCS

22.05 Nadanie imienia wybitnych naukowców zasłużonych dla nauki i WBiB wybranym salom wykładowym, w tym Muzeum Zoologicznemu, Wydział Biologii i Biotechnologii UMCS

23–24.05 15. Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Okno w oko z... psychoonkologią”. Edycja specjalna „Maria inspiruje” w ramach jubileuszu 80-lecia UMCS, Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS

23–25.05 „80 years of UMCS” – ekspozycja i prezentacja towarzysząca międzynarodowej konferencji MakeLearn 2024, Wydział Ekonomiczny UMCS

Czerwiec

1.06 Mistrzostwa Polski w Płukaniu Lubelskiego Bursztynu, Uniwersytet Dziecięcy UMCS

6–7.06 Sympozjum legislacyjne „Nowe technologie w legislacji”, Wydział Prawa i Administracji UMCS

12–16.06 XIX Ogólnopolskie Igrzyska dla Osób po Transplantacji i Dializowanych, Centrum Kultury Fizycznej UMCS

19–27.06 Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Contemporary Mathematics Education (CME’24) + QC”, Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki UMCS

30.06–5.07 XI Conference on Nanotechnology, Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki UMCS

Sierpień

7.08 Święto Botaniki, Ogród Botaniczny UMCS

Wrzesień

- 9–15.09** 30th Jubilee Session of the Permanent European Conference for the Study of the Rural Landscapes „BORDERSCAPES – PAST AND FUTURE”, Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przemysłowej UMCS
- 27.09** Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Maria Skłodowska-Curie – niecodzienna biografia”, Wydział Chemii UMCS

Październik

- 5.10** Wystawa przedstawiająca wybrane aspekty historii WBiB UMCS w kontekście 80-lecia Uczelni w formie stacjonarnej i multimedialnej, Wydział Biologii i Biotechnologii UMCS
- 5.10** 80 lat Matematyki i Fizyki na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej – wydanie pracy zbiorowej pod red. prof. dr. hab. Mieczysława Budzyńskiego, Wydział Matematyki, Fizyki i Informatyki UMCS
- 9.10** Uroczyste otwarcie pływalni Centrum Kultury Fizycznej UMCS w Lublinie, Centrum Kultury Fizycznej UMCS
- 10–11.10** Międzynarodowe seminarium „Internationalization in Doctoral Education – UMCS Doctoral Schools – Your Success in Globalized World of Science”, Szkoły Doktorskie UMCS
- 14.10** Film dokumentalny „Maria” – premiera, ACKiM UMCS Chatka Żaka
- 17.10** II Debata ekspercka Centrum CeReClimEn UMCS z cyklu „PLANETA XXI” pn. „Lasy jako dobro. Ale czyje: Prywatne? Państwowe? Publiczne? Planetarne?”, Centrum Badań Zmian Klimatu i Środowiska UMCS
- 18.10** Wystawa „Inauguracje Roku Akademickiego w Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej”, Archiwum i Muzeum UMCS
- 21.10** Publikacja specjalnego wydania „Wiadomości Uniwersyteckich” z okazji 80-lecia UMCS

- 25.10** Wystawa „Pierwsi Profesorowie Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – wybrane sylwetki”, Biblioteka UMCS
- 28.10** „80 okrążeń – 80 lat UMCS” – VII edycja biegu wokół pomnika Marii Curie-Skłodowskiej z okazji jubileuszu 80-lecia UMCS, Centrum Kultury Fizycznej we współpracy z grupą biegową „UMCS biega”
- 29.10** Uroczyste odsłonięcie muralu z wizerunkiem Marii Curie-Skłodowskiej, Wydział Artystyczny UMCS

Listopad

- 7.11** Performance „Twarze Marii” połączony z wystawą „Chcemy być jak Maria”, zorganizowany przez studenckie koła naukowe działające na WPiP UMCS, Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS
- 14.11** Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Popkultura poza kontekstem 5.0”. 5. edycja konferencji studencko-doktoranckiej, Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS
- 20.11** „Od 80 lat ku doskonałości” – film dedykowany jubileuszowi 80-lecia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Historii i Archeologii UMCS
- 29.11** Animacja „Multimedialna historia kampusu UMCS”, Wydział Filologiczny UMCS

Grudzień

- 6.12** Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Filozofia w UMCS: pierwsze pokolenia, badania, tradycja”, Wydział Filozofii i Socjologii UMCS
- 13.12** Ogólnopolskie Seminarium Naukowe Katedry Etyki i Katedry Estetyki i Filozofii Kultury „Życie mądrze, dobrze i pięknie – aksjologia Bohdana Dzie midoka”, Wydział Filozofii i Socjologii UMCS

Program aktualny na dzień 9 października 2024 r. Źródło: www.80lat.umcs.pl.

Wydarzenia zorganizowane z okazji 80-lecia UMCS

